

PERSVRIJHEIDSMONITOR NEDERLAND 2010

PERSVRIJHEIDSMONITOR NEDERLAND 2010

Wouter Hins
Marga Groothuis
Chris Wiersma

2011
AMB
Diemen

*Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt met steun van het
Stimuleringsfonds voor de Pers en de Nederlandse Vereniging van
Journalisten.*

ISBN 97890 79700 31 8

© 2011, A.W. Hins e.a., Persvrijheidsfonds Amsterdam & AMB Diemen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Lay-out: Ingeborg Stahl

Ontwerp omslag: Van Marum Graphics

Uitgeverij AMB – Postbus 7 – 1110 AA Diemen
info.amb@xs4all.nl – www.amb-press.nl

De tweede Nederlandse Persvrijheidsmonitor

Op 2 november 2007 is de Stichting Persvrijheidsfonds opgericht. Grondleggers: het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren en de Nederlandse Vereniging van Journalisten. Aanleiding: de gijzeling in 2006 van Joost de Haas en Bart Mos, journalisten van dagblad de Telegraaf, die weigerden een bron te onthullen door zich te beroepen op hun verschoningsrecht. Na drie dagen kwamen zij vrij, omdat de rechtbank o.a. oordeelde '...dat bescherming van de bronnen van een journalist een van de essentiële voorwaarden is voor de in een democratische samenleving bijzonder belangrijke persvrijheid'. Zij kwamen sneller vrij dan hun collega Koen Voskuil, toendertijd werkend bij het dagblad Splts; zijn gijzeling in 2000 – zes jaar daarvoor – duurde zeventien dagen. Ook hij beriep zich, in eerste instantie tevergeefs, op zijn verschoningsrecht. Nog een parallel: in beide zaken stond nieuws over de gevangen zittende wapenhandelaar Mink K. centraal.

Journalisten horen niet in de cel, in elk geval niet voor dit soort 'vergrijpen'. Daarover is de mediawereld het eens. Toch bestond er ook in vakkringen enige verbazing over de komst van het Persvrijheidsfonds, al kon iedereen moeiteloos de doelstellingen onderschrijven. Zoals 'Het entameren en ondersteunen van juridische procedures welke een principieel karakter hebben, die het de beroepsgroep mogelijk blijft maken in zoveel mogelijk vrijheid haar werk te kunnen doen'. Die gijzelingen deugden niet, maar verder viel het toch best mee met de persvrijheid in *Nederland*, zo kregen wij in de beginfase vaak te horen. Dat is waar als je naar vele buitenland kijkt, waar geen vrije pers bestaat en journalisten worden gemuilkorfd, gevangen gezet of vermoord. Daar is in ons land gelukkig geen sprake van, maar toch is het niet waar als je ziet hoe vaak er bij ons mediabreed heel veel misgaat.

Om een onafhankelijk en betrouwbaar beeld te krijgen gaf onze stichting drie wetenschappers de vrije hand. Vorig jaar verscheen de Persvrijheidsmonitor Nederland 2009, nu is de tweede monitor over 2010 gereed. De feiten spreken voor zich, dat

vinden wij tenminste. Met steun van het Stimuleringsfonds voor de Pers en de NVJ willen wij van de monitor (oplage 1000 exemplaren) een jaarlijkse traditie maken. De vaste verschijningsdatum is Dag van de Persvrijheid op 3 mei. Tot volgend jaar!

Ron Abram, voorzitter, <www.persvrijheidsfonds.nl>

Inhoudsopgave

De tweede Nederlandse Persvrijheidsmonitor v
Afkortingenlijst viii

1 Ten Geleide 1

KRONIEK

2 Vrijheid van nieuwsgaring 5

- 2.1 Inleiding 5
- 2.2 Toegang tot nieuwsrelevante gebeurtenissen 5
 - 2.2.1 Toegang tot plaatsen 5
 - 2.2.2 Geweld tegen journalisten 8
 - 2.2.3 Dreigen met geweld tegen journalisten 9
 - 2.2.4 Onrechtmatige nieuwsgaring 11
- 2.3 Bronbescherming 15
 - 2.3.1 Plicht tot getuigen 15
 - 2.3.2 Huiszoeking en inbeslagneming 15
 - 2.3.3 Afluisteren en aftappen 22
- 2.4 Zorgplicht overheid 27
 - 2.4.1 Wet openbaarheid van bestuur 27
 - 2.4.2 Informatievoorziening aan de pers – overige aspecten 56
- 2.5 Overige ontwikkelingen inzake vrijheid van nieuwsgaring 68

3 Uitingsvrijheid 71

- 3.1 Inleiding 71
- 3.2 Feitelijke beperkingen en contractuele afspraken 71
- 3.3 Juridische aansprakelijkheid voor publicaties 78
 - 3.3.1 Staatsgeheimen en vertrouwelijke stukken 78
 - 3.3.2 Intellectuele eigendom 80
 - 3.3.3 Haat zaaien en groepsbelediging 82
 - 3.3.4 Bedreiging en opruiing 85
 - 3.3.5 Privacy en Eer en goede naam 87

EVALUATIE

4 Blikvangers van 2010 125

- 4.1 Persvrijheid en privacy 125
- 4.2 Persvrijheid en openbare orde 128
- 4.3 Persvrijheid en transparantie 130

BIJLAGE 133

Jurisprudentieregister 145

Afkortingenlijst

AB	Administratiefrechtelijke Beslissingen
ABRvS	Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State
Aw	Auteurswet
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AIVD	Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst
CTIVD	Commissie van Toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
HR	Hoge Raad
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer (LJN nummers zijn te vinden op < www.rechtspraak.nl >)
NICAM	Nederlands Instituut voor de Classificatie van Audio-visuele Media
OM	Openbaar Ministerie
Rb.	Rechtbank
Rv	Burgerlijke Rechtsvordering
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Vzr.	voorzieningenrechter
Wbp	Wet bescherming persoonsgegevens
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
Wiv 2002	Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

1 Ten Geleide

De opzet van deze monitor lijkt sterk op die van vorig jaar. Beoogd is een overzicht te geven van de rechtsontwikkelingen op het gebied van de persvrijheid in Nederland gedurende het jaar 2010. Eerst door middel van kroniek, waarin gebeurtenissen zonder commentaar wordenesignaleerd. Vervolgens door een evaluatie, waarin hoofdlijnen worden onderscheiden en juridische aanbevelingen gedaan. De bronnen die wij hebben gebruikt zijn vooral officiële documenten, zoals het Staatsblad, parlementaire stukken en jurisprudentie. Empirisch onderzoek naar de journalistieke praktijk hebben wij niet verricht. Dat laatste is wel gebeurd door onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen, die een enquête hebben uitgevoerd naar ervaringen van journalisten bij het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie. Een samenvatting van de resultaten van het Groningse onderzoek is als bijlage achter in dit boek opgenomen.

Het geven van een overzicht impliceert het maken van keuzes. Het zou zeer onverstandig zijn elk rechterlijk vonnis en elk parlementair stuk dat direct of indirect van belang is voor journalisten te bespreken. Niet alleen zou het boek vele malen dikker worden, ook het onderscheid tussen hoofd- en bijzaken zou verloren gaan. Hoofdzaak moest zijn de persvrijheid. Daarmee zijn de criteria echter nog niet gegeven, want de begrippen ‘pers’ en ‘persvrijheid’ zijn op verschillende manieren uit te leggen. Bij de vorige monitor stonden wij ook al voor de taak het onderzoeksveld af te bakenen. Omwille van de continuïteit en de vergelijkbaarheid hebben we dezelfde uitgangspunten gehanteerd als vorig jaar. Korthedshalve verwijzen we naar de verantwoording die in de monitor over 2009 was opgenomen en waarvan de belangrijkste passage als volgt luidde:

‘Bij de selectie van relevante gebeurtenissen hebben we ons laten leiden door twee vragen. Heeft de kwestie betrekking op de vrijheid van nieuwsgaring of de vrijheid van meningsuiting? Gaat het om openbare informatievoorziening door een professioneel medium? Alleen als het antwoord op beide vragen bevestigend was kreeg de gebeurtenis meteen een plaats in de monitor. Zo niet, dan viel het onderwerp in beginsel buiten

de boot. In beginsel, want als een rechter principiële uitspraken doet over uitingen op de website van een particulier kan dit ook voor professionele media van belang zijn. Om pragmatische redenen maakten we dan een uitzondering. Niet elke principiële uitspraak over de vrijheid van meningsuiting is echter in de monitor terecht gekomen. Zaken over antenneverboden of openbare manifestaties vonden wij te ver verwijderd van het begrip 'persvrijheid'.

In het kroniekgedeelte dat hierna volgt, wordt eerst ingegaan op de vrijheid van nieuwsgaring en vervolgens op de vrijheid van meningsuiting. Het slothoofdstuk behandelt drie hoofdthema's: beperkende maatregelen ten behoeve van de privacy, beperkende maatregelen ten behoeve van de openbare orde en de zorgplicht die op de overheid rust om toegang te verlenen tot documenten die bij haar berusten. In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan met betrekking tot de voorgenomen Wet versterking bestrijding computercriminaliteit, de consequenties van het Sanoma-arrest van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en de toepassing van de Wet openbaarheid van bestuur.

De auteurs zijn als jurist verbonden aan drie verschillende universiteiten: de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Leiden en de Universiteit Gent. Het onderzoek is mogelijk gemaakt door de Stichting Persvrijheidsfonds, die in het voorwoord al is geïntroduceerd. De illustraties zijn aangeleverd door Damiaan van Eeten van de NVJ. Veel dank zijn we tenslotte verschuldigd aan Ingeborg Stahl, die ondanks grote tijdnood bereid was de lay-out te verzorgen.

Amsterdam, Gent en Leiden, april 2011

Wouter Hins,
Marga Groothuis
Chris Wiersma

KRONIEK

2 Vrijheid van nieuwsgaring

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de vrijheid van nieuwsgaring centraal. In dat kader komen vier thema's aan de orde: toegang tot nieuwsrelevante gebeurtenissen (2.2), bronbescherming (2.3), de zorgplicht voor de overheid, in het bijzonder ten aanzien van openbaarheid van bestuur (2.4) en overige ontwikkelingen inzake vrijheid van nieuwsgaring (2.5).

2.2 Toegang tot nieuwsrelevante gebeurtenissen

2.2.1 Toegang tot plaatsen

Kamervragen over arrestatie van journalist Karskens in België

De Kamerleden Dibi en Braakhuis (beide GroenLinks) hebben schriftelijke vragen gesteld aan de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken en de minister van Veiligheid en Justitie over de arrestatie van journalist Karskens in Brussel. Zij hebben gevraagd of het waar is dat de journalist, nadat hij foto's had gemaakt van het wegslepen van een man door twee Belgische politieagenten, is opgepakt wegens verstoring van de openbare orde en opruiing, maar deze aanklacht inmiddels is ingetrokken. Ten tweede hebben zij gevraagd of de staatssecretaris en de minister de mening delen dat deze politieke ingreep jegens de journalist een inbreuk is op de vrije nieuwsgaring. Ten derde hebben zij gevraagd of de staatssecretaris en de minister bereid zijn te onderzoeken hoe vrije nieuwsgaring Europeesrechtelijk kan worden veranderd.

De staatssecretaris en de minister hebben geantwoord dat volgens de Belgische politie de heer Karskens weigerde de omgeving van de ingang van het station te verlaten na herhaalde verzoeken. Ook zou hij daar aanwezige personen hebben opgeroepen actie te ondernemen tegen de politie. Daarop werd de heer Karskens administratief aangehouden wegens het versto-

ren van de openbare orde. Na drie uur werd hij weer vrijgelaten. De beide bewindspersonen hebben aangegeven zich ervan bewust te zijn dat de heer Karstens een andere lezing van de gebeurtenissen heeft.

In reactie op de vraag of sprake was van een inbreuk op de vrije nieuwsgaring hebben de bewindspersonen geantwoord dat het hier een interne Belgische aangelegenheid betreft, die dan ook door de Belgische autoriteiten moet worden beoordeeld.

In antwoord op de derde vraag, ten slotte, hebben de bewindspersonen gewezen op het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, dat sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon dwingend voorschrijft dat eenieder recht heeft op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat onder meer de vrijheid om kennis te nemen of te geven van informatie of ideeën, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen, aldus art. 11 van het Handvest van de Grondrechten. Eventuele beperkingen door de overheid moeten in overeenstemming zijn met het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Daarmee is de vrije nieuwsgaring in het kader van de EU-Verdragen naar het oordeel van de staatssecretaris en de minister voldoende verankerd en weet iedere lidstaat waaraan hij zich heeft te houden.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nr. 648 (Kamervragen ingezonden op 9 november 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Rapport Nationale Ombudsman over aanhouden van journalist

Verzoeker, journalist en fotograaf bij een blad van linkse signatuur, wilde aanwezig zijn bij een demonstratie van de Nationaal Socialistische Aktie (NSA) in de gemeente Alphen aan de Rijn.

Direct na aankomst in de gemeente werd verzoeker gevorderd de gemeente te verlaten omdat hij een gevaar zou vormen voor de openbare orde. Toen de politie hem later weer aantrof werd verzoeker aangehouden en naar het politiebureau ge-

bracht. Zijn beroep op zijn grondrecht van vrije nieuwsgaring werd daarbij door de politie genegeerd. Verzoeker kon door zijn aanhouding die dag zijn beroep niet uitoefenen.

De Nationale ombudsman heeft geoordeeld dat de politie het grondrecht van verzoeker van vrije nieuwsgaring onvoldoende heeft gerespecteerd door geen aandacht te besteden aan verzoekers hoedanigheid van journalist. De Nationale ombudsman heeft een aanbeveling aan de politie gedaan hier bij de voorbereiding van demonstraties voortaan aandacht aan te besteden.

Verzoeker heeft er ook over geklaagd dat hij geen duidelijk antwoord heeft gekregen op zijn vraag op grond van welke informatie hij is gevorderd de gemeente te verlaten. Tijdens het onderzoek gaf de korpsbeheerder aan dat tevoren niets over verzoeker bij het korps bekend was. Verzoeker was echter tijdens de demonstratie herkend door daar aanwezige observanten van het korps Haaglanden als fotograaf bij eerdere demonstraties. Zij hadden zijn signalement doorgegeven aan surveillanten die hem als potentieel gevaar voor de openbare orde aanhielden. Deze informatie acht de Nationale ombudsman onvoldoende voor de aanhouding. Door verzoeker niet bij de aanhouding of daarna duidelijk te informeren over de gronden van de aanhouding handelde de politie in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking.

Vindplaats: Nationale ombudsman, rapport 2010/333, 22 november 2010.

Rapport Nationale Ombudsman over inzage identiteitsdocument van journalist

Op 21 februari 2009 was er in Amersfoort een demonstratie van een extreemrechtse partij, de Nederlandse Volksunie. De burgemeester van Amersfoort had voor zowel deze demonstratie als voor een 'tegendemonstratie' toestemming verleend. Verzoeker was een uur voor aanvang al aanwezig in Amersfoort, bij het station. Hij wilde beroepshalve foto's maken van de aangekondigde demonstraties. Hij is op dat moment staande gehouden

door twee politieambtenaren die hem hebben gevraagd om inzage in zijn identiteitsdocument.

Verzoeker stelt met nadruk dat zijn klacht niet het optreden van de individuele politieambtenaren betreft; hij is correct door hen bejegend. Hij klaagt er over dat de politie hem zonder geldige reden heeft gevraagd naar zijn legitimatiebewijs.

De korpsbeheerder voert aan dat de inzage noodzakelijk was omdat het gebied rondom het station één uur voor aanvang van de demonstratie werd aangemerkt als een gebied met een verhoogd veiligheidsrisico.

De Nationale ombudsman heeft geen reden aangetroffen waaruit blijkt dat het gebied rondom het station zelf extra beveiligd zou moeten worden een uur voor aanvang van de demonstratie. Nu er geen deugdelijke motivering wordt gegeven dat de vordering tot inzage in dit geval viel onder de redelijke taakuitoefening van de politie had de politie niet het recht om deze inzage te vorderen.

De klacht is gegrond wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten (in dit geval het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer) worden gerespecteerd.

Vindplaats: Nationale ombudsman, rapport 2010/134, 31 mei 2010.

Het nu volgende overzicht van gebeurtenissen betreffende geweld en dreiging met geweld tegen journalisten (2.2.2. en 2.2.3) is geselecteerd uit het nieuwsarchief van <www.villamedia.nl>, alsmede berichtgeving in Nederlandse dagbladen:

2.2.2 Geweld tegen journalisten

Fotograaf doet aangifte van mishandeling

Fotograaf Mischa Rapmund heeft bij de politie Amsterdam-Amstelland een klacht ingediend over een incident in oktober 2010, tijdens een krakersdemonstratie in Amsterdam. Rapmund, die zich als fotograaf bij de commandant Hondenbrigade had geïdentificeerd, kreeg de mededeling dat pottenkijkers van de pers ongewenst waren. De commandant haalde vervolgens drie-

maal uit met de knuppel. Rapmund had enkele dagen last van knie en bovenbeen.

Bron: Villamedia, 13 oktober 2010.

2.2.3 Dreigen met geweld tegen journalisten

Gevangenisstraf voor bedreigen van twee journalisten van De Gelderlander

Een man uit Nijmegen die in februari 2010 op de redactie van dagblad *De Gelderlander* twee journalisten met de dood bedreigde, is op 14 april 2010 door de Rechtbank Arnhem veroordeeld tot 51 dagen gevangenisstraf. De man had zich opgewonden over een interview dat De Gelderlander had gevoerd met zijn moeder en zus over een dodelijk scooterongeval dat zijn broer had veroorzaakt. De krant publiceerde dat artikel uiteindelijk niet, omdat de moeder en zus hun medewerking introkken. Dit zou geen verband hebben gehad met de bedreiging zelf.

Bron: Villamedia; De Volkskrant, 15 april 2010. *Vindplaats:* LJN BM1897.

Werkstraf voor bedreigen hoofdredacteur Voetbal International

Een 43-jarige Tilburger die Johan Derksen, hoofdredacteur van *Voetbal International*, telefonisch met de dood bedreigde, is door de politierechter van de Rechtbank Breda op 19 april 2010 veroordeeld tot een werkstraf van 40 uur.

Bron: Brabants Dagblad, 19 april 2010

Voorwaardelijke celstraffen en boetes voor versturen kogelbrief aan RTL-presentatrice

Een vader en dochter zijn door de Rechtbank Groningen veroordeeld tot respectievelijk een voorwaardelijke celstraf van acht weken en een voorwaardelijke taakstraf van 80 uur voor het versturen van een kogelbrief aan RTL-presentatrice Margreet Beetsma. Ook kreeg het tweetal boetes van respectievelijk € 500 en € 250 opgelegd. De 48-jarige, bijna blinde vader was volgens

eigen zeggen verliefd op Beetsma, maar kreeg geen reactie op een verzoek om een foto. Zijn 20-jarige dochter schreef vervolgens meerdere brieven. Er werd ook een kogelbrief verstuurd. De overlast voor Beetsma, die ook telefonisch werd gestalkt, hield maanden aan. De uitspraken zijn conform de eis.

Bron: Villamedia; ANP, 25 juni 2010. *Vindplaats:* LJN BM9821.

Boete voor bedreigen van cameraman Omrop Fryslân

Wegens bedreiging van een cameraman van *Omrop Fryslân* moet een inwoner van Kootstertille € 400 boete betalen. De freelance televisiemedewerker had opnamen gemaakt van een tumultueuze actie van de Algemene Inspectiedienst (AID) en de politie. Zij hadden verwaarloosd en niet geregistreerd vee in beslag genomen, waarop de boer met zijn trekker de stalmuur omver had gereden. Toen de rust leek weergekeerd kwam een familielid van de boer met zijn auto op de cameraman afrijden met 80 kilometer per uur. Hij dreigde dat hij de cameraman zou weten te vinden als de beelden zouden worden uitgezonden. De politierechter kwalificeerde het gedrag als een bedreiging en legde de geëiste straf op.

Bron: <www.nvj.nl>; Leeuwarder Courant, 2 november 2010.

Vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf voor bedreiging journalist van BN/De Stem

De Rechtbank Breda heeft op 2 november 2010 een 69-jarige man uit Hoeven veroordeeld tot vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf wegens het bedreigen van een journalist van *BN/De Stem*. Justitieverslaggever Jan Reijnders werd door de man verweten geen wederhoor te hebben gepleegd bij een verslag van een zaak uit 2004, waar de man werd vervolgd en veroordeeld. Reijnders zou 'het einde van het jaar niet halen', aldus de man. Hij uitte zijn dreigement telefonisch, maar een bevriende agent die toevallig op bezoek was, was daarvan getuige. De Officier van Justitie eiste vier maanden voorwaardelijke celstraf met een proeftijd van twee jaar. De rechter nam de

eis volledig over en legde aan de man een verbod op om ooit nog contact te zoeken met Reijnders.

Bron: Villamedia; BN/De Stem, 3 november 2010.

2.2.4 Onrechtmatige nieuwsgaring

Telegraaf-journaliste niet langer vervolgd

Het OM in Den Haag heeft op 26 januari 2010 besloten de zaak tegen Jolande van der Graaf te seponeren. De Telegraaf-journaliste wordt dus niet langer vervolgd. Van der Graaf werd verdacht van het publiceren en in het bezit hebben van staatsgeheime informatie. In juni 2009 deed de rijksrecherche een inval in de woning van Van der Graaf, die in de maanden daarvoor regelmatig artikelen publiceerde over de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD). De inval volgde na arrestatie van twee personen die ervan werden verdacht staatsgeheime informatie naar de journaliste te hebben gelekt. Van der Graaf werd vervolgens ook als verdachte aangemerkt, al is ze nooit aangehouden. Reden om de zaak te seponeren is het feit dat er geen staatsgeheime documenten bij Van der Graaf zijn gevonden.

Bron: <www.om.nl/>; Villamedia, 27 januari 2010.

Kamervragen over strafrechtelijk onderzoek naar SBS-journalist

Het Tweede Kamerlid Heerts (PvdA) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de minister van Justitie over een strafrechtelijk onderzoek naar de journalist Alberto Stegeman. Hij vroeg of het waar is dat er een onderzoek tegen Alberto Stegeman loopt, en zo ja, wat de status van dit onderzoek is. Ook vroeg hij of het waar is dat de Koninklijke Marechaussee, de douane en de politie Kennemerland hun medewerkers hebben geïnstrueerd over de heer Stegeman, en zo ja, wat de aard van die instructies was.

De minister heeft in reactie op de eerste vraag geantwoord dat een strafrechtelijk onderzoek naar de heer Stegeman is gestart naar aanleiding van een aangifte namens de KLM op 29 december 2008 ter zake van valsheid in geschrifte en een aan-

gifte namens Amsterdam Airport Schiphol en het Anthony Fokker Businesspark op 15 januari 2009 respectievelijk 24 februari 2009 terzake van het negeren van een toegangsverbod. De officier van justitie heeft met in achtneming van de *Aanwijzing toepassing dwangmiddelen bij journalisten* tijdens het strafrechtelijk onderzoek vastgesteld dat er door de heer Stegeman strafbare feiten zijn gepleegd en heeft vervolging opportuun geacht. Aan de heer Stegeman is een transactie aangeboden, die hij niet heeft betaald. 'Thans', zo heeft de minister aangegeven, 'is hij gedagvaard om te verschijnen voor de zitting van de meervoudige kamer van de rechtbank te Haarlem op 15 april aanstaande.'

TV-journalist Alberto Stegeman 'undercover' bij Schiphol (Elvin Boer/WFA)

In antwoord op de tweede vraag heeft de minister aangegeven dat het bij de politie en de Koninklijke Marechaussee regulier beleid is om voor personen die betrokken zijn bij illegale activiteiten of daarvan worden verdacht een aandachtsvestiging op te stellen inclusief werkinstructie. In lijn hiermee zijn medewerkers van de Koninklijke Marechaussee, de politie Kennemerland en de Douane geattendeerd op de mogelijke aanwezigheid

van de heer Stegeman. Betreffende de aard van de werkinstructie heeft de minister er op gewezen dat het niet gebruikelijk is om informatie te verstrekken over operationele aspecten van de beveiliging van de luchthaven Schiphol.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 2137 (Kamervragen ingezonden op 5 maart 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Rb. Haarlem 29 april 2010 (strafzaak) – journalist
Undercover beboet vanwege inbraak of Schipholterrein

De meervoudige strafkamer van de Rechtbank Haarlem heeft op 29 april 2010 een journalist van *Undercover* (bedoeld zal zijn de in het vorige bericht genoemde Alberto Stegeman) veroordeeld tot boetes van in totaal € 1740. Volgens de rechtbank heeft hij zich schuldig gemaakt aan het medeplegen van valsheid in geschrift, het opzettelijk voorhanden hebben van een dergelijk geschrift en het drie maal zich onbevoegd bevinden op andermans grond.

De rechtbank overweegt allereerst dat journalisten een bijzondere status hebben. Het Openbaar Ministerie mag wel tot vervolging overgaan als journalisten op eigen initiatief strafbare feiten plegen of anderen actief helpen bij het plegen van dergelijke feiten.

Centraal in deze rechtszaak stond de vraag of de journalist strafbaar was. De rechtbank erkent dat de journalist heeft gehandeld omdat hij misstanden aan de kaak heeft willen stellen en daarom in beginsel een beroep kan doen op de vrijheid van meningsuiting. De rechtbank komt echter toch tot een veroordeling omdat zij van oordeel is dat de journalist niet proportioneel heeft gehandeld. Als eerste overweegt de rechtbank dat de journalist ernstige strafbare feiten (misdrijven) heeft gepleegd. Voorts heeft de journalist gebruik gemaakt van een medewerker van de KLM die als gevolg hiervan door zijn werkgever is ontslagen en tot slot ging het hier ook niet om een enkele overtreding, maar om het plegen van twee misdrijven en drie overtredingen. Dat alles maakt dat een beperking is toe-

gelaten op de vrijheid van meningsuiting van de journalist en dat de vervolging en bestraffing van strafbare feiten in dit geval voorrang krijgt.

Vindplaats: Persbericht Rechtspraak.nl 29 april 2010, LJN BM3074 en BM3106.

Concept-wetsvoorstel Wet versterking bestrijding computercriminaliteit

Op 28 juli 2010 heeft het ministerie van Justitie op de website <www.internetconsultatie.nl> het concept-wetsvoorstel voor de Wet versterking bestrijding computercriminaliteit gepubliceerd. Het doel van dit concept-voorstel is om burgers in meer gevallen te beschermen tegen misbruik van computergegevens. Het voorstel bevat drie elementen:

Ten eerste wordt de officier van justitie zelfstandig bevoegd om strafbare gegevens van het internet te laten verwijderen. Een groot aantal internetproviders werkt vrijwillig volgens de zogeheten 'notice and take down gedragscode', aldus de toelichting bij het concept-wetsvoorstel. Daarbij verwijderen internetproviders zelf gegevens als overduidelijk is dat die informatie onrechtmatig of strafbaar is. Volgens het concept-wetsvoorstel kan de officier, wanneer de gedragscode niet afdoende is, opdracht geven de omstreden informatie op het internet ontoegankelijk te maken. Hij kan daarbij zo nodig een dwangsom opleggen.

Ten tweede wordt het verbod op het af luisteren, aftappen of opnemen van vertrouwelijke gesprekken verruimd. Nu is alleen het stiekem opnemen van gesprekken tussen anderen strafbaar. Volgens het concept-wetsvoorstel geldt het verbod ook als de dader zelf deelneemt aan het gesprek dat hij opneemt. In de toelichting bij dit onderdeel van het concept-wetsvoorstel wordt (o.m.) aangegeven:

'Van strafbaarheid is alleen sprake als het opnemen van de communicatie wederrechtelijk is. Daardoor ontbreekt de strafbaarheid in bijvoorbeeld het geval van toestemming van de deelnemers aan de communicatie, maar ook in gevallen waarin het zonder toestemming/medeweten van een van de deelnemers opnemen van de communicatie civielrechtelijk niet onrechtmatig is, bijvoorbeeld in het uitzonderlijke geval dit

noodzakelijk is om misstanden aan de kaak te stellen en dit belang zwaarder weegt dan de belangen die zijn gemoeid met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de deelnemers aan de communicatie.'

Ten derde wordt het in het concept-wetsvoorstel strafbaar om, wanneer een persoon rechtmatig toegang heeft tot een computer, daaruit niet openbare gegevens zonder toestemming te nemen. Daarnaast wordt het strafbaar om computergegevens die op die manier zijn verkregen, te bezitten of aan een ander bekend te maken ('heling' van computergegevens).

Vindplaats: concept-wetsvoorstel Wet versterking bestrijding computercriminaliteit en memorie van toelichting daarbij, op <www.internetconsultatie.nl>.

2.3 Bronbescherming

2.3.1 Plicht tot getuigen

Advies Raad van State over voorstel van wet bronbescherming in strafzaken

De Raad van State heeft in week 8 van 2010 geadviseerd over het voorstel van wet bronbescherming in strafzaken. Daarna is bij dit onderwerp een stilte ingetreden. De regering heeft nog geen nader rapport uitgebracht. Op grond van art. 25a Wet op de Raad van State (openbaarmaking van adviezen) is het advies van de Raad van State nog niet gepubliceerd.

Vindplaats: <www.raadvanstate.nl>.

2.3.2 Huiszoeking en inbeslagneming

Grote Kamer Europees Hof voor de Rechten van de Mens 14 september 2010 (Sanoma t. Nederland)

Sanoma Uitgevers B.V., uitgever van o.m. het blad *Autoweek*, heeft op 1 december 2003 een klacht ingediend bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM, hierna: het Hof). Zij klaagt over schending van art. 10 van het Europees Verdrag van

de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) omdat zij is gedwongen informatie te verstrekken die zou kunnen leiden tot de identificatie van journalistieke bronnen. Op 31 maart 2009 heeft een Kamer van het Hof geoordeeld dat geen sprake was van schending van het EVRM (zie voor een samenvatting van deze uitspraak, alsmede voor de feiten in deze rechtszaak, de Persvrijheidmonitor Nederland 2009, p. 18-24, op <<http://www.nvj.nl/docs/persvrijheidsmonitor2009.pdf>>).

Op verzoek van de klaagster besloot een panel van de Grote Kamer van het Hof op 14 september 2009 om de zaak door te verwijzen naar de Grote Kamer. Op 14 september 2010 heeft de Grote Kamer van het Hof, bestaande uit zeventien rechters, uitspraak gedaan.

De Grote Kamer van het Hof (verder: het Hof) stelt in zijn uitspraak voorop dat het in dit geval gaat om een bevel tot uitlevering van journalistiek materiaal dat informatie bevat waarmee journalistieke bronnen kunnen worden geïdentificeerd. Het overweegt dat dit bevel als zodanig inbreuk maakt op de vrijheid om informatie te ontvangen en verspreiden zoals neergelegd in art 10 lid 1 EVRM.

Vervolgens overweegt het Hof dat, gelet op het vitale belang van journalistieke bronbescherming, elke inbreuk op het recht op bronbescherming moet voldoen aan wettelijke procedurele waarborgen. Het Hof merkt op dat bevelen tot het bekendmaken van bronnen potentieel een schadelijk effect hebben niet alleen voor de bron wiens identiteit zou kunnen worden onthuld, maar ook voor het blad of tijdschrift waartegen het bevel is gericht, wiens reputatie negatief zou kunnen worden beïnvloed in de ogen van mogelijke toekomstige bronnen en in de ogen van het publiek dat een belang heeft bij het ontvangen van door anonieme bronnen verstrekte informatie.

Het Hof erkent dat er een wettelijke grondslag is in het nationale recht, art. 96a Sv. Ten aanzien van de vereiste procedurele waarborgen overweegt het Hof dat de belangrijkste waarborg de garantie van controle door een rechter, of door een ander onafhankelijk en onpartijdig orgaan, is. De controle moet worden uitgevoerd door een niet tot de uitvoerende macht of

Gewonnen

Vorige week dinsdag werden we gebeld door een attente lezer: "U bent nu op het nieuws, bij RTL. Klopt, we waren even nieuws, wereldnieuws zelfs dankzij de uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Sanoma wint. *AutoWeek* zaak tegen de Nederlandse staat over brongetrouwte". Van de Denver Post tot De Limburger, van de New York Times tot Het Brabants Dagblad, van het NRC tot De Telegraaf. In het artikel hiernaast proberen we zo helder mogelijk uit te leggen waar het om ging. Hier wil ik even op de reacties ingaan die onder het bericht op de website werden gepost. Een lezer vond het geweldig dat we illegale straatraces organiseren. Ik moet hem terugstellen: dat doen we niet en gaan we niet doen. Een ander, die over de rancraken had gelezen, vond het schandalig dat we criminelen helpen. Ik zou zeggen: lees het bericht nog een keer. En er was iemand die niet begreep waarom 'n autoblad opkomt voor het recht van journalisten om hun bronnen te beschermen. Ik greef toe: het is nogal pakkend dat een autojournalist in zo'n situatie terecht is gekomen. Ter verontschuldiging: dat ligt niet aan ons, maar aan de officier van justitie die op 1 februari 2010 twee Amsterdamse rechercheurs op ons afstuurde om foto's in beslag te nemen van een illegale straatrace, die weken eerder had plaatsgevonden. Die rancraken waren weer in de dagen vóór die race geplaatst. De vluchtauto bleek een Audi E54, in die tijd nogal zeldzaam, want net op de markt. Iemand had de politie getipt dat die auto bij de illegale race aanwezig was geweest, waar wij toevallig een reportage over hadden gemaakt. De politie hoopte op onze foto's de criminelen te ontdekken. Dat weten we nu, toen niet. Wij hadden een afspraak gemaakt met de organisatoren dat we alleen bezoekers zouden fotograferen en deelnemers die daarvoor toestemming gaven. Omdat de rechercheurs niet wilden uitleggen waarom zij die foto's in beslag wilden nemen, besloot ik de foto's niet af te geven. Afspreek is afspraak. Enfin, dat werd dus nog een heel gedoe die middag, avond en nacht. Ik werd gearresteerd, de officier van justitie kwam met nog eens vier recher-

cheurs naar de uitgeverij toe en de heren dreigden de hele uitgeverij te sluiten. De nacht voor het huwelijk van Willem Alexander en Máxima. Niet prettig als je ook vrouwenbladen uitgeeft. Onze advocaten kwamen erbij, de uitgever, de bewakingsdienst. Ik werd op de redactie van ons broederblad *Playboy* voor de officier van justitie voorgeleid en gearresteerd, met uitzicht op alle *Playboy* posters. Tot slot besloot de directie van onze uitgeverij dat we die foto's toch aan de officier van justitie moesten geven. Dat hebben we gedaan, onder protest. De cd kregen we een jaar later teruggestuurd. Voor zover wij en onze advocaten hebben kunnen nagaan, zijn die rancrakers nooit gepakt en nooit veroordeeld. Op 14 september 2010 oordeelde het Europese Hof voor de Rechten van de Mens vernietigend over het optreden van justitie in deze zaak. Dat is opmerkelijk, want in Nederland werden we tot aan de Hoge Raad in het ongelijk gesteld. Nederlandse rechters vonden keer op keer dat justitie wettelijk journalistiek materiaal mag opeisen bij de media, zonder tussenkomst van een onafhankelijke rechter. Acht jaar lang hebben we geprocedeerd. We stonden er niet alleen voor. We werden gesteund door de Nederlandse Vereniging van Journalisten, het Persvrijheidsfonds, de European Federation of Journalists, Media Legal Defence Initiative en het International Press Institute. Ook media als *The New York Times*, *The Guardian*, *The Observer* en - uiteraard - *Bild* en *AutoBild* zagen het belang van deze strijd en steunden ons. *The Guardian* noemt het vooral een 'overwinning voor de persvrijheid'. Bronbescherming, zo stelt het uanienne vonnis van het Hof, is van vitaal belang voor de persvrijheid. Dat dit alles voortkomt uit een ondoordachte actie van een officier van justitie te Amsterdam en een wat koppige hoofdredacteur van 'n autoblaadje te Hoofddorp is uiteindelijk het minst belangrijk.

Tiesje Breekhuis
Hoofdredacteur
AutoWeek

Onder redactie van de staatsadvocaat:
(v.l.) Alexander Huis, Staatsadvocaat
Verrekenen en Nic de Boer

Arrest gewonnen bij Hof voor de Rechten van de Mens *AutoWeek* versus de staat

AutoWeek heeft bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens een belangrijke overwinning geboekt voor de persvrijheid in de journalistiek. De zaak liep al sinds 2002, nadat de politie een inval deed op onze redactie, waarbij de foto's van een illegale straatrace werden opgesloten. Justitie wilde daarvoor de foto's van de redactie van enkele rancrakers opeisen. Daarbij waren met betrekking van een schovet persinformatie gevraagd. De foto's van de foto's echter gemaakt onder toezicht van een comitee van de deelnemers. *AutoWeek* weigerde de foto's daarom af te geven, waarop de hoofdredacteur enige tijd werd vastgehouden en er werd gedreigd alle Sanoma-redacties af te halen. En dat nog wel in het weekeinde van het huwelijk van Willem Alexander en Máxima. Onze uitgever Sanoma maakte er in de officiële kring een ongeoorloofde inbreuk op de journalistieke bronbescherming van het Openbaar Ministerie.

vond dat het opsporingsbelang zwaarder weegt. Daarop is samen met advocaat/advocaat Kennedy Van der Laan doorgeprocedeerd tot het Europese Hof voor de Rechten van de Mens, de hoogste rechtsgerechtigde instantie. Dat heeft vorige week geoordeeld dat de Nederlandse staat in strijd heeft gehandeld met het door dit Hof vastgelegde regels over

AutoWeek voorop in bronbescherming

informatieve (heid, Nederlandse rechten kunnen niet zomaar, zonder eerdere uitspraak, overgaan tot inbeslagname van journalistiek materiaal. Waarschijnlijk wordt het *AutoWeek*-arrest, zoals deze zaak bekend staat, gebruikt als basis voor het maken van nieuwe wetten op het gebied van journalistiek bronbescherming.

AutoWeek besteedde veel aandacht aan de bevrijdende uitspraak op 14 september 2010 van het Europese Hof voor de Mensenrechten in Straatsburg (*AutoWeek* 22 september 2010)

andere belanghebbende partijen behorend orgaan dat de bevoegdheid heeft om, voorafgaand aan het uitleveren van het materiaal, vast te stellen of er een eis van algemeen belang is dat zwaarder weegt dan ('overriding') het belang van journalistieke bronbescherming. Het Hof merkt in dit verband op dat een vorm van rechterlijke controle die pas plaatsvindt na de uitleve-

ring van het materiaal de essentie van het recht op vertrouwelijkheid zou ondermijnen.

Het Hof overweegt vervolgens dat de rechter of het onafhankelijk en onpartijdig orgaan dat de controle uitvoert in de positie moet zijn om de potentiële risico's en belangen te wegen voorafgaand aan de uitlevering van het materiaal en dat deze beslissing moet worden gereguleerd door duidelijke criteria, inclusief het criterium of een minder ingrijpende maatregel voldoende zou zijn. De rechter of het onafhankelijk en onpartijdig orgaan zou de bevoegdheid moeten hebben om te weigeren een bevel tot uitlevering te geven, of om een gelimiteerd of gekwalificeerd bevel te geven. In dringende gevallen zou er een procedure moeten zijn om, voorafgaand aan het onderzoek van het materiaal door de autoriteiten, informatie die zou kunnen leiden tot het identificeren van bronnen te scheiden van informatie ten aanzien waarvan dat risico niet bestaat.

Het Hof stelt vast dat in Nederland, sinds de inwerkingtreding van art. 96a van het Wetboek van Strafvordering (Sv), deze bevoegdheid is toegekend aan de officier van justitie, en niet aan een onafhankelijke rechter. Het Hof overweegt dat, hoewel de officier van justitie is gebonden aan eisen van integriteit, hij of zij in procedurele termen een 'partij' is, die belangen verdedigt die potentieel onverenigbaar zijn met de journalistieke bronbescherming, en die nauwelijks kan worden beschouwd als objectief en onpartijdig.

In het onderhavige geval had klagster verzocht om interventie door de rechter-commissaris en was dit verzoek ingewilligd. Het Hof overweegt dat het niet overtuigd is dat de betrokkenheid van de rechter-commissaris in dit geval een adequate waarborg vormde. Het Hof wijst in dit verband, ten eerste, op het ontbreken van een wettelijke basis voor de betrokkenheid van de rechter-commissaris. Ten tweede wijst het Hof op de adviserende rol van de rechter-commissaris. Hoewel er geen suggestie is dat de officier van justitie de uitlevering van de CD-rom zou hebben bevolen in het geval van een afwijkende opinie van de rechter-commissaris, blijft het een feit dat de rechter-commissaris geen wettelijke bevoegdheid had. Het Hof over-

weegt in dit kader dat het aldus niet aan de rechter-commissaris was om een verzoek tot een bevel toe te kennen, te weigeren, of gedeeltelijk toe te kennen. Het Hof overweegt dat een zodanige situatie niet verenigbaar is met *de rule of law*. Het Hof voegt hieraan toe dat het deze conclusie zou hebben bereikt op elk van de twee voornoemde gronden, afzonderlijk beschouwd.

Voorts overweegt het Hof dat de gebreken niet zijn hersteld door de *post factum* controle door de rechtbank, die niet in staat was te voorkomen dat de officier van justitie en de politie de op de CD-rom opgeslagen foto's zouden onderzoeken op het moment dat deze in hun bezit was. Het Hof concludeert dat de kwaliteit van de wetgeving onvoldoende was, in de zin dat er geen procedure was die klaagster adequate wettelijke waarborgen bood.

Het Hof oordeelt unaniem dat art. 10 EVRM is geschonden. Aan de klagers wordt een vergoeding voor proceskosten van € 35.000 toegekend. Aan de uitspraak is een *concurring opinion* gehecht van de Nederlandse rechter Myjer.

Vindplaats: appl. no. nr. 38224/03 op <www.echr.coe.int/echr/homepage_en>; zie ook NJB 2010, p. 2476-2477 (bron voor deze vertaling); Mediaforum 2010-11/12, nr. 29 en een artikel van G.A.I. Schuijt (p. 346-350).

Reactie van Minister van Justitie op uitspraak Grote Kamer EHRM in Sanoma-zaak

In een persbericht van 15 september 2010 heeft de Minister van Justitie bericht dat hij heeft kennisgenomen van de uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM, hierna: het Hof) in de zaak van Sanoma en Autoweek BV. De minister heeft er voorts op gewezen dat naar aanleiding van een eerdere uitspraak van het Hof in de zaak Voskuil een wetsvoorstel is voorbereid, waarin het bronbeschermingsrecht voor journalisten uitdrukkelijk in de wet (het Wetboek van Strafvordering) wordt opgenomen. Daarin wordt ook voorgesteld om het justitieel optreden tegen journalisten duidelijker te normeren. Zo mag degene die een beroep op bronbescherming kan

doen, weigeren gevolg te geven aan een vordering tot uitlevering van – in dit geval – beeldmateriaal door een opsporingsambtenaar. De minister heeft aangegeven met deze bepaling tegemoet te komen aan het kernpunt van het arrest: de mogelijkheid om inbreuk te maken op het recht op bronbescherming moet zijn voorzien in de wet en de beslissing om die inbreuk te maken moet worden genomen door een rechter en niet door een opsporingsambtenaar of een officier van justitie. De uitspraak bevestigt volgens de minister de noodzaak van het verder in procedure brengen van dit wetsvoorstel, dat ‘zeer binnenkort bij de Tweede Kamer wordt ingediend’.

Bron: Persbericht ministerie van Justitie 15 september 2009, op <www.rijksoverheid.nl>.

Kamervragen over gevolgen van uitspraak Grote Kamer EHRM in Sanoma-zaak

Het Kamerlid Recourt (PvdA) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de minister van Justitie over de uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM, hierna: het Hof) inzake uitgeverij Sanoma. Hij heeft gevraagd welke gevolgen deze uitspraak heeft voor de huidige praktijk van huiszoeken in relatie tot de persvrijheid. Verder heeft hij gevraagd:

‘Voorziet het huidige wettelijke systeem in de minimale rechtsbescherming die blijkens de voornoemde uitspraak noodzakelijk is? Zo nee, bent u voornemens het wettelijke systeem in overeenstemming te brengen met de in de uitspraak geschetste minimum norm? Zo ja, welke maatregelen gaat u dan nemen om de praktijk te wijzigen zodat deze tegemoetkomt aan de bezwaren van het EHRM?’

Op de eerste vraag heeft de minister geantwoord dat deze uitspraak geen gevolg heeft voor de praktijk rond huiszoeken, omdat de uitspraak van het Hof daarop niet ziet. Er was in deze zaak geen sprake van een doorzoeking, maar van een bevel tot uitlevering van beeldmateriaal. Desalniettemin bevat de uitspraak aspecten die door het College van procureurs-generaal zullen worden meegenomen in de herziene *Aanwijzing over de toepassing van dwangmiddelen tegen journalisten*, welke aanwij-

zing op korte termijn aan de minister zal worden voorgelegd ter goedkeuring.

In reactie op de drie overige vragen heeft de minister geantwoord dat in het begin van dit jaar een concept-wetsvoorstel voor advies aan de Raad van State is voorgelegd, waarin het recht op bronbescherming in het kader van vrije nieuwsgaring in het Wetboek van Strafvordering is opgenomen. De Raad van State heeft hierover inmiddels advies uitgebracht. De minister heeft aangegeven bij het opstellen van de reactie van de regering op dit advies er rekening mee te hebben gehouden dat de Grote Kamer van het EHRM nog uitspraak zou doen in de zaak Sanoma. De consequenties daarvan zou hij dan alsnog, voordat tot indiening wordt overgegaan, onder ogen zien. De minister heeft aangegeven in de toelichting op het wetsvoorstel te zullen ingaan op de overwegingen van het EHRM ten aanzien van de reikwijdte van het recht op bronbescherming en de mogelijkheden om daarop een gerechtvaardigde inbreuk te maken. Voorts heeft de minister aangegeven het conceptwetsvoorstel op korte termijn aan de Ministerraad te zullen voorleggen.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nr. 117 (Kamervragen ingezonden op 16 september 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Reactie van voorzitter van het College van procureurs-generaal tijdens studiemiddag over uitspraak Grote Kamer EHRM in Sanoma-zaak

Justitie vraagt in het vervolg eerst toestemming aan de rechter-commissaris voordat bij journalisten of hun werkgever een vordering tot het in beslag nemen van materiaal wordt ingediend. Dat zei de procureur-generaal Harm Brouwer tijdens een door de NVJ georganiseerd debat over bronbescherming voor journalisten, op 11 november 2010. Brouwer zei dat het openbaar ministerie werkt aan een richtsnoer voor de officieren van justitie en die komend voorjaar wil afronden. NVJ-secretaris Thomas Bruning juicht de stap toe: 'Al kan het openbaar ministerie niet

veel anders na het Autoweek-arrest, waarin de huidige onzorgvuldige handelswijze wordt blootgelegd en veroordeeld.’

Vindplaats: verslag van NVJ-studiemiddag 11 november 2010, op <www.villamedia.nl>.

2.3.3 Afluisteren en aftappen

Rechtbank Haarlem 14 juli 2010 (vrijspraak ex-medewerkers AIVD) – afluisteren telefoon Telegraaf-journaliste onrechtmatig

De Rechtbank Haarlem heeft op 14 juli 2010 twee ex-medewerkers van de AIVD vrijgesproken van het schenden of doorgeven van staatsgeheimen, het onder zich hebben van staatsgeheimen of het schenden van een geheimhoudingsplicht.

De achtergrond van deze rechtszaak is als volgt. Op 23 maart 2009 publiceerde een journaliste in *De Telegraaf* het artikel ‘AIVD faalt’. Een analyse van de AIVD wees uit dat de journaliste over gegevens moest beschikken van binnen de AIVD. Vrijwel direct werd besloten de telefoon van de journaliste af te luisteren om zo het lek binnen de AIVD op te sporen. Op 4 juni 2009 verscheen van de hand van deze journaliste een tweede artikel over het bezoek van de Dalai Lama aan Nederland en de veiligheidsaspecten die daarmee gemoeid waren. Het onderzoek van de AIVD wees uit dat de thans vrijgesproken personen de bron waren van de journaliste. Zij werden gearresteerd en vervolgd. De AIVD rapporteerde de onderzoeksgegevens in een ambtsbericht van 11 juni 2009.

De Commissie van Toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (CTIVD) heeft in haar rapport aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties overwogen dat het afluisteren van de telefoon van de journaliste weliswaar noodzakelijk was, maar tot aan de publicatie van het artikel op 4 juni 2009 ook disproportioneel was. De strafzaak tegen de journaliste is door het Openbaar Ministerie geseponneerd (zie over dit rapport ook: Persvrijheidsmonitor Nederland 2009, p. 36-37, op <www.nvj.nl/docs/persvrijheidsmonitor2009.pdf>).

In haar uitspraak dient de rechtbank eerst te oordelen of het Openbaar Ministerie ontvankelijk is in de vervolging van beide verdachten. De advocaten van de verdachten hebben aangevoerd dat het niet mogelijk is gebleken het belangrijkste bewijsmateriaal te toetsen, omdat dit afkomstig is van de AIVD, en deze staatsgeheime stukken dus niet in het procesdossier waren opgenomen. De rechtbank stelt vast dat uit de aard van een AIVD-onderzoek voortvloeit dat delen van dat onderzoek geheim blijven, maar dat het bewijsmateriaal niettemin voldoende toetsbaar is gebleken. De conclusie van de rechtbank is dan ook dat het Openbaar Ministerie ontvankelijk is.

Vervolgens dient de rechtbank te oordelen of er wettig bewijs is ten aanzien van de verdachten. De rechtbank begint met de vaststelling dat de strafrechter eigenlijk geen rol heeft bij de beoordeling van het werk van de veiligheidsdiensten, maar dat dit anders is als het gaat om de beoordeling van de rechtmatige verkrijging van informatie die in ambtsberichten van de veiligheidsdiensten is opgenomen.

De rechtbank is, in navolging van de CTIVD, van oordeel dat het mogelijk is dat het belang van de nationale veiligheid opweegt tegen het belang van de journaliste om haar bronnen te beschermen. Onder omstandigheden kan de AIVD dus bijzondere bevoegdheden tegen journalisten inzetten. De rechtbank onderschrijft tevens het advies van de CTIVD dat het af luisteren van de telefoon van de journaliste tot 4 juni 2009 disproportioneel en dus onrechtmatig was. Waar de rechtbank in deze zaken over moet oordelen is of het onrechtmatig handelen tegenover de journaliste ook gevolgen moest hebben voor de strafzaken tegen beide ex-medewerkers van de AIVD.

De rechtbank is van oordeel dat een vrije pers noodzakelijk is in een democratische rechtsstaat en dus ook het recht van journalisten om hun bronnen geheim te houden. Als men dit journalistieke bronbeschermingsrecht echter op deze manier gaat ondergraven met als enig doel de bron van de journaliste te achterhalen, dan komt aan de bron ook een beroep toe op de onrechtmatigheid van het verkregen bewijs. In dit geval is het

bewijsmateriaal niet alleen onrechtmatig verkregen tegen de journaliste, maar ook in de zaken tegen de beide ex-medewerkers van de AIVD.

De rechtbank spreekt beide verdachten vrij nu er onvoldoende wettig bewijs is.

Vindplaats: Persbericht Rechtspraak.nl 14 juli 2010; LJN BN1195 en BN1191.

**Rb. Haarlem 30 september 2010 (strafzaak) –
gebruik OM van afgeluisterde gesprekken
tussen journalist en gedetineerde**

De Rechtbank Haarlem heeft op 30 september 2010 een man vrijgesproken van driefvoudige poging tot moord dan wel doodslag op Cor van Hout, zijn toenmalige vriendin en hun zoontje. In deze uitspraak overweegt de rechtbank over het gebruik door het Openbaar Ministerie van afgeluisterde gesprekken tussen een journalist en een gedetineerde:

‘Uit het dossier blijkt dat om redenen van bescherming van de veiligheid van de inrichting (de EBI te Vught) de door gedetineerde [getuige 1] gevoerde telefoongesprekken rechtmatig werden opgenomen. Op enig moment heeft [journalist] een telefoongesprek gevoerd met [getuige 1], dat in het kader van genoemde redenen werd opgenomen. Anders dan de raadsman meent, is het niet zo dat bij ieder opgenomen telefoongesprek waaraan een journalist deelneemt per definitie sprake is van een schending van de persvrijheid. Van een schending van de persvrijheid kan eerst sprake zijn wanneer de telefoon van een journalist zonder noodzaak wordt afgeluisterd met als enig doel het achterhalen van de journalistieke bron. Dit laatste is in casu in het geheel niet aan de orde. Reeds daarom wordt het beroep op niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie verworpen.’

Vervolgens oordeelt de rechtbank dat de beelden van de aanslag te vaag en onduidelijk zijn om als wettig bewijsmiddel ‘eigen waarneming’ van de rechtbank te kunnen gelden. Daardoor komt de rechtbank niet toe aan het beoordelen van het overige bewijsmateriaal. De beelden van de aanslag zijn bovendien niet aan de getuigen getoond. Zij hebben dus niets kunnen zeggen over de vraag of zij in de schutter van 12.05 uur verdachte hebben

herkend. Verdachte kan dus niet geïdentificeerd worden als de schutter. Bij gebrek aan bewijs wordt verdachte vrijgesproken.

Vindplaats: LJN BN8727.

Kamervragen over het opvragen van IP-adressen van bezoekers van de website van de Culemborgse Courant

Het Kamerlid Thieme (PvdD) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de minister van Justitie over het opvragen van IP-adressen. Zij heeft de minister (o.m.) gevraagd of het waar is dat Justitie de *Culemborgse Courant* heeft gevraagd alle verkeersgegevens vrij te geven van bezoekers aan de site van de *Culemborgse Courant* ten tijde van de rellen in Terweijde. Ook heeft zij gevraagd of de minister de mening deelt dat de bescherming van de privacy van burgers ernstig gevaar loopt wanneer media hun IP-adressen verplicht moeten opslaan en die zonder concrete verdenking zouden moeten afstaan aan politie/OM. Ten slotte heeft zij gevraagd in welke gevallen politie/OM zou kunnen overgaan tot generieke invordering van dataverkeer, zoals in dit geval verzocht is.

De minister heeft geantwoord dat bij de rellen in de Culemborgse wijk Terweijde van begin 2010 ernstige strafbare feiten zijn gepleegd. Naar aanleiding hiervan is door het OM een strafrechtelijk onderzoek gestart. In het belang van dit onderzoek heeft de officier van justitie, op grond van art. 126n Wetboek van Strafvordering (Sv), aan de webbeheerder van de *Culemborgse Courant* een vordering gericht tot verstrekking van zogenoemde verkeersgegevens. Deze vordering was alleen gericht op bezoekers van de website van de *Culemborgse Courant* die in de periode van 1 tot en met 4 januari 2010 een bericht op deze website hadden geplaatst. Uit berichten die in deze periode zijn geplaatst, kon namelijk worden afgeleid dat een aantal personen meer wetenschap had van de gepleegde strafbare feiten dan mogelijk was op grond van de op dat moment openbaar gemaakte gegevens. De minister heeft in zijn antwoord voorts aangegeven dat een aanbieder van een communicatiedienst niet te allen tijde verplicht is alle datagegevens van verbindingen in

een bepaalde periode aan justitie te verstrekken. In het Wetboek van Strafvordering is vastgelegd in welke gevallen een officier bevoegd is telecommunicatiegegevens te vorderen en op welke manier een vordering onderbouwd moet zijn. De officier van justitie maakt de afweging over de toepassing van de bevoegdheden uit het Wetboek van Strafvordering. Het is tijdens een lopend strafrechtelijk onderzoek aan de rechter om te beoordelen of bijzondere opsporingsbevoegdheden op rechtmatige wijze zijn ingezet.

In antwoord op de tweede vraag heeft de minister aangegeven van mening te zijn dat de privacy van burgers gewaarborgd is en dat het beeld dat media verplicht zijn IP-adressen zonder concrete verdenking te verstrekken aan de politie en het OM nuancering behoeft. De verplichting voor aanbieders van openbare telecommunicatiediensten en -netwerken tot het bewaren van telecommunicatiegegevens, waaronder IP-adressen, ten behoeve van het opsporen en vervolgen van strafbare feiten, vloeit voort uit de Wet bewaarplicht telecommunicatiegegevens. Met deze wet zijn verplichtingen uit de Richtlijn dataretentie geïmplementeerd. Bij de totstandkoming van deze wet is aangegeven dat de regeling voldoet aan de eisen voor het beschermen van de persoonlijke levenssfeer uit art. 8 Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM) en de fundamentele vrijheden en art. 10 van de Grondwet. In het Wetboek van Strafvordering is geregeld in welke gevallen en onder welke voorwaarden een officier van justitie kan vorderen dat telecommunicatiegegevens worden verstrekt ten behoeve van het opsporen van strafbare feiten. Het in dit geval gebruikte art. 126n Sv bevat de voorwaarde dat sprake is van verdenking van een ernstig misdrijf.

Op de vraag in welke gevallen politie/OM kunnen overgaan tot generieke invordering van dataverkeer heeft de minister vooropgesteld dat er in dit geval geen sprake is van het generiek vorderen van telecommunicatiegegevens. Vervolgens heeft de minister er op gewezen dat art. 126hh Sv een ruimere mogelijkheid biedt tot het vorderen van gegevens uit een geautomatiseerd gegevensbestand dan het in dit geval gebruikte art. 126n

Sv. Art. 126 hh Sv kan worden ingezet in geval van een verkennend onderzoek naar terroristische misdrijven. In dat geval hoeft degene bij wie gevorderd wordt geen selectie te worden gevraagd. In het derde lid van dit artikel is bepaald dat de bewerking van de verkregen informatie op een zodanige wijze wordt uitgevoerd dat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van personen zoveel mogelijk wordt gewaarborgd. Voor het inzetten van deze bevoegdheid is voorafgaande machtiging van de rechter-commissaris nodig.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 2024 (Kamervragen ingezonden op 17 februari 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

2.4 Zorgplicht overheid

2.4.1 Wet openbaarheid van bestuur

ABRvS 17 februari 2010 (RTL Nederland t. Minister van Algemene Zaken) – inzage in ministerraadnotulen over aanloop Irak-oorlog

De minister-president zal opnieuw een beslissing moeten nemen over de openbaarmaking van bepaalde stukken van de ministerraad uit de periode van september 2002 tot en met maart 2003 die betrekking hebben op de aanloop naar de oorlog in Irak. Het gaat om besluiten en besluitenlijsten van de ministerraad en voorbereidende notities die in die tijd aan de ministerraad zijn voorgelegd. De minister-president heeft terecht geweigerd de notulen van de ministerraad openbaar te maken. Dit heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (verder: de Afdeling) op 17 februari 2010 bepaald in een uitspraak in een zaak die was aangespannen door RTL. RTL had de minister-president in 2008 verzocht om openbaarmaking van de stukken van de ministerraad.

In de uitspraak overweegt de Afdeling dat de besluiten en de besluitenlijsten in dit geval geen informatie bevatten ‘over het karakter en het verloop van de beraadslagingen, de aanduiding

van geschilpunten en de hierbij betrokken bewindspersonen'. Ze bevatten ook geen persoonlijke beleidsopvattingen. In deze documenten zijn slechts procedurele afspraken vermeld. Verder deed RTL het verzoek om deze stukken openbaar te maken ongeveer vijf jaar nadat de stukken waren opgesteld. Naar het oordeel van de Afdeling kan in dat licht niet staande worden gehouden dat openbaarmaking van de besluiten en de besluitenlijsten, die uitsluitend bestaan uit procedurele afspraken, het besluitvormingsproces in de ministerraad nu nog zou frustreren of forceren.

Ook weigerde de minister-president in september 2008 de voorbereidende notities openbaar te maken vanwege het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties. Van een groot aantal passages in de voorbereidende notities ziet de Afdeling echter 'zonder nadere motivering' van de minister-president niet in dat dit belang aan de orde is. Ook hierbij neemt de Afdeling in aanmerking dat die informatie dateert van ongeveer vijf jaar voordat de minister-president op het verzoek van RTL besliste.

Eerder (in juli 2009) verklaarde de rechtbank in Amsterdam het beroep van RTL tegen de weigering van de minister-president om de stukken openbaar te maken, nog geheel ongegrond. Gevolg van deze uitspraak van de Afdeling in hoger beroep is nu dat de minister-president opnieuw moet beslissen over de openbaarmaking van de besluiten en de besluitenlijsten van de ministerraad en voorbereidende notities. De minister-president hoeft de notulen van de ministerraad over de periode van september 2002 tot en met maart 2003, een conceptbrief aan de Tweede Kamer van februari 2003 en verslagen van vergaderingen van de ministeriële stuurgroep resolutie 1441, niet openbaar te maken.

Vindplaats: LJN BL4132, AB 2010, 91 m.nt. P. J. Stolk.

Rb. Amsterdam 23 maart 2010 (X namens de redactie van het televisieprogramma *Reporter t. Minister van AZ*) – beoordeling openbaarmaking archiefbescheiden niet o.g.v. de Archiefwet 1995 maar o.g.v. de Wob

X (hierna: eiser) heeft namens de redactie van het televisieprogramma *Reporter* van de KRO bij verweerder een verzoek ingediend tot volledige inzage in het archief van de Commissie van Drie, dat door verweerder is ondergebracht bij het Nationaal Archief in Den Haag. Bij het primaire besluit van 26 juni 2008 heeft verweerder eisers verzoek op grond van art. 15 van de Archiefwet 1995 afgewezen.

Bij het bestreden besluit heeft verweerder het besluit van 26 juni 2008 gehandhaafd en eisers bezwaren ongegrond verklaard. Verweerder heeft daartoe overwogen dat bij de overbrenging van het archief van de Commissie van Drie vanuit het ministerie van verweerder naar het Nationaal Archief in 2003 een inventaris is opgemaakt waarbij per nummer is aangegeven wanneer de bij besluit van verweerder van 10 februari 2003 voor deze documenten opgelegde beperkingen aan de openbaarheid vervallen. Deze beperkingen vervallen respectievelijk in 2050, 2025 of 2009 (vijf jaar na het overlijden van prins Bernard). Ten aanzien van de drie laatste nummers in de inventaris waarbij de beperking vervalt in 2050 kan voor dat jaar een herbeoordeling van de beperking plaatsvinden.

Bij voornoemd besluit van verweerder van 10 februari 2003 zijn beperkingen gesteld aan de openbaarheid van die informatie met het oog op (i) de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, (ii) het belang van de Staat en zijn bondgenoten, en (iii) het voorkomen van onevenredige benadeling van betrokken natuurlijke en rechtspersonen, dan wel derden. Verweerder heeft in het bestreden besluit geconcludeerd dat deze belangen nog altijd opgaan en dat hier sinds 10 februari 2003 geen verandering in is gekomen, ook niet gezien in het licht van de bezwaren van eiser. Eiser heeft hiertegen beroep ingesteld bij de Rechtbank Amsterdam.

De rechtbank overweegt in haar uitspraak allereerst dat verweerder het archief van de Commissie van Drie in 2003 heeft overgebracht vanuit het Ministerie van Algemene Zaken naar het Nationaal Archief. Gelet hierop staat vast dat de documenten waar eiser om heeft verzocht sinds 2003 niet meer onder verweerder berusten. Hieruit vloeit voort dat op eisers verzoek in beginsel niet de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) van toepassing is maar de Archiefwet 1995.

De bevoegdheid te beslissen op een verzoek tot raadpleging van archiefbescheiden berust op grond van art. 17 in samenhang met art. 26, eerste lid, van de Archiefwet 1995 bij de beheerder van de archiefbewaarplaats, in het onderhavige geval de algemene rijksarchivaris. In deze zaak is evenwel op het verzoek van eiser door verweerder beslist met toepassing van de Archiefwet 1995.

Art. 15, derde lid, van de Archiefwet 1995 bepaalt dat de zorgdrager, dat wil zeggen, degene die krachtens die wet met de zorg voor archiefbescheiden is belast, gehoord degene op wiens last de archiefbescheiden zijn overgebracht, de aan de openbaarheid gestelde beperkingen kan opheffen, dan wel ten aanzien van een verzoeker buiten toepassing laten, indien het belang van de gestelde beperking niet opweegt tegen diens belang tot raadpleging of gebruik van de archiefbescheiden. In dit geval is ingevolge art. 1 in samenhang met art. 23, derde lid, van de Archiefwet 1995 de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap belast met de zorg voor de aan de orde zijnde archiefbescheiden.

Ingevolge art. 15, vijfde lid, van de Archiefwet 1995 is het derde lid evenwel niet van toepassing op archiefbescheiden aan de openbaarheid waarvan beperkingen zijn gesteld met het oog op het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Ter zitting heeft de gemachtigde van verweerder uitdrukkelijk verklaard dat alle in het vorenstaande genoemde beperkingen gelden voor alle door eiser verzochte documenten. Dit betekent dat art. 15, derde lid, van de Archiefwet 1995 niet van toepassing is op de archiefbescheiden terzake van de Commissie van Drie.

In art. 15, zevende lid, van de Archiefwet 1995 is bepaald dat met betrekking tot de in het vijfde lid bedoelde archiefbescheiden de regelingen inzake het recht op informatie van toepassing zijn die zouden gelden indien de archiefbescheiden niet naar een archief-bewaarplaats waren overgebracht. Verweerder heeft er in dat kader ter zitting op gewezen dat dan de Wob van toepassing zou zijn.

Gelet hierop overweegt de rechtbank dat beoordeling van de openbaarmaking van de aan de orde zijnde archiefbescheiden niet had moeten plaatsvinden op grond van de Archiefwet 1995 maar op grond van de Wob. Dat betekent ook dat niet het individuele belang van eiser maar het algemeen belang van openbaarmaking dient te worden afgewogen tegen de belangen van beperking van die openbaarmaking. De bevoegdheid tot die afweging komt verweerder toe en niet de algemene rijksarchivaris of de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Naar oordeel van de rechtbank heeft de besluitvorming in de onderhavige zaak derhalve bevoegdelijk maar niet op grondslag van het juiste wettelijke toetsingskader plaatsgevonden. Reeds gelet hierop kan het bestreden besluit in rechte geen stand houden.

De rechtbank ziet in de onderhavige zaak aanleiding om niet te volstaan met vernietiging en terugverwijzing, maar om toepassing te geven aan de 'bestuurlijke lus' als bedoeld in art. 8:51a, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). De rechtbank neemt hierbij in aanmerking dat deze kwestie inmiddels al geruime tijd speelt, dat partijen ter zitting hebben aangegeven dat zij zich goed kunnen vinden in de toepassing daarvan en dat de rechtbank destijds ten onrechte niet heeft gereageerd op eisers verzoek tot versnelde behandeling van de zaak. Partijen wensen beiden ook een finaal rechterlijk oordeel over hun rechtsposities binnen een zo kort mogelijke termijn.

De rechtbank kan het onderhavige geschil in dit stadium echter (nog) niet definitief beslechten. Daarvoor is vereist dat verweerder de gevraagde openbaarmaking in het licht van de betrokken belangen op grondslag van het juiste toetsingskader afweegt.

De rechtbank geeft aan verweerder in de gelegenheid te zullen stellen om tot nadere besluitvorming te komen van het geconstateerde gebrek, al dan niet in de vorm van een wijzigingsbesluit. Ter voorlichting van partijen merkt de rechtbank nog op dat een beoordeling van het openbaar maken van documenten in het kader van de Wob kan plaatsvinden per document of cluster van documenten. Voorts merkt de rechtbank op dat verweerder niet zonder meer het openbaar maken van een heel document kan weigeren vanwege één of enkele alinea's in dat document, die zich tegen openbaarmaking zouden verzetten. Verweerder dient, mede gelet op het uitgangspunt 'openbaar, tenzij', te bezien of in een dergelijk geval niet kan worden volstaan met het onleesbaar maken van dergelijke passages.

De rechtbank heropent het onderzoek, draagt verweerder op om binnen zes weken na deze uitspraak nader gemotiveerd een standpunt in te nemen op de bezwaren van eiser met inachtneming van hetgeen in deze uitspraak is overwogen en houdt iedere verdere beslissing aan.

Vindplaats: BM2767.

Rb. 's-Gravenhage 28 april 2010 (Brenno de Winter t. Gemeente Kaag en Braassem) – vordering van leges bij Wob-verzoek

Journalist Brenno de Winter (eiser) heeft op 15 maart 2010 op grond van de Wet openbaarheid bestuur (Wob) verzocht om openbaarmaking van informatie inzake het actieplan *Nederland Open in Verbinding*. Bij nota van 1 april 2009 is van eiser een bedrag van € 23,- aan leges gevorderd voor het in behandeling nemen van eisers Wob-verzoek (€ 21,50) en voor het verstrekken van drie kopieën (€ 1,50).

Bij besluit van 26 augustus 2009 heeft de heffingsambtenaar van de gemeente Kaag en Braassem (verweerder) eisers bezwaar gericht tegen het heffen van leges voor het verstrekken van drie kopieën gegrond verklaard. Eisers bezwaar gericht tegen het heffen van leges voor het in behandeling nemen van

zijn Wob-verzoek is ongegrond verklaard. Tegen dit besluit heeft eiser beroep ingesteld bij de Rechtbank 's-Gravenhage.

In geschil is of van eiser terecht een bedrag aan leges van € 21,50 is gevorderd voor het in behandeling nemen van zijn Wob-verzoek. Eiser heeft betoogd dat hem geen leges in rekening mogen worden gebracht, omdat de door verweerder verrichte werkzaamheden, bestaande uit het in behandeling nemen van zijn Wob-verzoek, niet kunnen worden aangemerkt als een dienst als bedoeld in art. 229, eerste lid, aanhef en onder b, van de Gemeentewet maar moeten worden aangemerkt als een door verweerder jegens burgers na te leven recht op informatie.

Het wettelijk kader is als volgt. Art. 2, eerste lid, van de Wob, bepaalt, voor zover hier van belang, dat een bestuursorgaan bij de uitvoering van zijn taak informatie verstrekt overeenkomstig de Wob en daarbij uitgaat van het algemeen belang van informatie. Art. 3, derde lid, van de Wob, bepaalt, dat de verzoeker bij zijn verzoek (om informatie) geen belang behoeft te stellen. Art. 14, aanhef en onder b Wob, bepaalt, voor zover hier van belang, dat voor gemeenten door hun besturen nadere regels kunnen worden gesteld omtrent de uitvoering van het bij of krachtens de Wob bepaalde.

De rechtbank overweegt dat in de Wob geen bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot legesheffing en dat die wet derhalve geen wettelijke basis biedt om leges te heffen ter zake van het in behandeling nemen van Wob-verzoeken.

Verweerder heeft de Legesverordening 2009 aan de nota van 1 april 2009 ten grondslag gelegd. Art. 2 van deze verordening luidt: 'Onder de naam "leges" worden rechten geheven ter zake van het genot van door het gemeentebestuur verstrekte diensten, genoemd in de verordening en de daarbij behorende tarieventabel.' Ingevolge onderdeel 1.1.7 van de Tarieventabel, behorende bij de Legesverordening, bedragen de leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven van stukken die op grond van de Wob worden verstrekt € 21,50.

De rechtbank overweegt dat het begrip 'dienst' in art. 2 van de Legesverordening kennelijk in dezelfde zin is gebruikt als in art. 229, eerste lid, aanhef en onder b, van de Gemeentewet. Of

verweerder van eiser leges mocht vragen hangt af van het antwoord op de vraag of de door verweerder verrichte werkzaamheden als dienst kunnen worden aangemerkt. De rechtbank overweegt daarover als volgt.

Volgens vaste jurisprudentie van de Hoge Raad kunnen door of vanwege het gemeentebestuur verrichte werkzaamheden slechts als een dienst worden aangemerkt, indien het gaat om werkzaamheden die liggen buiten het gebied van de publieke taakuitoefening en rechtstreeks en in overheersende mate verband houden met dienstverlening ten behoeve van een individualiseerbaar belang (zie bijvoorbeeld het arrest van de HR van 17 april 2009, LJN BI1253). Naar het oordeel van de rechtbank kunnen de door verweerder verrichte werkzaamheden niet worden aangemerkt als een dienst in voormelde zin. Verweerder dient bij het in behandeling nemen van eisers Wob-verzoek uit te gaan van het algemene belang van openbaarheid van informatie en meer concreet de openbaarheid van informatie over de uitoefening van het gemeentelijke ICT-beleid. De stelling van verweerder dat de betreffende werkzaamheden verband houden met eisers individuele beroepsmatige belang doet, wat daar ook van zij, aan het vorenstaande niet af gelet op het derde lid van art. 3 van de Wob, dat bepaalt dat de verzoeker bij zijn verzoek geen belang hoeft te stellen.

Nu verweerder geen dienst in voormelde zin heeft geleverd, kan art. 229, eerste lid, aanhef en onder b, van de Gemeentewet niet als wettelijke grondslag dienen voor onderdeel 1.1.7 van de Tarieventabel, waardoor dit deel van de Tarieventabel onverbindend is. Dit betekent dat voor onderhavige legesheffing geen wettelijke grondslag aanwezig is en het beroep derhalve gegrond moet worden verklaard.

Op grond van het vorenstaand vernietigt de rechtbank het bestreden besluit. De rechtbank ziet grond aanwezig met toepassing van art. 8:72, vierde lid, van de Awb zelf in de zaak te voorzien en de nota van 1 april 2009 te herroepen en bepaalt dat deze uitspraak in de plaats treedt van het bestreden besluit.
Vindplaats: LJN BM4074, AB 2010, 258 m.nt. H. Peters.

ABRvS 4 mei 2010 ABRvS (X t. Minister van Algemene Zaken) – documenten interdepartementale strategiegroep Irak, criterium persoonlijke beleidsopvattingen

Bij besluit van 20 mei 2008 heeft de minister van Algemene Zaken (verder: de minister) het verzoek van appellant (X) om openbaarmaking, voor zover thans van belang, van alle documenten die zien op of afkomstig zijn van de interdepartementale strategiegroep Irak, desgewenst in geanonimiseerde vorm, afgevoerd.

Bij besluit van 21 oktober 2008 heeft de minister het door appellant daartegen gemaakte bezwaar gegrond verklaard voor wat betreft de resultaten van de veiligheidsmonitor en voor het overige, voor zover thans van belang, ongegrond verklaard. Bij uitspraak van 30 september 2009 heeft de Rechtbank 's-Gravenhage het door appellant daartegen ingestelde beroep ongegrond verklaard. Tegen deze uitspraak heeft appellant op 5 november 2009 hoger beroep ingesteld.

Het wettelijk kader in deze zaak is als volgt. Op grond van art. 1, aanhef en onder f, van de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: de Wob) wordt onder persoonlijke beleidsopvatting verstaan: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten. Ingevolge art. 3, vijfde lid, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11. Ingevolge art. 11, eerste lid, wordt in geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen. Ingevolge het tweede lid kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering over persoonlijke beleidsopvattingen informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

De rechtbank heeft overwogen dat de minister terecht het verzoek om openbaarmaking met toepassing van art. 11 van de Wob heeft afgewezen. De documenten met betrekking tot de veiligheidsmonitor, de vergaderverslagen van de strategiegroep, de evaluatie, de woordvoeringslijnen en het concept-communicatieplan zijn alle bestemd voor intern beraad en bevatten uitsluitend persoonlijke beleidsopvattingen, aldus de rechtbank. Voorts heeft de rechtbank overwogen dat gezien de samenstelling van de strategiegroep, een gehele, geanonimiseerde verstrekking van de informatie niet mogelijk is en dat verstrekking in strijd zou zijn met het aan art. 11 van de Wob ten grondslag liggende uitgangspunt dat over de voorbereiding van beleid een ongestoorde interne gedachtewisseling moet kunnen plaatsvinden.

Appellant heeft hiertegen aangevoerd dat de rechtbank ten onrechte heeft overwogen dat alle documenten persoonlijke beleidsopvattingen inhouden en dat die persoonlijke beleidsopvattingen geen feitelijke informatie bevatten. Voorts heeft hij aangevoerd dat uit de overwegingen van de rechtbank niet valt op te maken waarom bij geanonimiseerde verstrekking in dit geval de anonimiteit van de groep niet kan worden gewaarborgd en dat de rechtbank voorbij gaat aan zijn betoog dat het hier een uitzonderlijke situatie betreft.

De Afdeling heeft met toepassing van art. 8:29, vijfde lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kennis genomen van de niet openbaar gemaakte documenten. Deze bevatten interne ambtelijke adviezen over de voorbereiding van de ontwikkeling van de veiligheidsmonitor en de wijze van uitvoering daarvan, interne documenten met woordvoeringslijnen voor bewindspersonen, de agenda en verslagen van de strategiegroep Irak, stukken inzake de advisering over de communicatie en een evaluatie van het functioneren van de strategiegroep. Niet in geschil is dat de documenten zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad, als bedoeld in art. 11, eerste lid, van de Wob. Wat betreft een deel van de documenten is de Afdeling met de rechtbank van oordeel dat deze persoonlijke beleidsopvattingen bevatten dan wel feitelijke gegevens die dermate nauw zijn ver-

weven met die persoonlijke beleidsopvattingen dat het niet mogelijk is ze te scheiden.

In rechtsoverweging 2.3.2, een kernpunt in deze uitspraak, overweegt de rechtbank het volgende:

De documenten (met de nummers 1, 13, 14, de bijlagen bij 20 beginnende bij Question 1 en met uitzondering van de naam van het onderzoeksbureau, de documenten met de nummers 22, 27, 28 en 29, met uitzondering van de namen van instanties en personen, en 56 wat de vragen betreft) bevatten naar het oordeel van de Afdeling en anders dan de rechtbank heeft overwogen, geen persoonlijke beleidsopvattingen als bedoeld in art. 11, eerste lid, van de Wob. Het gaat daarbij onder meer om de aanmeldingsformulieren voor het onderzoek, de agenda van het overleg, de vragenlijsten en algemene feitelijke en procedurele informatie over de situatie in Irak en de voorlichting daarover.

De documenten met de nummers 23 tot en met 25, 55, wat de vragenlijsten betreft, 106 en 108 behelzen gedeeltelijk feiten die niet dermate nauw met persoonlijke beleidsopvattingen zijn verweven, dat het niet mogelijk is deze daarvan te scheiden. De rechtbank heeft dit niet onderkend. Nu de door de minister gehanteerde weigeringsgrond de afwijzing van het verzoek van de hier aan de orde zijnde onderdelen niet draagt, dient het besluit van 21 oktober 2008 in zoverre te worden vernietigd.

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 14 oktober 2009 in zaak nr. 200900112/1/H3) is de beslissing om over persoonlijke beleidsopvattingen informatie te verstrekken aan het bestuursorgaan. Indien het op basis van zijn discretionaire bevoegdheid, met het oog op een goede democratische bestuursvoering, besluit om over persoonlijke beleidsopvattingen informatie te verstrekken, mag het dit slechts in tot personen herleidbare vorm doen indien de betrokkene daarmee heeft ingestemd.

Niet is gesteld dat de betrokken ambtenaren geen bezwaar hebben tegen openbaarmaking van de gevraagde informatie.

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 3 juni 2009 in zaak nr. 200806313/1), kan de kring van de be-

trokkenen een rol spelen bij de beantwoording van de vraag of een geanonimiseerde versie van de persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt. Dat het in dit geval om een beperkte en aanwijsbare groep ambtenaren gaat is niet bestreden. De rechtbank heeft het standpunt van de minister aanvaard dat door de kleine kring van betrokken personen gemakkelijk de identiteit kan worden achterhaald. Uit de aangevallen uitspraak kan voldoende worden opgemaakt waarom bij geanonimiseerde verstrekking in dit geval de anonimiteit van de groep niet kan worden gewaarborgd. Nu geanonimiseerde verstrekking niet mogelijk was en de vereiste toestemming ontbrak, heeft de rechtbank wat betreft de informatie houdende persoonlijke beleidsopvattingen met juistheid overwogen dat de minister zijn bevoegdheid ingevolge art. 11, tweede lid, van de Wob buiten toepassing mocht laten.

Het hoger beroep is gegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden vernietigd. Doende hetgeen de rechtbank zou behoren te doen, verklaart de Afdeling het beroep tegen het besluit van 21 oktober 2008 van de minister alsnog gegrond. Dat besluit komt wegens strijd met art. 11, eerste lid, van de Wob voor vernietiging in aanmerking, voor zover het de documenten genoemd in overweging 2.3.2. betreft.

Vindplaats: LJN BM3240, AB 2010, 213 m.nt. P. J. Stolk

Rb. Arnhem 26 augustus 2010 (Brenno de Winter t. VNG) – Wob-verzoek aan VNG – VNG is geen bestuursorgaan

Journalist Brenno de Winter heeft met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) verzocht om verstrekking van documenten in de ruimste zin van het woord ten aanzien van de implementatie van het actieplan *Nederland Open in Verbinding*. Op 14 april 2009 heeft de VNG aan Brenno de Winter meegedeeld dat zij niet over de gevraagde documenten beschikt en dat de documenten waarover zij wel beschikt, openbaar zijn aangezien deze op haar website <www.vng.nl> zijn geplaatst. Verder heeft de VNG meegedeeld dat zij (VNG) niet is aan te merken als een be-

stuursorgaan, zodat de Wob niet op haar van toepassing is. Bij de bestreden beslissing heeft de VNG Brenno de Winter meegedeeld het door hem gemaakte bezwaar niet als bezwaarschrift in de zin van de Awb te behandelen. Tegen deze beslissing heeft Brenno de Winter beroep ingesteld bij de Rechtbank Arnhem.

Het wettelijk kader in deze zaak is als volgt. Ingevolge art. 1:3, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) wordt onder besluit verstaan: een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling. Ingevolge art. 8:1, eerste lid, van de Awb kan een belanghebbende tegen een besluit beroep instellen bij de rechtbank. Niet in geschil is dat de VNG niet is aan te merken als een bestuursorgaan zoals bedoeld in art. 1:1, eerste lid, aanhef en onder a Awb.

Ten aanzien van de vraag of de VNG kan worden aangemerkt als een bestuursorgaan in de zin van art. 1:1, eerste lid, aanhef en onder b Awb overweegt de rechtbank eerst dat hierbij van belang is of beslissingen van de VNG worden genomen ter uitoefening van enig openbaar gezag, met andere woorden, of aan de VNG een of meer overheidstaken zijn opgedragen en daarvoor de benodigde publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend. Hierbij is de doelstelling van de VNG, zoals vastgelegd in de statuten, relevant. Dienaangaande is het volgende bepaald:

In art. 2, eerste lid: 'De Vereniging heeft ten doel haar leden collectief en individueel bij te staan bij de vervulling van hun bestuurstaken.'

In art. 2, tweede lid, voor zover hier van belang: 'De Vereniging heeft voorts tot doel voor de leden of groepen van leden afspraken te maken met andere overheden over het arbeidsvoorwaardenbeleid in de overheidssector en overeenkomsten inzake arbeidsvoorwaarden van personeel in de sector gemeenten aan te gaan met werknemersorganisaties.'

In art. 2, derde lid: 'De Vereniging heeft tevens ten doel het behartigen van de belangen van haar leden welke samenhangen met de door hen uitgevoerde bestuurs- en beheerstaken als ook de met deze taken samenhangende:

a) voorwaarden, tarieven en prijzen voor (onder andere energie gerelateerde) producten en diensten, alsmede;

b) de overige aan het gebruik van hierboven genoemde producten gerelateerde kosten en voorwaarden. Dit alles in de meest ruime zin des woords.’

Ingevolge art. 5, aanhef en eerste lid, onderdelen a en b van de statuten kunnen leden van de Vereniging uitsluitend zijn: gemeenten en gewesten, waaronder wordt verstaan intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

De rechtbank is van oordeel dat – nu niet in geschil is dat de VNG een privaatrechtelijke rechtspersoon is – uit de statuten van de VNG niet blijkt dat aan de VNG overheidstaken zijn opgedragen en daartoe aan haar publiekrechtelijke bevoegdheden zijn toegekend. Het feit dat de VNG modelverordeningen ontwerpt, leidt evenmin tot het oordeel dat hiermee aan de VNG een overheidstaak is opgedragen, nu deze als advies voor de leden van de VNG beschikbaar zijn en de desbetreffende bestuursorganen deze zelf vrijwillig kunnen overnemen en – desgewenst op de lokale situatie toegespitst – nog moeten vaststellen. De feitelijke overheidstaak, namelijk de vaststelling van een verordening, blijft dus een bevoegdheid die is voorbehouden aan het bestuursorgaan.

In een dergelijke situatie dient ervan te worden uitgegaan dat er geen sprake is van een b-orgaan, tenzij bijzondere omstandigheden nopen tot een ander oordeel. Hiertoe dient nader te worden bezien wat de rol van de overheid is in relatie tot de VNG.

De verenigingstaken zijn niet van overheidswege geformuleerd. Verder is niet gebleken van overwegende invloed door de overheid op de vervulling van die taken, aangezien van een gebonden financiering geen sprake is. De enkele omstandigheid dat het bestuur van de VNG blijkens de statuten bestaat uit vertegenwoordigers, werkzaam bij overheidsorganen, leidt niet tot de conclusie dat de overheid daarmee invloed heeft op de vervulling van de taken van de VNG.

Onbestreden is dat de VNG als belangenbehartiger voor gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden op ei-

gen titel afspraken maakt met andere partijen, waaronder de rijksoverheid. Weliswaar is het van belang dat de VNG onder haar leden voldoende draagvlak heeft, hetgeen onder meer wordt gemeten door ledenraadplegingen, echter niet is gebleken dat de VNG de leden kan binden. Dit zou indruisen tegen de decentrale autonome bevoegdheden van de bestuursorganen. Ten slotte zijn er geen aanknopingspunten te vinden voor een bevoegdheid van een overheidsorgaan om opdrachten of aanwijzingen te geven bij de uitvoering van de taken van de VNG in een individueel geval.

Nu gelet op het vorenstaande van bijzondere omstandigheden in dit geval naar het oordeel van de rechtbank geen sprake is, concludeert de rechtbank dat de VNG evenmin kan worden aangemerkt als bestuursorgaan in de zin van art. 1:1, eerste lid, aanhef en onder b Awb.

Hieruit volgt dat de primaire beslissing van 14 april 2009 en de bestreden beslissing geen besluiten zijn in de zin van art. 1:3, eerste lid, van de Awb. De rechtbank is, gelet op het bepaalde in art. 8:1, eerste lid, van de Awb, dan ook niet bevoegd om van het onderhavige beroep kennis te nemen. Gelet op het vorenstaande verklaart de rechtbank zich onbevoegd om van het beroep kennis te nemen.

In het kader van deze rechtszaak is ook de vraag aan de orde gekomen of de VNG is aan te merken als een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf, zoals bedoeld in art. 3, eerste lid, van de Wob. De rechtbank is van oordeel dat deze vraag geen bespreking behoeft, omdat deze vraag niet relevant is voor de beslissing of verweerster bestuursorgaan is in de zin van de Awb en beroep tegen de bestreden beslissing openstaat. De beroepsgronden van eiser met betrekking tot de vraag of er nog meer documenten berusten bij de VNG en of deze al dan niet door haar openbaar gemaakt moeten worden, passeert de rechtbank om dezelfde reden als hiervoor genoemd.

Vindplaats: LJN BN5180; AB 2010, 251 m.nt. H. Peters.

**Kamervragen over rechterlijke uitspraak inzake
Wob-verzoek aan VNG**

Het Kamerlid Van Raak (SP) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de Wet openbaarheid van bestuur en de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Hij heeft onder meer gevraagd of de minister de opvatting deelt dat na bovengenoemde uitspraak van de rechtbank Arnhem een onwenselijke lacune in de wetgeving ontstaat, omdat de Wet openbaarheid van Bestuur (Wob) niet langer lijkt toe te zien op alle documenten die beleid aangaan.

De minister heeft geantwoord dat de Wob een ieder de toegang biedt tot in documenten neergelegde informatie over een bestuurlijke aangelegenheid, voor zover deze bij een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf berust (art. 3 Wob). Een en ander onder de beperkingen die in de artikelen 10 en 11 van de Wob zijn aangegeven. De minister heeft aangegeven te betwijfelen of op basis van die documenten een reconstructie van (de totstandkoming van) beleid mogelijk is. Hij heeft opgemerkt dat dit geen expliciete doelstelling van de wet is, hetgeen reeds volgt uit art. 11 Wob, waarin persoonlijke beleidsopvattingen van de openbaarheid zijn uitgezonderd. Het volgen van beleid, het toetsen van beleid en het gebruiken van overheidsinformatie bij inspraak en andere vormen van beleidsbeïnvloeding is begrepen in 'een goede en democratische bestuursvoering'. In dat licht speelt bij de beoordeling van een verzoek het motief of het belang van een verzoeker geen rol. Van een lacune zou sprake zijn, indien bij de VNG documenten zouden berusten, die niet berusten bij bestuursorganen, maar die voor de burger onmisbaar zijn bij het effectief uitoefenen van zijn rechten. Hiervan is de minister niet gebleken.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nr. 160 (Kamervragen ingezonden op 2 september 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

ABRvS 8 september 2010 (X t. Korpsbeheerder Politieregio Amsterdam-Amstelland) – ruw beeldmateriaal van demonstratie en draaiboek politie, belangenafweging

Bij besluit van 22 oktober 2007 heeft de korpsbeheerder het verzoek van X (hierna: appellant) om afschriften van alle documenten die betrekking hebben op een demonstratie van de Nationalistische Volksbeweging op 22 september 2007 in Amsterdam gedeeltelijk ingewilligd. Bij besluit van 20 februari 2008 heeft de korpsbeheerder het door appellant daartegen gemaakte bezwaar gegrond verklaard en alsnog nadere gegevens verstrekt.

Bij uitspraak van 16 juli 2009 heeft de rechtbank het door appellant daartegen ingestelde beroep gegrond verklaard en het besluit van 20 februari 2008 vernietigd. In hoger beroep is in geding het oordeel van de rechtbank over de weigering van de korpsbeheerder de niet uitgezonden ruwe beelden van de demonstratie van AT5 en de NOS, de videobeelden van de demonstratie die de politie heeft gemaakt, het portofoonverkeer en het draaiboek van de politie voor de demonstratie, openbaar te maken.

De korpsbeheerder heeft met betrekking tot de niet uitgezonden ruwe beelden van AT5 en de NOS meegedeeld dat de gegevensdragers hiervan zich in het dossier zouden moeten bevinden maar dat na onderzoek is gebleken dat dit niet het geval is. Volgens de korpsbeheerder zijn er geen schriftelijke aanknopingspunten waaruit de feitelijke verblijfplaats van de gegevensdrager kan worden afgeleid. Navraag bij betrokken medewerkers heeft evenmin iets opgeleverd. De gegevensdragers zijn echter niet vernietigd, aldus de korpsbeheerder.

De rechtbank heeft geoordeeld dat de korpsbeheerder zich in voldoende mate heeft ingespannen om de zoekgeraakte beelden te achterhalen en dat het niet overleggen van de ruwe beelden geen grond biedt voor vernietiging van het bestreden besluit.

Appellant heeft in hoger beroep betoogd dat de rechtbank aldus heeft miskend dat het aan de korpsbeheerder was om op het moment van ontvangst van zijn Wob-verzoek alle documenten veilig te stellen waarop het verzoek betrekking heeft. Daar-

naast heeft de korpsbeheerder volgens appellant onvoldoende gemotiveerd dat de beelden niet meer onder hem zijn. Het is in de visie van appellant nu aan de korpsbeheerder om zorg te dragen dat de beelden weer beschikbaar komen, bijvoorbeeld door ze op te vragen bij de betrokken omroepen. Indien de korpsbeheerder daar niet in slaagt, is hij aansprakelijk voor alle schade die uit zijn onzorgvuldig handelen voortvloeit, aldus appellant. Hij verzoekt daarom de zaak terug te wijzen naar de rechtbank voor een uitspraak over deze schade.

De Afdeling geeft aan dat dit betoog faalt. Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (o.m. in de uitspraak van 22 augustus 2007 in zaak nr. 200701417/1) is het, wanneer een bestuursorgaan stelt dat na onderzoek is gebleken dat een bepaald document niet of niet meer bij hem berust en een dergelijke mededeling niet ongeloofwaardig voorkomt, in beginsel aan degene die om informatie verzoekt om aannemelijk te maken dat, in tegenstelling tot de uitkomsten van het onderzoek door het bestuursorgaan, een bepaald document toch bij dat bestuursorgaan berust. De korpsbeheerder heeft in zijn brief van 26 maart 2009 aan de rechtbank gemotiveerd uiteengezet dat de gegevensdragers met daarop de ruwe beelden van de demonstratie niet bij hem aanwezig zijn maar dat hij de gegevensdragers niet heeft vernietigd. Dit komt de Afdeling niet ongeloofwaardig voor. De Afdeling is met de rechtbank van oordeel dat de korpsbeheerder zich in voldoende mate heeft ingespannen om de beelden bij de politie terug te vinden. Anders dan appellant betoogt, rust op de korpsbeheerder niet de verplichting de beelden weer op te vragen bij de betrokken omroepen.

In deze uitspraak bevestigt de Afdeling voorts het oordeel van de rechtbank ten aanzien van de weigering van de korpsbeheerder om de videobeelden van de demonstratie die de politie heeft gemaakt, het portfoonverkeer en het draaiboek van de politie voor de demonstratie, openbaar te maken. Voor de rechtsoverwegingen van de Afdeling op deze punten wordt verwezen naar de uitspraak (vindplaats in het onderstaande).

Het hoger beroep in deze rechtszaak is ongegrond. De Afdeling oordeelt dat de uitspraak van de rechtbank dient te worden bevestigd, voor zover aangevallen.

Vindplaats: LJN BN6188

Vzr. Rb. Utrecht 11 november 2010 (Capgemini Nederland t. Ministers van VROM en EZ en KRO) – Wob-verzoek, belangenafweging bij 8:81 Awb, belang van journalist bij spoedige openbaarmaking

Op 9 juli 2010 heeft *KRO Reporter* met een beroep op de Wob verzocht om openbaarmaking van een aantal documenten dat betrekking heeft op ‘uitgaven externe inhuur’ bij de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Economische Zaken (EZ). Concreet heeft *KRO Reporter* gevraagd om een gespecificeerd overzicht van de externe inhuur 2009, waarbij per opdracht wordt vermeld: 1. wie de opdracht heeft verstrekt, 2. hoeveel er voor de opdracht is betaald, 3. aan wie de opdracht is verstrekt en 4. een inhoudelijke omschrijving van de opdracht. Verweerders hebben besloten om grotendeels aan het aan hen gericht verzoek om openbaarmaking tegemoet te komen.

Verzoekster, Capgemini Nederland B.V., heeft zich in deze rechtszaak op het standpunt gesteld dat openbaarmaking van deze gegevens, nadelige gevolgen zal hebben voor haar concurrentiepositie. Zij heeft daarbij een beroep gedaan op de in art. 10, eerste lid, aanhef en onder c Wob en art. 10, tweede lid, aanhef en onder b en g Wob, neergelegde uitzonderingsgronden.

Allereerst vormt volgens verzoekster de combinatie van de onder de punten 2, 3 en 4 gevraagde informatie bedrijfsvertrouwelijke gegevens als bedoeld in art. 10, eerste lid, aanhef en onder c Wob. Omdat het hier een absolute weigeringgrond betreft moeten verweerders openbaarmaking weigeren, zo heeft verzoekster betoogd.

Ingevolge art. 10, eerste lid, aanhef en onder c Wob blijft het verstrekken van informatie ingevolge deze wet achterwege voor zover dit bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuur-

lijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld. De voorzieningenrechter stelt in deze uitspraak vast dat de informatie die openbaar dreigt te worden gemaakt (met name) financiële gegevens betreft. Dergelijke gegevens kunnen onder het bereik van dit artikel vallen als er sprake is van concurrentiegevoelige gegevens. In dit geval is niet voldoende komen vast te staan dat de gegevens die verweerders openbaar willen maken de concurrentiepositie van verzoekster aantasten. Uit de uitleg van verzoekster ter zitting maakt de voorzieningenrechter op dat het voor concurrenten van verzoekster volgens haar wellicht mogelijk is iets uit deze gegevens af te leiden dat hun concurrentiepositie ten goede zou kunnen komen. Onder meer bij opdrachten die via een aanbestedingsprocedure zijn gegund of bij subopdrachten die binnen een raamovereenkomst via bepaalde andere competitieve vormen zijn gegund, zouden de oorspronkelijke mededingers de verstrekte informatie tezamen met wat zij weten uit de aanbestedingsprocedure of de andere competitieve vorm, kunnen herleiden tot concrete informatie over bijvoorbeeld de prijsstelling die verzoekster hanteert. Gelet op het relatief abstracte niveau van de informatie waarbij gegevens over urenomvang, totaal tijdsbeslag, ingezet personeel en het functieniveau daarvan ontbreken is niet aannemelijk dat dergelijke analyses zinvol mogelijk zijn. Conclusie is dat het niet gaat om concurrentiegevoelige gegevens die onder het beschermingsbereik van art. 10, eerste lid, aanhef en onder c vallen.

Verzoekster heeft over de in art. 10, tweede lid, aanhef en onder b Wob genoemde grond aangevoerd dat openbaarmaking van de gevraagde informatie ertoe zal leiden dat de Staat hogere prijzen zal moeten gaan betalen voor het inhuren van externen. Ingevolge art. 10, tweede lid, aanhef en onder b Wob blijft het verstrekken van informatie ingevolge deze wet eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de economische of financiële belangen van de Staat.

De voorzieningenrechter stelt ten aanzien van dit punt voorop dat het feit dat deze uitzonderingsgrond strekt tot bescherming van de economische en financiële belangen van de Staat niet betekent dat verzoekster deze grond niet mag inroepen als

zij van mening is dat de financiële belangen van de Staat bij openbaarmaking van de gegevens te veel benadeeld zullen worden en dat verweerders dat niet juist hebben beoordeeld. Verweerders zijn in beginsel wel de eerst aangewezen om zich hierover een mening te vormen bij de uitvoering van de Wob. Op grond van wat verzoekster heeft aangevoerd heeft de voorzieningenrechter geen aanleiding om te oordelen dat verweerders de betrokken belangen van de Staat niet hebben onderkend of onjuist hebben beoordeeld. Er is daarom geen grond om te oordelen dat verweerders het verzoek om openbaarmaking hadden moeten afwijzen op grond van art. 10, tweede lid, aanhef en onder b Wob.

Verzoekster heeft over de in art. 10, tweede lid, onder g, van de Wob genoemde grond aangevoerd dat haar concurrentiepositie door de openbaarmaking van de gevraagde informatie onevenredig wordt benadeeld. Concurrenten zullen met deze informatie hun gedrag en aanbieding kunnen afstemmen op de tarieven en condities die verzoekster hanteert. Het publieke belang bij openbaarmaking is volgens verzoekster voldoende gediend met openbaarmaking van slechts een deel van de gevraagde informatie.

De voorzieningenrechter overweegt het volgende. Ingevolge art. 10, tweede lid, aanhef en onder g Wob blijft het verstrekken van informatie ingevolge deze wet eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang om onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden te voorkomen. Op grond van dit artikel dient een belangenafweging plaats te vinden van het door de Wob vooropgestelde belang van openbaarheid enerzijds en de belangen van verzoekster anderzijds. Specifiek is er in dit geval ook sprake van journalistieke belangen (van in de eerste plaats derde-partij) die moeten worden meegewogen. Die belangen pleiten vóór openbaarmaking en ook voor openbaarmaking op korte termijn. Uit het bestreden besluit blijkt niet dat verweerders een belangenafweging op dit punt hebben gemaakt.

Ter zitting hebben verweerders verklaard dat zij die belangenafweging wel degelijk hebben gemaakt, maar dat zij die niet expliciet in hun besluiten hebben neergelegd. Zij zijn tot het oordeel gekomen dat de belangen van verzoekster door openbaarmaking van de gevraagde informatie niet onevenredig benadeeld zullen worden. Deze informatie is namelijk weinig specifiek en er valt niet uit af te leiden voor welk bedrag de opdracht aan verzoekster is gegund. In de informatie is niet te zien hoeveel uren werk en met hoeveel personen, op welk functieniveau, aan een bepaalde opdracht is gewerkt. Ook blijkt er niet uit of er sprake is geweest van meer- en overwerk en of het gaat om een opdracht die over meer jaren is verspreid. Als er meer- en overwerk heeft plaatsgevonden, wordt het verband tussen initiële prijsstelling en betaald bedrag aan het einde losser. Als een opdracht over meer jaren verspreid is uitgevoerd en betaald, is de relatie tussen initiële prijsstelling en het bedrag dat in 2009 is betaald niet of nauwelijks te leggen. Dat alles maakt dat niet aannemelijk is dat concurrenten in staat zullen zijn de verstrekte gegevens zo te analyseren dat daaruit een herleiding tot concurrentiegevoelige informatie van specifieke opdrachten mogelijk is.

De voorzieningenrechter is van oordeel dat verweerder in redelijkheid deze belangenafweging zo heeft kunnen maken. Er is dus geen grond om te oordelen dat verweerders het verzoek om openbaarmaking hadden moeten afwijzen op grond van art. 10, tweede lid, aanhef en onder g Wob. Hoewel niet doorslaggevend, acht de voorzieningenrechter in dit verband wel van betekenis dat, naar tussen partijen ter zitting is komen vast te staan, ruim een jaar geleden informatie over dit onderwerp op hetzelfde aggregatieniveau, maar dan over 2008, openbaar is gemaakt, kennelijk zonder dat het toen significante effecten heeft gehad op de markt. Sterker, het verhandelde ter zitting wijst er eerder op dat dat ongemerkt aan de markt voorbij is gegaan. Dat de ter zitting gegeven belangenafweging niet in het bestreden primaire besluit staat, leidt niet tot de beslissing dat daarom een voorlopige voorziening moet worden getroffen, nu

verweerders deze belangenafweging in de nog te nemen beslissingen op bezwaar kunnen motiveren.

Ten slotte overweegt de voorzieningenrechter het volgende. In het kader van het verzoek om voorlopige voorziening moet de voorzieningenrechter afwegen of, gelet op de betrokken belangen, in afwachting van de bodemprocedure de gegevens wel of niet openbaar gemaakt mogen worden. In het kader van de Wob krijgt het belang bij openbaarheid steeds een groot gewicht. Het belang van verzoekster bij niet openbaarmaking in afwachting van een beslissing op bezwaar is in zoverre evident dat openbaarmaking, indien eenmaal geschied, niet omkeerbaar is. Verder is er het belang van *KRO Reporter* die in verband met de nieuwswaarde belang heeft bij spoedige openbaarmaking van actuele informatie. Daarnaast heeft *KRO Reporter* ook belang bij spoedige openbaarmaking, omdat het een samenwerkingsverband is aangegaan met een auteur die over dit onderwerp wil publiceren. Deze belangen, samen met de door de voorzieningenrechter overwogen verwachting dat de bestreden besluiten, kort gezegd, materieel in stand zullen blijven, maakt dat de belangenafweging in het nadeel van verzoekster uitvalt. Gelet op het vorenstaande wijst de voorzieningenrechter het verzoek van Cap Gemini Nederland B.V. om voorlopige voorziening af.

Vindplaats: LJN BO4703, Mediaforum 2011-3, nr. 7 m.nt. A.M. Klingenberg.

**Rb. Amsterdam 7 december 2010 (RTL Nederland t.
Minister van Algemene Zaken) – dienst Koninklijk Huis
is geen bestuursorgaan**

Eiseres in deze zaak, RTL Nederland, heeft op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) de minister-president, minister van Algemene Zaken, (verder: verweerder) verzocht om verstrekking van een kopie van alle documenten inzake het opnemen van de posten Instandhouding rijtuigenpark (auto's, paarden en rijtuigen) en Overige facilitaire zaken onder de noemer Materieel Dienst Koninklijk Huis in de begroting 2010.

Verweerder heeft aan eiseres kopieën van een aantal documenten verstrekt.

Bij besluit van 8 februari 2010 heeft verweerder het bezwaar van eiseres ongegrond verklaard (het bestreden besluit). Eiseres heeft tegen dit besluit beroep ingesteld bij de Rechtbank Amsterdam. Eiseres heeft zich daarbij op het standpunt gesteld dat verweerder niet alle informatie waarover hij beschikt heeft verstrekt. Verweerder moet volgens eiseres in verband met de verantwoording van de uitgaven voor genoemde begrotingsposten nog 'bonnetjes' en beleidsmatige documenten onder zich hebben.

Verweerder heeft gesteld dat hij alle documenten die onder hem berusten heeft verstrekt. Als er meer relevante stukken bestaan, zo heeft hij aangegeven, dan zullen deze bij de Dienst Koninklijk Huis of de daaronder ressorterende Thesaurie bevinden. Verweerder heeft verder toegelicht dat het feit dat (financiële) verantwoording over de uitgaven voor de Dienst Koninklijk Huis wordt afgelegd aan de minister van Algemene Zaken (AZ) niet impliceert dat de onderliggende (financiële) stukken ook onder de minister berusten. Die verantwoording geschiedt door het overleggen van een definitieve afrekening voorzien van een accountantsverklaring. Naar het oordeel van de rechtbank heeft eiseres gelet op de toelichting van verweerder niet aannemelijk gemaakt dat verweerder niet alle onder hem berustende documenten heeft verstrekt. De rechtbank volgt verweerder daarbij in zijn standpunt dat de Dienst Koninklijk Huis geen onderdeel is van het ministerie van AZ noch werkt onder zijn verantwoordelijkheid. De Dienst Koninklijk Huis ressorteert onder de Koningin. Verweerder was dan ook niet gehouden om onder de Dienst Koninklijk Huis berustende documenten te verstrekken.

Eiseres heeft ook betoogd dat verweerder het verzoek had moeten doorzenden aan andere betrokken ministers. De rechtbank is gelet op het voorgaande van oordeel dat eiseres ook niet aannemelijk heeft gemaakt dat de gevraagde 'bonnetjes' en beleidsmatige documenten bij andere ministers berusten. Verweerder hoefde het verzoek van eiseres dan ook niet door te zenden naar andere ministers.

Eiseres heeft zich verder op het standpunt gesteld dat verder het Wob-verzoek had moeten doorzenden naar de Dienst Koninklijk Huis nu de gevraagde documenten zich daar bevinden. Verweerder is van mening dat van een verplichting tot doorzending geen sprake is omdat de Dienst Koninklijk Huis geen bestuursorgaan is.

De rechtbank volgt het standpunt van verweerder. De verplichting tot doorzending, zoals neergelegd in art. 4 van de Wob, heeft alleen betrekking op doorzending aan andere bestuursorganen. De Dienst Koninklijk Huis kan, gelet de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Afdeling) van 6 juni 2007 (LJN: BA6497), niet als bestuursorgaan worden aangemerkt. In deze uitspraak oordeelt de Afdeling dat aan het Kabinet slechts ondersteunende en geen eigen, zelfstandige, taken opgedragen zijn zodat geen sprake is van een bestuursorgaan als bedoeld in art. 1:1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Het opgedragen zijn van uitsluitend ondersteunende taken kan bovendien niet worden aangemerkt als het bekleed zijn met openbaar gezag, zodat er ook geen sprake is van een bestuursorgaan als bedoeld in art. 1:1, eerste lid, aanhef en onder b Awb. Daaruit volgt dat het Kabinet ook geen bestuursorgaan is in de zin van art. 1a van de Wob. Net zomin als aan het Kabinet zijn aan de Dienst Koninklijk Huis eigen, zelfstandige, taken opgedragen, maar uitsluitend ondersteunende taken. Waar het Kabinet van de Koningin de Koningin ondersteunt in de uitoefening van haar constitutionele taken ondersteunt de Dienst Koninklijk Huis, en daarmee de Thesaurie, de Koningin bij haar dagelijkse 'huishoudelijke' werkzaamheden. De Dienst Koninklijk Huis is dan ook geen bestuursorgaan om dezelfde redenen waarom het Kabinet van de Koningin geen bestuursorgaan is.

Ten slotte is de rechtbank van oordeel dat niet gebleken is dat het primair besluit en de beslissing op bezwaar innerlijk tegenstrijdig zijn. Uit het primair besluit blijkt niet dat verweerder van mening was dat hij op verzoek van eiseres documenten berustend bij de Thesaurie van de Dienst Koninklijk Huis

diende te verstrekken. Gelet op het vorenstaande verklaart de rechtbank het beroep ongegrond.

Vindplaats: LJN BP2182.

Rb. Dordrecht 22 december 2010 ([naam] B.V t. Gemeente Leerdam) – vordering van leges bij Wob-verzoek

Verweerder heeft aan eiseres, een besloten vennootschap (B.V.), op 19 juni 2009 een aanslag voor het betalen van leges ten bedrage van € 1.136,40 opgelegd voor het verstrekken van informatie ter voldoening aan een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob). Op 28 april 2009 heeft eiseres bezwaar gemaakt tegen bovengenoemde aanslag. Bij besluit van 17 augustus 2009 heeft verweerder het bezwaar van eiseres ongegrond verklaard. Op 28 september 2009 heeft eiseres beroep ingesteld bij de Rechtbank Dordrecht.

De rechtbank ziet zich allereerst gesteld voor de vraag of verweerder het bezwaar terecht ontvankelijk heeft geacht. Daarbij gaat zij uit van de volgende feiten en omstandigheden.

Op 20 maart 2009 heeft eiseres bij het college van burgemeester en wethouders (hierna: het college) een verzoek op grond van de Wob ingediend. Bij brief van 7 april 2009 heeft het college aan eiseres laten weten dat voor de behandeling van het verzoek ingevolge de Legesverordening kosten in rekening zullen worden gebracht. De kosten werden begroot op € 1.217,60. Het college verzocht eiseres om de brief van 7 april 2009 voor akkoord te ondertekenen. Bij brief van 20 april 2009 heeft het college besloten het verzoek van eiseres in te willigen en de gevraagde stukken te verstrekken. Er werd gewacht met het verstrekken van de stukken tot de akkoordverklaring van eiseres door verweerder zou zijn ontvangen. Bij brief van 28 april 2009 heeft eiseres bezwaar gemaakt tegen de in rekening gebrachte kosten. Met dagtekening van 19 juni 2009 is de aanslag voor de legeskosten opgelegd.

Vaststaat dat ten tijde van het indienen van het bezwaarschrift de aanslag nog niet aan eiseres was opgelegd. Het bezwaarschrift is derhalve te vroeg (prematuur) ingediend.

De rechtbank is van oordeel dat eiseres gelet op de brief van 7 april 2009 in combinatie met de brief van 20 april 2009 redelijkerwijs heeft kunnen menen dat het besluit reeds was genomen. Nu op 19 juni 2009 alsnog het reële besluit is genomen, wordt het bezwaarschrift geacht daartegen gericht te zijn. Eiseres is door verweerder dan ook terecht ontvankelijk geacht in haar bezwaar.

De rechtbank stelt vast de in rekening gebrachte kopieerkosten ad € 54 tussen partijen niet in geschil zijn. In geschil is dan ook of van eiseres terecht een bedrag aan leges van € 1.082,40 is gevorderd voor het doen van nasporingen in het kader van de behandeling van haar verzoek op grond van de Wob.

De rechtbank overweegt dat in de Wob geen bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot legesheffing en die wet derhalve geen wettelijke basis biedt om leges te heffen ter zake van het in behandeling nemen van Wob-verzoeken.

Verweerder heeft de Legesverordening aan de nota van 19 juni 2009 ten grondslag gelegd. Op grond van art. 2 van de Legesverordening kunnen rechten worden geheven voor het genot van door het gemeentebestuur verstrekte diensten, genoemd in de verordening en de daarbij behorende tarieventabel.

De rechtbank overweegt dat het begrip 'diensten' in art. 2 van de Legesverordening kennelijk in dezelfde zin is gebruikt als in art. 229, eerste lid, aanhef en onder b, van de Gemeentewet. Of verweerder van eiseres de in geschil zijnde leges mocht heffen hangt af van het antwoord op de vraag of de door verweerder verrichte werkzaamheden als diensten in voormelde zin kunnen worden aangemerkt.

Op grond van bestendige jurisprudentie van de Hoge Raad (onder andere het arrest van 17 april 2009, *Vindplaats* LJN BI1253) kunnen door of vanwege het gemeentebestuur verrichte werkzaamheden slechts als diensten worden aangemerkt indien het gaat om werkzaamheden die liggen buiten het gebied van de publieke taakuitoefening en rechtstreeks en in overheersende mate verband houden met dienstverlening ten behoeve van een individualiseerbaar belang. De rechtbank is in dit geval van

oordeel dat de werkzaamheden niet kunnen worden aangemerkt als diensten in voormelde zin. Art. 110 van de Grondwet verplicht de overheid tot het betrachten van openbaarheid bij de uitvoering van haar taak volgens regels bij de wet te stellen. De Wob heeft ten doel de burger in de gelegenheid te stellen de bestuurlijke besluitvormingsprocessen in het heden en verleden te doorzien. De Wob vormt het algemene juridische kader voor de informatievoorziening door bestuursorganen en tracht het belang van de openbaarheid van stukken te beschermen. Het recht op openbaarmaking ingevolge de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het doen van nasporingen door ambtenaren in gegevensverzamelingen van de gemeente ter voldoening aan verzoeken op grond van de Wob betreft dan ook werkzaamheden in het kader van de publieke taakuitoefening en houdt niet rechtstreeks en in overheersende mate verband met dienstverlening ten behoeve van een individualiseerbaar belang.

Gelet op het vorenstaande is de rechtbank van oordeel dat verweerder ten onrechte leges heeft geheven ten aanzien van het verzoek van eiseres. Het beroep is derhalve gegrond.

De rechtbank vernietigt het bestreden besluit en ziet aanleiding om met toepassing van art. 8:72, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) zelf in de zaak te voorzien door de aanslag van 19 juni 2009 te verminderen. De rechtbank vermindert de aanslag met € 1.082,40. Nu het beroep gegrond wordt verklaard, dient verweerder op de voet van art. 8:74, eerste lid Awb aan eiseres het door haar betaalde griffierecht van € 297,- te vergoeden. Tevens ziet de rechtbank aanleiding om verweerder met toepassing van art. 8:75, eerste lid Awb te veroordelen in de kosten die eiseres in verband met de behandeling van het beroep redelijkerwijs heeft moeten maken.

Vindplaats: LJN BP0235.

Kamervragen over een publicatie over Prins Bernhard en het Koninklijk Huis Archief

De Kamerleden Van der Ham (D66) en Halsema (GroenLinks) hebben schriftelijke vragen gesteld aan de minister-president, minister van Algemene Zaken over een publicatie over prins Bernhard ('ZKH – Hoog spel aan het hof van Zijne Koninklijke Hoogheid'). In dat kader hebben zij de minister-president (o.m.) gevraagd of deze de opvatting deelt dat alle documenten uit het Koninklijk Huisarchief die op deze kwestie betrekking hebben, van een zodanig staatkundige en historische betekenis zijn dat deze verplaatst moeten worden naar een openbaar archief. Ook hebben zij gevraagd of er nog documenten in het bezit zijn van Koninklijk Huisarchief en/of de archieven van de Marit, de Lucht- en landmacht Inlichtingendienst, de MID/MIVD, het ministerie van Justitie, het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Algemene Zaken, de BVD/AIVD, de Centrale Veiligheidsdienst, met betrekking tot de in het boek aangehaalde kwestie, die nog niet geopenbaard zijn. Ten derde hebben zij gevraagd of de minister-president bereid is de Archiefwet zodanig aan te passen dat er naar Brits voorbeeld inventarislijsten worden gepubliceerd van archiefstukken uit overheidsarchieven, ook van stukken die nog onder embargo staan.

De minister-president heeft in reactie op de eerste vraag geantwoord dat het Koninklijk Huisarchief een particulier archief is. De toegang tot stukken die berusten in het Koninklijk Huisarchief is nader toegelicht in de brief aan de Kamer van 25 april 2005 (Kamerstukken II 2004/5, 29800 III, nr. 23, p. 3).

In antwoord op de tweede vraag heeft de minister aangegeven dat over de in het boek aangehaalde kwestie geen documenten berusten bij het ministerie van Algemene Zaken. Ten aanzien van de overige archieven gelden specifieke regelingen en wettelijke procedures voor de toegang tot documenten die er berusten.

Op de derde vraag heeft de minister geantwoord dat er geen aanleiding is de Archiefwet aan te passen. De Wet openbaarheid van bestuur biedt de mogelijkheid inventarislijsten te publi-

ceren indien er geen wettelijke bepalingen, regelingen of gronden zijn die zich hiertegen verzetten.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 1678 (Kamervragen ingezonden op 11 februari 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

2.4.2 Informatievoorziening aan de pers – overige aspecten

Brief van de CTIVD aan de minister van BZK inzake de afwijzing door AIVD van een verzoek om inzage in documenten over de Irak-kwestie

Op 27 januari 2010 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, op verzoek van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD), de Tweede Kamer een afschrift gezonden van een brief van de CTIVD aan de minister van 9 november 2009 inzake de afwijzing door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) van een verzoek om inzage in documenten over de Irak-kwestie.

In deze brief schrijft de CTIVD aan de minister dat zij bij de uitvoering van haar monitoringswerkzaamheden is gestuit op een afwijzende beslissing op een verzoek van een journalist om inzage in allerlei, bij de AIVD aanwezige, documenten betreffende de voorbereiding en besluitvorming van het verlenen van politieke steun aan de inval in Irak. Dit verzoek is onder meer afgedaan met een beroep op art. 55, tweede lid, sub g van de Wet op Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002). De AIVD stelt zich op het standpunt dat het verstrekken van informatie betreffende de Irak-kwestie zal leiden tot onevenredige benadeling van de Commissie van onderzoek besluitvorming Irak (Commissie-Davids) zolang de betrokken commissie haar rapport nog niet heeft afgerond.

De CTIVD kan zich niet vinden in het door de AIVD ingenomen standpunt en heeft dat bij brief van 24 juni 2009 aan het Hoofd van de AIVD kenbaar gemaakt. De CTIVD onderkent het grote belang van de werkzaamheden van de Commissie-Davids. Zij ziet evenwel niet in hoe het verstrekken van – voor de openbaarheid geschikte – gegevens zal leiden tot benadeling

van de betreffende commissie, laat staan tot onevenredige benadeling. De CTIVD is van mening dat zelfs al zou sprake zijn van het benadelen van de Commissie-Davids, dit niet zo zwaar kan wegen dat hiermee een moratorium op het verstrekken van gegevens is gerechtvaardigd. Aan het publieke belang van openbaarheid moet naar het oordeel van de CTIVD een groter gewicht worden toegekend. De CTIVD is van mening dat het feit dat de Commissie-Davids de Irak kwestie onderzoekt, niet betekent dat journalistiek onderzoekswerk aangaande dit onderwerp overbodig is geworden. Dit onderzoekswerk zou naar het oordeel van de CTIVD in ieder geval niet moeten worden gefrustreerd door het ontzeggen van toegang tot anderszins openbare gegevens.

Vindplaats: Kamerstukken II 2009/10, 30 977, nr. 29, met twee bijlagen, op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Rb. 's-Gravenhage 3 maart 2010 (X t. Minister van BZK en Minister van Defensie) – verzoek o.g.v. de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 om verstrekking van documenten van de AIVD en de MIVD aangaande Irak in de jaren 2002-2003

Op 15 december 2008 heeft [X] (verder: eiser) op grond van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) verzocht om documenten van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) aangaande Irak in de jaren 2002 en 2003. Bij besluiten van 9 april 2009 hebben de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Defensie (verder: verweerders 1 en 2) het verzoek afgewezen. Op 29 oktober 2009 heeft verweerder 2 het tegen de afwijzing van het verzoek gemaakte bezwaar van eiser, overeenkomstig het advies van de Commissie advisering bezwaarschriften defensie, ongegrond verklaard. Op 9 november 2009 heeft ook verweerder 1 het tegen de afwijzing van het verzoek gemaakte bezwaar ongegrond verklaard. Tegen deze besluiten heeft eiser op 19 november 2009 beroep ingesteld bij de Rechtbank 's-Gravenhage.

Het juridisch kader in deze zaak is als volgt. Ingevolge art. 15, aanhef en onder b Wiv 2002 dragen de hoofden van de diensten zorg voor de geheimhouding van daarvoor in aanmerking komende bronnen waaruit gegevens afkomstig zijn. Ingevolge art. 45 Wiv 2002 kan van de gegevens verwerkt door of ten behoeve van een dienst slechts kennis worden genomen overeenkomstig de bepalingen van dit hoofdstuk. Ingevolge art. 51, eerste lid, Wiv 2002, voor zover hier van belang, deelt de betrokken minister een ieder op diens aanvraag zo spoedig mogelijk mede of kennis kan worden genomen van andere dan persoonsgegevens betreffende de in de aanvraag vermelde bestuurlijke aangelegenheid. Ingevolge art. 55, eerste lid aanhef en onder b Wiv 2002 wordt een aanvraag als bedoeld in art. 51 afgewezen voor zover verstrekking van de gegevens waarop de aanvraag betrekking heeft de nationale veiligheid zou kunnen schaden. Ingevolge art. 55, tweede lid aanhef en onder g Wiv 2002 wordt een aanvraag voorts afgewezen voor zover het belang van verstrekking van de gegevens waarop de aanvraag betrekking heeft, niet opweegt tegen het belang van het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel derden.

Verweerders hebben met verwijzing naar art. 55, lid 2 aanhef en onder g Wiv verstrekking van de gevraagde documenten geweigerd in verband met onevenredige benadeling van de inmiddels ingestelde commissie Davids en de regering. Voor zover andere documenten aanwezig zijn hebben verweerders verstrekking daarvan geweigerd omdat anders bronnen, gebruikte werkwijzen of gegevens van derden worden prijsgegeven.

Eiser stelt dat verweerders zich ten onrechte op de weigeringsgrond ingevolge art. 55, tweede aanhef en onder g Wiv 2002 beroepen, omdat de commissie Davids als volstrekt onafhankelijke commissie niet betrokken is bij een bestuurlijke aangelegenheid. Voorts is eiser van mening dat de publicitaire effecten de werkwijze en contacten van de commissie Davids niet zullen verstoren of nadelig beïnvloeden. Overigens is sprake van strijd met een goede procesorde waar verweerder naast be-

nadeling van de commissie Davids als nieuw argument en zonder onderbouwing ook benadeling van de regering stelt. Voor zover de weigering is gebaseerd op de noodzakelijke bescherming van bronnen, gebruikte werkwijzen of gegevens van derden stelt eiser dat deze weigering niet kan gelden voor alle door hem verzochte documenten, omdat zich daarbij ook documenten bevinden die zijn opgesteld voor derden. Deze documenten kunnen, met geheimhouding van bron en werkwijze, zonder meer worden verstrekt en zijn deels ook al eerder aan anderen verstrekt.

Verweerders hebben gemotiveerd verweer gevoerd. Eiser bevoogdt dat hij, ook na het uitbrengen van het rapport van de commissie Davids, nog steeds openbaarmaking wenst van de documenten, zoals gevraagd. Dit betekent dat eiser procesbelang heeft bij de behandeling van zijn beroep. Verweerders hebben zich wel op het standpunt gesteld dat de grond voor de weigering tot openbaarmaking met het uitbrengen van het rapport in kwestie niet langer wordt gehandhaafd, maar hebben de besluiten tot weigering niet ingetrokken en zijn evenmin door over te gaan tot (eventueel gedeeltelijke) openbaarmaking zoals door eiser verzocht feitelijk aan eisers verzoeken tegemoet gekomen. Verweerders hebben ermee volstaan toe te zeggen dat op de door eiser op instigatie van verweerders gedane nieuwe verzoeken tot openbaarmaking binnen drie maanden zal worden beslist. Dit klemmt te meer nu de onder de verantwoordelijkheid van verweerders vallende AIVD en MIVD, blijkens de ter zitting afgelegde verklaring van de voorzitter van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD), in juni 2009 op de hoogte zijn gesteld van het standpunt van de CTIVD over de rechtmatigheid van de weigering tot openbaarmaking als hier in geding, zoals hieronder weergegeven.

Bij brieven van 9 november 2009 aan verweerders heeft de CTIVD met betrekking tot de weigering van inzage het volgende standpunt ingenomen:

De Commissie onderkent het grote belang van de werkzaamheden van de Commissie-Davids. Zij ziet evenwel niet in hoe het verstrekken van – voor de openbaarheid geschikte – gegevens zal leiden tot benadeling

van de betreffende commissie, laat staan tot onevenredige benadeling. De Commissie is van mening dat zelfs al zou sprake zijn van het benadelen van de Commissie-Davids, dit niet dermate zwaar kan wegen dat hiermee een moratorium op het verstrekken van gegevens is gerechtvaardigd. Aan het publieke belang van openbaarheid moet naar het oordeel van de Commissie een groter gewicht worden toegekend.'

De rechtbank onderschrijft het standpunt van de CTIVD volledig. De rechtbank oordeelt dat de weigering van verweerders om eisers verzoeken in te willigen ten onrechte is gebaseerd op art. 55, tweede lid, aanhef en onder g Wv 2002, dat de beroepen gegrond behoren te worden verklaard en dat de bestreden besluiten behoren te worden vernietigd.

Vindplaats: LJN BL7951.

**Vzr. Rb. Utrecht 12 mei 2010 (ROOS c.s. vs. Eredivisie c.s.)
– uitzending flitsen eredivisiewedstrijden door regionale omroepen**

De voorzieningenrechter van de Rechtbank Utrecht heeft op 12 mei 2010 bepaald dat regionale omroepen niet zonder toestemming flitsen van beeldmateriaal van eredivisiewedstrijden mogen uitzenden.

De Stichting ROOS (Regionale Omroepen Overleg en Samenwerking) e.a. hadden in een kort geding geëist dat de eredivisie flitsen van beeldmateriaal moet verstrekken aan de regionale omroepen en dat zij deze flitsen mogen uitzenden in nieuwsuitzendingen. Zij beriepen zich hierbij op een bepaling in de mediawet: een omroeporganisatie kan van een andere omroeporganisatie verlangen dat zij flitsen van beeldmateriaal verstrekt.

Volgens de voorzieningenrechter betekent het verstrekken van flitsen van beeldmateriaal niet dat deze omroeporganisatie ook gerechtigd is om de flitsen uit te zenden. De bepaling is naar het voorlopig oordeel van de voorzieningenrechter slechts een toegangsregeling en niet ook een gebruiksrecht.

Ook een bepaling uit de Auteurswet en Wet op de naburige rechten die voorschrijft dat media berichten van elkaar mogen overnemen, was volgens de voorzieningenrechter in deze situatie

niet van toepassing. Eredivisie zendt op de website <www.eredivisie.nl> en het televisiekanaal 'Eredivisie Live' de eredivisiewedstrijden integraal en live uit. Deze uitzendingen hebben hoofdzakelijk de bedoeling om kijkers te amuseren en te entertainen en kunnen dan ook niet worden aangemerkt als 'nieuwsuitzendingen'. Volgens de voorzieningenrechter wordt er daarom door regionale omroepen niet voldaan aan het vereiste uit de genoemde wettelijke bepaling dat het overnemen geschiedt in een radio- of televisieprogramma of ander medium dat eenzelfde functie vervult als het medium waaruit wordt overgenomen.

De Stichting ROOS e.a. stelden zich ook op het standpunt dat zij geen toestemming van de rechthebbende(n) op het auteurs- en naburige recht nodig heeft, omdat sprake is van een wettelijke beperking, de zogenaamde 'reportage-exceptie'. Deze reportage-exceptie dient ertoe om media in staat te stellen opnamen te maken van een actuele gebeurtenis. Daarbij dient naar het oordeel van de voorzieningenrechter onderscheid te worden gemaakt tussen het beschermde werk (in dit geval de beeldreportage(s) van de eredivisiewedstrijd(en)) en het onderwerp van het beschermde werk (in dit geval de eredivisiewedstrijd(en) zelf). De gebeurtenissen tijdens de eredivisiewedstrijd(en) zijn nieuws, niet de reportage(s) van deze wedstrijd(en). Het overnemen van (een deel) van de reportage(s) van de eredivisiewedstrijd(en) valt dan ook niet onder de reikwijdte van de reportage-exceptie.

Vindplaats: Persbericht Rechtspraak.nl 12 mei 2010, LJN BM4200, Mediaforum 2010-7/8, nr. 20 m.nt. P. Kreijger en S.A. Hoogcarspel, AMI 2010-6, nr. 19 m.nt. K.J. Koelman.

Kamervragen over de rechterlijke uitspraak over uitzending van flitsen van eredivisiewedstrijden door regionale omroepen

Het Kamerlid Van Dam heeft schriftelijke vragen gesteld aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Justitie over de rechterlijke uitspraak van 12 mei 2010 over de uitzending van flitsen van beeldmateriaal van eredivisiewedstrijden door regionale omroepen. Hij heeft gevraagd welke gevolgen de mi-

nisters verbinden aan de interpretatie van de rechtbank dat art. 5.4 van de Mediawet de regionale omroepen wel het recht geeft flitsen op te vragen, maar dat dit artikel noch de beperkingen op de Auteurswet en de Wet op de Naburige Rechten hen het recht geven om deze beelden ook daadwerkelijk uit te zenden.

Regionale zenders mogen (nog) geen voetbalflitsen uitzenden van b.v. deze Ajax-Feyenoord op 25 april 2010 in Amsterdam met een duel tussen Suarez en Van Bronckhorst (foto: ANP)

Hierop heeft Minister Van Bijsterveldt-Vliegenthart van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mede namens de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, geantwoord:

‘De uitspraak van de rechtbank Utrecht van 12 mei 2010 betreft een vonnis in kort geding. De gevolgen hiervan zijn niet definitief aangezien in deze zaak de bodemprocedure, die is aangespannen door de Eredivisie C.V. c.s., nog loopt. Het gaat niet aan te treden in een geschil dat onder de rechter is. Ik wacht daarom de uitspraak in de bodemprocedure af.’

Daarnaast heeft het Kamerlid (o.m.) de volgende vragen gesteld:

‘Welke gevolgen verbindt u aan de mening van de rechtbank dat ook de nieuwsexcepties op de Auteurswet een wel zeer beperkte uitleg geeft, namelijk dat een nieuwsmidium op basis van die excepties slechts nieuws mag verslaan met beelden die men zelf heeft geregistreerd of met beelden

die worden overgenomen uit andere nieuwsprogramma's, maar niet uit programma's die een ander doel nastreven dan het verslaan van het nieuws? Deelt u de mening dat in het huidige tijdperk van veel verschillende (soorten) media en veel verschillende soorten programma's die allemaal in potentie nieuws kunnen opleveren, de mogelijkheden van nieuwsprogramma's om dat nieuws met gebruik van beelden te verslaan zo wel zeer beperkt worden? Deelt u de mening dat dit in potentie een risico betekent voor de vrije nieuwsgaring? [...] Bent u bereid de Kamer nader te informeren, bijvoorbeeld per brief voorafgaand aan de behandeling van de mediabegroting, over de belemmeringen die het auteursrecht nu kennelijk oplevert voor de vrije nieuwsgaring en de stappen die u zou kunnen nemen om die belemmeringen weg te nemen?

Hierop heeft de minister geantwoord:

'Pas nadat het vonnis van de rechter in de bodemprocedure kracht van gewijsde heeft gekregen, kan worden beoordeeld of er ongerechtvaardigde belemmeringen worden opgeworpen voor de vrije nieuwsgaring en of de wet aanpassing behoeft. Indien een onherroepelijke uitspraak aanleiding vormt voor het nemen van vervolgstappen, zal ik u daarover te zijner tijd nader informeren.'

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nr. 611 (Kamervragen ingezonden op 11 oktober 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Kamervragen over exclusief verstrekte uitzendrechten van de inhuldiging van het Nederlands elftal

Het Tweede Kamerlid Atsma (CDA) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de huldiging van het Nederlands elftal, onder meer of het hen bekend is 'dat op dinsdag 13 juli tijdens de huldiging van Oranje in Amsterdam delen van de huldiging exclusief zijn verkocht door de KNVB aan SBS'. Ook heeft hij gevraagd of de bewindspersonen van mening zijn dat een dergelijke huldiging door een breed publiek gevolgd moet kunnen worden en aan vertegenwoordigers van de media geen onnodige belemmeringen mogen worden opgelegd om hier verslag van te kunnen doen.

Ten derde heeft hij gevraagd hoe dit exclusieve recht zich verhoudt tot de Mediawet.

In reactie op de eerste vraag heeft Minister Rouvoet van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mede namens de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, verwezen naar een persbericht van de KNVB van 9 juli 2010, waarin staat dat SBS6 de huldiging van het Nederlands elftal in beeld brengt. SBS6 zendt alle thuiswedstrijden uit van het Nederlands elftal en in het verlengde daarvan hebben partijen afspraken gemaakt over de huldiging. Hierover heeft de minister o.m. geschreven:

‘Onderdeel van de huldiging is een boottocht door de grachten. Op de spelersboot is plaats voor één cameraploeg. Vrijdagmiddag 9 juli hebben SBS, NOS en de KNVB met elkaar afgesproken dat SBS6 en NOS de huldiging gezamenlijk in beeld brengen. Dit is een afspraak met gesloten beurzen. Zowel op SBS6 als op Nederland 1 is een uitzending van de huldiging te zien. Het signaal wordt door de partijen om niet beschikbaar gesteld aan derden voor radio, tv en internet.’

Op de tweede vraag heeft minister geantwoord dat het van belang is dat de huldiging door een breed publiek gevolgd kan worden en daarin is door partijen voorzien.

In antwoord op de derde vraag heeft de minister geschreven:

‘De Mediawet gaat hier niet over. De Mediawet kent wel een evenementenlijst. Op deze lijst staan evenementen die – in het geval er sprake is van een uitzending – moeten worden uitgezonden op een open net zodat iedereen het kan zien. Het gaat om sportevenementen en culturele evenementen die van aanzienlijk belang zijn voor de samenleving. De uitzending ervan kan door een publieke en/of commerciële zender gebeuren. De huldiging staat niet op deze evenementenlijst. In dit geval zou dat geen verschil hebben gemaakt omdat de huldiging immers op open netten wordt uitgezonden. Verder is het zo dat de NOS op grond van de Mediawet een specifieke taak heeft om verslag te doen van nationale gebeurtenissen van bijzondere aard. Het kan zijn dat daarvoor uitzendrechten moeten worden verkregen. De taak houdt niet in dat de NOS die uitzendrechten automatisch heeft.’

Ook het Kamerlid Van Miltenburg (VVD) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

over exclusief verstrekte uitzendrechten van de inhuldiging van het Nederlands elftal. Zij heeft onder meer gevraagd:

‘Heeft de KNVB de bevoegdheid om exclusieve rechten te verstrekken voor het filmen van deze nationale nieuwswaardige aangelegenheid en zo ja, waaraan ontleent de KNVB deze? In welke mate financiert en organiseert de KNVB mede de inhuldigingsfestiviteiten? Deelt u de mening dat, aangezien zij dit niet zelfstandig doen, zij ook niet zelfstandig kunnen bepalen dat er (in exclusiviteit) uitzendrechten worden verstrekt?’

Op die vragen heeft Minister Rouvoet, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geantwoord:

‘Om reden van veiligheid aan boord heeft de KNVB – aanvankelijk met SBS – afgesproken dat er slechts plaats is voor één cameraploeg op de boot. De KNVB kan zelf afspraken maken over wie op de boot mag, inclusief welke vertegenwoordigers van de media. Dat is een afweging die de KNVB kan maken mede op basis van afspraken met de gemeente Amsterdam over het gebruik van de boot. Uit het gezamenlijk persbericht van KNVB, SBS6 en NOS van vrijdagmiddag 9 juli blijkt dat vervolgens goede afspraken zijn gemaakt over het gebruik van beelden en de uitzendingen van de huldiging door beide omroepen.’

Voorts heeft het Kamerlid Van Miltenburg de ministers gevraagd of zij de mening delen dat dit evenement alleen kan plaatsvinden omdat de overheid – de gemeente Amsterdam – dit evenement maximaal faciliteert en het daarom ongepast is dat de KNVB vrije nieuwsgaring tijdens dit evenement belemmert.

Hierop heeft de minister geantwoord: ‘[...]Het is aan betrokken partijen om afspraken te maken over wie tot welke podia toegang heeft (de boot, het podium waarop de huldiging plaats vindt). Op alle overige plaatsen kan vrij gefilmd worden. Er is derhalve geen sprake van belemmering van vrije nieuwsgaring.’

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 2884 (Kamervragen ingezonden op 9 juli 2010) en Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 2885 (Kamervragen ingezonden op 9 juli 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Rb. 's-Gravenhage 20 mei 2010 (Media Groep Limburg t. griffier rechtbank 's-Gravenhage) – afwijzing verzoek afgifte rechterlijke uitspraak

Op 12 februari 2010 heeft de voorzieningenrechter van de rechtbank 's-Gravenhage een vonnis in kort geding gewezen tussen [X] (hierna aangeduid als: belanghebbende 1) als eiser en de Staat als gedaagde. Dit kort geding is ter zitting van 29 januari 2010 met gesloten deuren behandeld. Eveneens op 12 februari 2010 heeft Media Groep Limburg de griffier mondeling verzocht om een afschrift van het vonnis.

De griffier heeft bij brief van 16 februari 2010 aan Media Groep Limburg laten weten: 'Ik ben van mening, dat verstrekking van een afschrift van voornoemd vonnis aan u teveel inbreuk maakt op de zwaarwegende belangen van partijen en die van eiser in het bijzonder. Ook in geanonimiseerde vorm worden die belangen onvoldoende beschermd.'

Van deze weigering is Media Groep Limburg bij op 1 maart 2010 ter griffie van de rechtbank 's-Gravenhage binnengekomen verzoekschrift in verzet gekomen.

Centraal in dit geschil stond de vraag of de griffier in redelijkheid heeft kunnen beslissen dat ter bescherming van zwaarwegende belangen van anderen, waaronder die van partijen, de door Media Groep Limburg verzochte afgifte van afschrift van het vonnis geheel diende te worden geweigerd.

In art. 28 lid 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) is onder meer bepaald dat de griffier aan een ieder die dat verlangt afschrift van vonnissen verstrekt, tenzij verstrekking naar het oordeel van de griffier ter bescherming van zwaarwegende belangen van anderen, waaronder die van partijen, geheel of gedeeltelijk dient te worden geweigerd en dat in dat laatste geval de griffier kan volstaan met verstrekking van een geanonimiseerd afschrift of uittreksel van het vonnis. Art. 28 lid 3 Rv bepaalt onder meer dat van beschikkingen in zaken die met gesloten deuren zijn behandeld uitsluitend een geanonimiseerd afschrift of uittreksel wordt verstrekt.

Naar het oordeel van de voorzieningenrechter kan die beslissing van de griffier die toets doorstaan. Bij de vorming van zijn oordeel heeft de voorzieningenrechter voorop gesteld dat openbaarheid van de rechtspraak, daaronder begrepen de afgifte van rechterlijke uitspraken aan de pers, als daarom wordt gevraagd, in een democratische samenleving een groot goed is, waarop niet snel uitzonderingen zullen moeten worden toegestaan. Lezing van het vonnis heeft echter ook de voorzieningenrechter tot het oordeel gebracht dat afgifte van afschrift van het vonnis aan Media Groep Limburg de niet onaanzienlijke kans in zich draagt dat zwaarwegende belangen van de partijen bij dat vonnis, die van (belanghebbende 1) in het bijzonder, door die afgifte worden geschaad.

De voorzieningenrechter geeft in zijn uitspraak aan zich te realiseren dat deze motivering van zijn oordeel Media Groep Limburg weinig inzicht geeft in de daaraan ten grondslag liggende gedachtegang. Een nadere motivering zou echter op eenzelfde wijze als afgifte van afschrift van het vonnis dat zou doen, inbreuk maken op eerder bedoelde zwaarwegende belangen. Bij zijn oordeel heeft de voorzieningenrechter betrokken dat de bij het vonnis betrokken partijen – met het oog op genoemde belangen – zich beiden tegen afgifte van afschrift van het vonnis aan Media Groep Limburg verzetten. Ter bevordering van de acceptatie van zijn oordeel overweegt de voorzieningenrechter voorts nog dat de kortgedingrechter die het vonnis heeft gewezen op de zitting in die zaak – als hiervoor reeds overwogen – behandeling met gesloten deuren heeft bevolen, waaruit geconcludeerd mag worden dat de voorzieningenrechter niet alleen staat in zijn oordeel dat de zaak waarop het vonnis betrekking heeft – met het oog op genoemde belangen – geen openbaarheid kan velen.

Het feit dat in dit geval op grond van het bepaalde in art. 28 lid 3 Rv een te verstrekken afschrift van het vonnis een geanonimiseerd afschrift zou moeten inhouden, kan het bezwaar tegen afgifte van een afschrift van het vonnis niet anders doen zijn. Media Groep Limburg is bekend met de namen van de bij het vonnis betrokken partijen, waarmee anonimiseren het daarmee beoogde doel niet kan dienen. De voorzieningenrechter sluit aan

bij hetgeen in de parlementaire geschiedenis bij art. 28 Rv (Kamerstukken II, 1999/2000, 26855, nr. 3, p. 59) hierover is opgemerkt: in de regel zullen slechts geanonimiseerde afschriften worden verstrekt, al zal anonimisering niet zinvol zijn als een concrete uitspraak tussen bekende partijen wordt opgevraagd.

Voor zover Media Groep Limburg heeft willen betogen dat de weigering van de griffier Media Groep Limburg afschrift van het vonnis te verstrekken in strijd is met het beginsel dat uitspraken in het openbaar geschieden, neergelegd in art. 121 van de Grondwet en art. 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, overweegt de voorzieningenrechter dat die bepalingen niet inhouden dat – waar het in deze zaak (uitsluitend) om gaat – derden een afschrift van een vonnis moeten kunnen krijgen. Ook uit de jurisprudentie omtrent genoemde verdragsbepaling kan een ongeclausuleerd recht daarop niet worden afgeleid.

Op grond van het vorenstaande concludeert de voorzieningenrechter dat het verzoek van Media Groep Limburg dient te worden afgewezen.

Vindplaats: LJN BM5127.

2.5 Overige ontwikkelingen inzake vrijheid van nieuwsgaring

Kamervragen over publicaties van Wikileaks

De Kamerleden Nicolaï, Van der Steur en Hennis-Plasschaert (VVD) hebben schriftelijke vragen gesteld aan de ministers van Buitenlandse Zaken en Veiligheid en Justitie over publicaties van Wikileaks. Zij vroegen onder meer of de Nederlandse regering om opheldering gaat vragen inzake de publicaties van Wikileaks. Ook vroegen zij:

‘Deelt u de mening dat (naar aanleiding van dit soort publicaties) goed gekeken moet worden met wie bepaalde gegevens worden gedeeld, wat voor garanties er zijn qua informatiebeveiliging en in hoeverre dit soort zaken voorkomen had kunnen worden? Zo ja, welke maatregelen bent u voornemens te nemen? Zo nee, waarom niet?’

Op de eerste vraag hebben de ministers geantwoord dat Nederland vooraf door de Amerikaanse ambassade in 's-Gravenhage is geïnformeerd dat Nederland in de aankomende publicaties genoemd zou kunnen worden. Met de ambassade is afgesproken dat deze de Nederlandse regering op de hoogte stelt zodra men aanwijzingen heeft dat er publicaties die Nederland betreffen naar buiten zouden komen. De Nederlandse regering gaat er van uit dat de Verenigde Staten maatregelen neemt om dergelijke lekken in de toekomst te voorkomen.

In reactie op de drie andere vragen heeft de minister van Buitenlandse Zaken geantwoord:

'De affaire Wikileaks toont hoe belangrijk het inderdaad is met wie en welke landen bepaalde informatie wordt gedeeld. Daarnaast is het van belang dat er in het internationale verkeer ruimte blijft voor landen om onderling op vertrouwelijke basis te communiceren, ook al bestaat er nooit een volledige garantie op absolute vertrouwelijkheid. In hoeverre er extra maatregelen moeten worden genomen wordt thans bezien, zoals ook door mij is toegezegd tijdens de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken in reactie op een motie terzake van het lid Nicolai (VVD). De noodzaak en mogelijkheid van extra maatregelen zijn thans in onderzoek.'

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nr. 1038 (Kamervragen ingezonden op 3 december 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

**Rapport Staatscommissie Grondwet – advies
grondwetsartikelen inzake vrijheid van meningsuiting,
privacy en briefgeheim te wijzigen**

Op 11 november 2010 heeft de Staatscommissie Grondwet haar eindrapport aangeboden aan het kabinet. In dit rapport doet de Staatscommissie een groot aantal aanbevelingen om de Grondwet te wijzigen, waaronder aanbevelingen om de artikelen 7 (vrijheid van meningsuiting), 10 (recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer) en 13 (brief- telefoon- en telegraafgeheim) te wijzigen.

Ten aanzien van art. 7 Grondwet stelt de Staatscommissie meerdere wijzigingen voor. Het verbod van voorafgaand verlof in

het eerste lid is thans beperkt tot de drukpers. De commissie stelt voor dit verbod te handhaven, maar de beperking tot de drukpers te laten vervallen. Het verbod van voorafgaand verlof strekt zich dan uit tot alle vormen van meningsuiting. Daarnaast stelt de commissie voor het begrip 'gevoelens' te vervangen door 'meningen'. Ook doet de commissie de aanbeveling de vrije ontvangst van informatie in de Grondwet te garanderen en daarin een bepaling op te nemen, luidende dat de overheid de pluriformiteit van de media eerbiedigt.

In het huidige art. 10 Grondwet is de registratie van persoonsgegevens gekoppeld aan de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. De Staatscommissie is van oordeel dat beide onderwerpen beter tot hun recht komen wanneer deze bepaling wordt gesplitst. De bescherming van de persoonlijke levenssfeer beheerst veel meer terreinen van het privéleven van personen dan alleen bescherming tegen onrechtmatige registratie van persoonsgegevens. Anderzijds betreft bescherming van persoonsgegevens niet alleen de persoonlijke levenssfeer. Gegevensbescherming kan ook te maken hebben met andere grondrechten zoals het discriminatieverbod. De commissie doet de aanbeveling om het recht op bescherming van persoonsgegevens als een zelfstandig grondrecht te formuleren.

Ten aanzien van art. 13 Grondwet stelt de Staatscommissie vast dat de tekst van deze bepaling niet in overeenstemming is met nieuwe ontwikkelingen. Zo is de telegraaf in onbruik geraakt en zijn naast de brief allerlei andere communicatiemiddelen, zoals e-mail, ontstaan. De commissie stelt daarom voor art. 13 Grondwet aldus te formuleren dat een ieder recht heeft op vertrouwelijke communicatie.

Een kabinetsreactie op het rapport van de Staatscommissie wordt in 2011 verwacht.

Vindplaats: Rapport Staatscommissie Grondwet, op <www.staatscommissiegrondwet.nl>.

3 Utingsvrijheid

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de utingsvrijheid als onderdeel van de persvrijheid centraal. In dat kader wordt als eerste een onderscheid gemaakt tussen de thema's 'Feitelijke beperkingen en contractuele afspraken' (3.2) en 'Juridische aansprakelijkheid voor publicaties' (3.3).

Bij het thema 'Juridische aansprakelijkheid voor publicaties' onderscheiden wij in dit hoofdstuk: 'Staatsgeheimen en vertrouwelijke stukken' (3.3.1), 'Intellectuele eigendom' (3.3.2), 'Haat zaaien en groepsbelediging' (3.3.3), 'Bedreiging en opruiing' (3.3.4) en 'Privacy en Eer en goede naam' (3.3.5).

Als laatste thema wordt 'Rechtsgang' (3.4) bij kwesties over de utingsvrijheid behandeld.

3.2 Feitelijke beperkingen en contractuele afspraken

Publicatieverbod tijdschrift vanuit het Commando landstrijdkrachten (CLAS)

Een themanummer over Srebrenica was voor het Commando landstrijdkrachten (CLAS) reden om een publicatieverbod af te dwingen. Naar aanleiding van een uitzending van het televisieprogramma *Netwerk*, heeft lid van de Tweede Kamer Van Dijk (SP) aan de minister van Defensie hierover schriftelijke vragen gesteld.

De minister licht toe dat het betreffende blad *De Onderofficier* door CLAS wordt uitgegeven ten behoeve van de onderofficieren van het CLAS en van de Koninklijke marechaussee. In het redactiestatuut van *De Onderofficier* is bepaald dat het CLAS geen voorafgaand toezicht houdt op de artikelen in het blad. Er is wel overleg tussen de redactie en het CLAS over de onderwerpen waarover gepubliceerd zal worden. Het CLAS kan hierover bindende richtlijnen geven. Dat was in deze zaak het geval. De staf van het CLAS heeft de redactie van het blad *De*

Onderofficier eind april 2010 laten weten een speciale editie over Srebrenica niet opportuun te achten.

De minister heeft er de voorkeur aan gegeven ten overstaan van de Tweede Kamer te reageren nadat er intern duidelijkheid was over de gang van zaken. In de Tweede Kamer, tijdens het notaoverleg Veteranen van 25 juni 2010, heeft de minister verklaard: 'Dit had zo niet mogen gebeuren en wat mij betreft zal het niet nog eens gebeuren.'

De minister heeft daaraan toegevoegd dat er sinds de parlementaire enquête van 2003 geen reden is om in een kramp te schieten als het onderwerp Srebrenica wordt genoemd en dat daarover vrijelijk kan worden gepubliceerd. Of dat alsnog zal gebeuren is aan de redactie van *De Onderofficier*.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 2846 (Kamervragen ingezonden 25 juni 2009), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Vzr. Rb. Amsterdam 4 februari 2010, (auteur artikel tegen Elsevier) – toezegging redactie plaatsing artikel

Een van de auteurs van een artikel dat in de papieren editie van het door Elsevier uitgegeven tijdschrift *Medical Hypotheses* had zullen verschijnen, heeft in de onderhavige rechtszaak geprobeerd de toezegging van Elsevier hieromtrent af te dwingen.

Het artikel is op internet gepubliceerd op twee websites van Elsevier, te weten <www.medical-hypotheses.com> en op <www.sciencedirect.com>. Een uittreksel van het artikel is verschenen op <www.pubmed.org>, een online bibliotheek van medische publicaties. Deze laatste website wordt in stand gehouden door de Amerikaanse National Library of Medicine.

Na deze publicaties heeft Elsevier het artikel voor wat betreft de geplande papieren editie ingetrokken. Op de genoemde websites heeft hierover een toelichting gestaan, waarin werd gesproken van 'potentially be damaging to global public health' en van 'potentially libelous material.' Een lopend onderzoek naar reacties op de in het artikel opgenomen opinies, is door Elsevier als reden voor intrekking opgegeven. Vanwege een evaluatie van

enkele externe experts en peer-reviewers heeft Elsevier uiteindelijk definitief geweigerd het artikel te plaatsen.

De voorzieningenrechter stelt vast dat klaarblijkelijk Elsevier de beslissing om een artikel al dan niet te publiceren aan de hoofdredacteur van *Medical Hypotheses* laat, zodat hij bevoegd is hierover namens Elsevier te beslissen. Uitgangspunt is dan ook dat de toezegging van de redactie van *Medical Hypotheses* om het artikel te plaatsen, zoals Elsevier ook erkent, in beginsel bindend is. Wanneer echter, zelfs binnen het ruimhartige toelatingsbeleid van het tijdschrift, zodanige kritiek op het artikel blijkt te kunnen worden uitgeoefend dat de redactie in redelijkheid niet tot publicatie had mogen overgaan, kan Elsevier haar eigen verantwoordelijkheid als uitgever laten gelden. Onder dergelijke zeer bijzondere en zwaarwegende omstandigheden kan worden geoordeeld dat Elsevier niet (langer) aan een toezegging is gebonden.

Elsevier heeft voldoende aannemelijk gemaakt dat hiervan in dit geval sprake is. Publicatie in *Medical Hypotheses* zou het artikel een bepaalde wetenschappelijke status geven die gezien het omstreden onderwerp en de aard van de kritiek niet terecht is. Bovendien betreft het artikel een onderwerp van groot maatschappelijk belang en is niet denkbeeldig dat het op enigerlei wijze schadelijk kan zijn voor de volksgezondheid. Het belang van Elsevier dit te voorkomen, weegt zwaarder dan haar gebondenheid aan de toezegging van haar redactie.

Ook tegen de toelichting is de auteur in deze zaak opgekomen, met een vordering tot verwijdering van de toelichting en een rectificatie. Volgens de rechter had Elsevier er beter aan gedaan mede te delen dat het artikel in afwachting van nader onderzoek (tijdelijk) van de website is gehaald. Niet kan worden uitgesloten dat de tekst die Elsevier heeft gepubliceerd schadelijk is voor de reputatie van de auteur (en zijn medeauteurs), juist omdat Elsevier als een gezaghebbende uitgever kan worden aangemerkt en omdat de tekst van Elsevier klaarblijkelijk ook door andere gezaghebbende websites wordt overgenomen (zoals die van de National Library of Medicine). Het is, gezien de toezegging van Elsevier om de mededeling over de intrekking

hoe dan ook te zullen aanpassen vanwege de resultaten van het evaluerende onderzoek, aan Elsevier om een nieuwe tekst op te stellen, waarbij ervan wordt uitgegaan dat zij mededelingen over de wetenschappelijke kwaliteit van het artikel (of het gebrek hieraan) zal moeten kunnen staven. Omdat in deze zaak is geoordeeld dat het intrekken van het artikel door Elsevier terecht is geschied, is de gevorderde rectificatietekst niet toegestaan.

Het beroep van de auteur op de vrijheid van meningsuiting kan hem niet baten. Die vrijheid komt niet in het gedrang. Elsevier heeft terecht aangevoerd dat de auteur tal van mogelijkheden ten dienste staan om het artikel in de openbaarheid te brengen, bijvoorbeeld door middel van publicatie op zijn eigen website. Dat het artikel dan niet die status krijgt die het zou krijgen door publicatie in *Medical Hypotheses*, kan niet als een aantasting van de vrijheid van meningsuiting worden aangemerkt.

Vindplaats: LJN BL2836, *Mediaforum* 2010-3, nr. 7 m.nt. D. Griffiths.

Vzr. Rb. Amsterdam 24 juni 2010, (Uitgeversmaatschappij De Telegraaf t. nep-Telegraafjournalist) – zich voordoen als dagbladjournalist

Gedaagde in de onderhavige rechtszaak is journalist, heeft enige boeken op zijn naam staan en heeft in het verleden geschreven voor de *Financiële Telegraaf*. In 2008 zou hij gaan werken als correspondent in Bangkok voor *De Telegraaf*. De verbintenis met De Telegraaf is op het laatste moment niet doorgegaan. Op recent op internet geplaatste filmpjes is te zien dat gedaagde zegt verbonden te zijn aan De Telegraaf. In een gesprek op 7 april 2010 zegt hij tegen een Tweede Kamerlid van Groen Links: 'Ik ben journalist van De Telegraaf.' En op een ander filmpje zegt hij tegen een receptioniste van een bedrijf: 'Ik ben van dagblad *De Telegraaf*', als hij probeert iemand van het management te spreken te krijgen.

Gedaagde stelt dat hij vanuit een ludieke, en toegegeven provocerende actie, aan de kaak wilde stellen dat De Telegraaf deel uitmaakt van journalistieke en juridische machthebbers die misdaden (zoals bijvoorbeeld kindermisbruik) proberen toe te dekken en de rol daarin van een hoge (justitie-)ambtenaar en een journalist in de doofpot stoppen.

Bij de voorzieningenrechter is niet in geschil dat gedaagde thans niet in dienst is bij De Telegraaf of op enigerlei wijze aan het Telegraafconcern is verbonden. Door zich uit te geven voor Telegraafjournalist neemt hij een hoedanigheid aan die hij in werkelijkheid niet heeft. Uitgangspunt is dat dit onzorgvuldig en in beginsel onrechtmatig is jegens De Telegraaf.

In dit geval acht de rechter de handelswijze onrechtmatig. De Telegraaf heeft er belang bij dat gedaagde zich niet langer als verslaggever van de Telegraaf voordoet. Anders dan gedaagde heeft betoogd kan wel degelijk worden aangenomen dat De Telegraaf schade kan lijden als mensen zich uitgeven voor Telegraafjournalist, terwijl zij dat niet zijn. Daar komt bij dat gedaagde op dit punt enerzijds heeft betwist dat De Telegraaf door zijn handelwijze schade lijdt, maar anderszins heeft verklaard dat het schade berokkenen en in diskrediet brengen van De Telegraaf nu juist één van de door hem beoogde doelen is.

Gedaagde wordt verboden om zich voor te doen als journalist van het dagblad *De Telegraaf* en/of de suggestie te wekken dat hij op enigerlei wijze verbonden is aan het Telegraafconcern.

Anders ligt dat met betrekking tot de vordering tot het staken en gestaakt houden van de openbaarmaking van de gewraakte filmpjes, voor zover dat betekent dat gedaagde de desbetreffende filmpjes van internet zou moeten (laten) afhalen. Op grond van het bijbehorende commentaar van gedaagde in die filmpjes is daarop immers duidelijk kenbaar dat zijn geveinsde betrekking met de Telegraaf niet serieus genomen kan worden.

Vindplaats: LJN BM9450.

**Gerechtshof 's-Gravenhage 28 september 2010,
(AD Nieuwsmedia t. werknemer) – verenigbaarheid
journalistieke en politieke functie (gemeenteraadslid)**

Het geschil bij het Gerechtshof 's-Gravenhage in de onderhavige rechtszaak betreft de vraag of een werknemer bij AD Nieuwsmedia, gezien de CAO voor de Dagbladjournalisten (hierna: de CAO) en het 'Redactiestatuut AD', als gemeenteraadslid geïnstalleerd mag worden zonder dat dit consequenties heeft voor zijn dienstverband bij AD Nieuwsmedia.

De werknemer die is betrokken in deze zaak, is in zijn vrije tijd politiek betrokken in de gemeente van zijn woonplaats. Bij brief heeft AD Nieuwsmedia meegedeeld dat zij geen toestemming verleent om het raadlidmaatschap te combineren met de uitoefening van een journalistieke functie bij het AD. In afwachting van een beslissing van de rechter heeft de werknemer zich op de reservelijst laten plaatsen voor een zetel in de gemeenteraad. Uiteindelijk heeft hij van benoeming afgezien. Hij was wel voornemens om zich bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2010 opnieuw verkiesbaar te stellen.

Het hof legt het oogmerk van de betreffende CAO zo uit dat deze ziet op al die werkzaamheden die een belemmering voor het journalistieke functioneren zouden kunnen vormen en waarbij het ideële of materiele belang van het dagblad c.q. de werkgever in het gedrang kan komen. Daarvan is volgens het hof bij uitstek sprake in het geval van een politieke functie (de werknemer zou deel uitmaken van de PvdA-fractie) in het openbaar bestuur. Het hof deelt niet de mening van de werknemer dat het raadswerk slechts als 'hobby' moet worden beschouwd, omdat het, zoals hij stelt, gecombineerd wordt met een betaalde baan en omdat het om een kleine gemeente gaat. De hoeveelheid tijd die ermee gemoeid is, is echter niet doorslaggevend. De werknemer had als journalist voor het uitoefenen van de werkzaamheden die aan het raadlidmaatschap zijn verbonden (voor de duidelijkheid: pas indien en nadat hij verkozen was) dus voorafgaande toestemming aan AD Nieuwsmedia moeten vragen.

Daaraan doet niet af dat het hier gaat om een functie tot het vervullen waarvan elke burger volgens de Grondwet gerechtigd is; onder omstandigheden kan in een arbeidsverhouding een inbreuk op een grondrecht van de werknemer toelaatbaar zijn, zoals door de werknemer op zichzelf ook niet wordt betwist.

Of een journalistieke functie verenigbaar is met een politieke functie in het openbaar bestuur dient naar het oordeel van het hof van geval tot geval te worden gezien, waarbij de wederzijdse belangen van dagblad en journalist dienen te worden afgewogen. Aan de zijde van de journalist geldt in algemene zin dat sprake is van het zwaarwegende belang om vrijelijk een grondrecht (het passief kiesrecht) te kunnen uitoefenen. Of een inbreuk daarop gerechtvaardigd is, hangt af van de wijze waarop en de mate waarin het uitoefenen van dat grondrecht een wezenlijke belemmering vormt voor ofwel de journalistieke arbeid van de betrokken journalist zelf (zulks in het licht van de door het desbetreffende dagblad daaraan gestelde eisen, afhankelijk van bijvoorbeeld levensbeschouwing, geloof of andere beginselen waaraan journalisten worden geacht zich te conformeren) ofwel afbreuk doet aan de op deze beginselen rustende signatuur van de krant zelf. Voorts is van belang of en in hoeverre sprake is van een consequente gedragslijn van het dagblad c.q. de hoofdredactie bij het verbieden respectievelijk toestaan van nevenfuncties.

Aan dit laatste vereiste is voldaan: AD Nieuwsmedia heeft onweersproken gesteld dat zij, in elk geval sedert 2005 toen AD Nieuwsmedia is ontstaan uit een fusie van diverse regionale dagbladen, alle verzoeken om nevenactiviteiten toe te staan beoordeelt volgens de criteria van haar redactiestatuut; eveneens staat als onweersproken vast dat haar nooit een eerder verzoek om een nevenfunctie als de onderhavige is gedaan dan wel dat zij deze (eerder) heeft toegestaan.

Wat het onderhavige verzoek betreft overweegt het hof het navolgende. Tussen partijen is niet in geschil dat AD Nieuwsmedia, zoals ook in haar redactiestatuut als uitgangspunt is geformuleerd, een onafhankelijk medium is zonder binding met enige politieke partij, levensbeschouwelijke organisatie of belan-

gengroepering. De krant profileert zich ook als objectief en onafhankelijk. AD Nieuwsmedia mag van haar redacteurs en verslaggevers verlangen dat zij vanuit dezelfde beginselen hun journalistieke werk verrichten. Dat betekent dat de in haar kranten schrijvende journalisten bij hun nieuwsgaring en in de inhoud van hun artikelen zoveel als redelijkerwijs mogelijk is zich niet laten leiden door of uitdrukking geven aan hun eventuele voorkeur of sympathie voor een bepaalde politieke of andere groepering of door deze aangehangen denkbeelden. Zoals de werknemer op zichzelf terecht heeft betoogd, betekent dat niet dat verslaggevers niet politiek of anderszins maatschappelijk geëngageerd zouden mogen zijn. Arbeid of werkzaamheden voor de in het redactiestatuut bedoelde groeperingen kunnen echter afbreuk doen aan de onafhankelijke signatuur van de krant indien deze groeperingen onderwerp zijn of kunnen zijn van de journalistieke berichtgeving van de betreffende verslaggever. Daarvan is hier naar het oordeel van het hof sprake.

Vindplaats: LJN BO0124.

3.3 Juridische aansprakelijkheid voor publicaties

3.3.1 Staatsgeheimen en vertrouwelijke stukken

HR 26 oktober 2010, (strafrechtelijke veroordeling Tilburgs gemeenteraadslid) – lekken van ‘vertrouwelijke’ stukken

Verdachte in deze strafzaak, een Tilburgs gemeenteraadslid, is door het Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch bij arrest van 1 april 2008 (*Vindplaats:* LJN BC8346) wegens ‘opzettelijk een geheim schenden, waarvan hij wist dat hij uit hoofde van zijn ambt en wettelijk voorschrift verplicht was het te bewaren, meermalen gepleegd’ veroordeeld tot een geldboete van € 750,-, subsidiair 15 dagen hechtenis.

De Hoge Raad doet in het onderhavige arrest de zaak af onder vermelding dat de door verdachte opgeroepen vragen niet nopen tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.

In de vragen werd onder andere de betekenis van het woord 'geheim' uit het wetsartikel op basis waarvan verdachte is veroordeeld, aan de orde gesteld. In de conclusie van de Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad wordt toegelicht dat art. 272 van het Wetboek van Strafrecht (Sr) betreft de schending van vertrouwen door openbaarmaking van geheimen en strekt tot het bewaren van vertrouwelijke gegevens uit de persoonlijke en bedrijfssfeer. Onder 'geheim' in de zin van art. 272 Sr kunnen gegevens vallen die zijn ontleend aan stukken die door de daartoe bevoegde autoriteiten zijn aangemerkt als 'vertrouwelijk'. Ingevolge art. 25, eerste en tweede lid, van de Gemeentewet kunnen de (gemeente)raad, het college, de burgemeester en een commissie geheimhouding opleggen ten aanzien van bepaalde stukken.

Het oordeel van het hierboven genoemde gerechtshof is dat het, nu verdachte – ondanks dat hem meermalen van de zijde van de gemeente was medegedeeld dat het openbaren van vertrouwelijke informatie werd opgevat als het schenden van de geheimhoudingsplicht en dat dit schenden een misdrijf opleverde – toch deze informatie tot twee keer toe openbaar heeft gemaakt, niet anders kan zijn dan dat hij wist dat hij daardoor zijn geheimhoudingsplicht schond.

De conclusie van de Advocaat-Generaal op dit punt is dat 's hofs oordeel dat verzoeker door het versturen van delen uit stukken van het raadspresidium van de gemeente Tilburg en van het lokaal driehoeksoverleg waarop het opschrift 'vertrouwelijk' was aangebracht, naar journalisten, een groot aantal personen, omroepverenigingen en mediabedrijven en door het laten plaatsen daarvan op een voor gebruikers van internet toegankelijke internetsite, zich heeft schuldig gemaakt aan het schenden van een 'geheim' als bedoeld in art. 272 Sr, geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting ten aanzien van het begrip 'geheim'.

Vindplaats: LJN BM2422.

3.3.2 Intellectuele eigendom

Rb. Zwolle 10 februari 2010, (De Nederlandse Dagbladpers c.s. t. Provincie Flevoland) – intern verspreide papieren knipselkranten

De vereniging De Nederlandse Dagbladpers (NDP) en meerdere bij de NDP aangesloten dagbladuitgevers hebben Provincie Flevoland verweten auteursrechten op door de respectievelijke dagbladen geproduceerde nieuwsberichten te hebben geschonden. Voor het door medewerkers bij de provincie bij tussenpozen vervaardigen en verspreiden van papieren knipselkranten onder personen die tot haar organisatie behoren of bij haar werkzaamheden betrokken waren, zouden volgens de dagbladen vergoedingen betaald moeten worden.

De rechtbank oordeelt dat het de provincie vrij stond de betreffende knipselkranten te vervaardigen en te verspreiden. De knipselkrant is als zodanig aan te merken als een dag-, nieuws- of weekblad of tijdschrift in de zin van art. 15, eerste lid, sub 1 van de Auteurswet (Aw). Op basis van de overige bepalingen van dit wetsartikel staat het dag-, nieuws- of weekbladen en tijdschriften vrij onder daarin genoemde voorwaarden (waaronder bronvermelding) zonder toestemming artikelen, berichten of andere niet louter literaire stukken van elkaar over te nemen. Deze uitzondering op het doen kunnen gelden van auteursrechten is volgens de rechtbank in overeenstemming met Europese wetgeving. Het feit dat in het colofon van de dag- en weekbladen staat vermeld dat het auteursrecht uitdrukkelijk is voorbehouden, maakt dit niet anders, nu de onderhavige knipselkranten hoofdzakelijk berichten bevatten die zich volgens gebruik en verkeersopvattingen als 'nieuws- en gemengde berichten' aandienen, ten aanzien waarvan wettelijk is bepaald dat een auteursrecht voorbehoud niet kan worden gemaakt (art. 15 lid 2 Aw). De rechtbank merkt in dat verband op dat de provincie inhoudelijk onweersproken heeft gesteld dat het merendeel van de artikelen uit de onderhavige knipselkranten betrekking heeft op nieuwsfeiten waarbij zij is betrokken en die (deels) gebaseerd zijn op door haar uitgegeven persberichten.

Die artikelen zijn dus in de bron (mede) afkomstig van de provincie zelf.

Vindplaats: LJN BM3696.

Ktr. Rb. Amsterdam 12 mei 2010, (Stichting Nijmeegse Stadskrant c.s. t. GS Media) – GeenStijl, persexceptie en kopie gepubliceerd interview

De *Nijmeegse Stadskrant* en een journaliste maken bezwaar tegen gebruik op *Geenstijl.nl* van een scan van een interview met een Nijmeegse wethouder. Het artikel is als online bijlage bij een bericht over wethouder Van Hooft op de website van GS Media (GeenStijl) geplaatst.

De journaliste stelt dat het overnemen van het door haar geschreven artikel een inbreuk op haar auteursrecht oplevert. GeenStijl beroept zich op de persexceptie zoals opgenomen in art. 15 van de Auteurswet.

De kantonrechter stelt vast dat in het genoemde wetsartikel ten behoeve van de ‘pers’ een beperking wat betreft het maken van inbreuk op een auteursrecht is opgenomen, en wel in die zin dat het de pers tot op zekere hoogte vrijstaat ‘persberichten’ uit nieuwsmedia, als daar zijn dagbladen, weekbladen, tijdschriften, radio- of televisieprogramma’s of andere media met eenzelfde functie, over te nemen in andere nieuwsmedia. Het door GeenStijl overgenomen interview van de journaliste is aan te merken als een nieuwstijding of gemengd bericht dat louter het karakter van een persbericht draagt. GeenStijl is naar het oordeel van de rechter een nieuwsorgaan gericht is op digitale nieuwsvoorziening via haar website *GeenStijl.nl*. Het overnemen van het bewuste interview op haar website is aldus te kwalificeren als het overnemen op een ander medium dat eenzelfde functie vervult, zodat dit GeenStijl vrijstond.

Vindplaats: op <www.boek9.nl> (B9 8843).

3.3.3 Haat zaaien en groepsbelediging

Gerechtshof Amsterdam 17 februari 2010, (strafzaak columnist Havana) – beledigende uitlating in context column

In deze strafzaak wordt verdachte vervolgd vanwege een column die hij heeft geschreven in het blad *Havana*, het weekblad van de Hogeschool van Amsterdam, waarin de volgende passage(s) zijn opgenomen: ‘Sinds de nazi-tijd is het niet echt cool om negatieve dingen te zeggen over joden, maar soms snap ik best hoe het in 1937 allemaal zo ver heeft kunnen komen’ en ‘Maar de afgelopen maanden heb ik meerdere malen gemerkt dat ik bij conflicten altijd aan de kant van de niet-jood sta’ en ‘Misschien moet ik dus niet alle joden door de mangel halen, omdat het me vooral om de ziekmakende Israëliërs gaat, maar eerlijk is eerlijk: uiteindelijk kunnen we ze allemaal terug leiden naar het heilige land.’

Het gerechtshof in de onderhavige zaak stelt voorop dat uit de jurisprudentie volgt dat een column veelal het karakter heeft van een korte, betrekkelijk oppervlakkige en enigszins ironische beschouwing, waarbij overdrijving niet wordt geschuwd. Een ander kenmerk kan provocatie en de bedoeling om te shockeren zijn. De voornoemde kenmerken in aanmerking genomen, geniet een columnist – naast de voor een ieder geldende vrijheid van meningsuiting zoals gewaarborgd in art. 10 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden – een zekere vrijheid van artistieke expressie, doch deze is niet onbegrensd. De grenzen van vrijheid van meningsuiting worden onder meer overschreden wanneer uitlatingen zijn gedaan met de bedoeling de ander te kwetsen of de bewoordingen onnodig grievend zijn.

Enkel wat betreft de eerstgenoemde passage oordeelt het hof dat deze op zichzelf beschouwd beledigend is voor Joodse mensen. Een op zichzelf grievende uitlating kan zijn beledigende karakter verliezen door de context waarin die uitlatingen zijn gedaan. Het hof verwijst op dit laatste punt naar jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, en con-

cludeert dat gelet op het onderwerp van de column (het gedrag van Israëlische toeristen in het buitenland), de context waarin de uitingen zijn gedaan, en de inhoud van de column, niet gezegd kan worden dat de betreffende uitlating nodeloos grievend was. Het hof is dan ook van oordeel dat niet sprake is van een beledigende uitlating in de zin van art. 137c van het Wetboek van Strafrecht en spreekt de verdachte van het ten laste gelegde vrij. Dit oordeel houdt eveneens de vernietiging in van het vonnis van de rechtbank Amsterdam van 2 juni 2008 (*Vindplaats: LJN BD2957*) waarbij de columnist wel strafrechtelijk is veroordeeld.

Vindplaats: LJN BL4528.

Rb. Utrecht 22 april 2010, (strafzaak AEL en strafzaak bestuurder AEL)

Gerechtshof Arnhem 19 augustus 2010 (hoger beroep strafzaak AEL) – Cartoon holocaust-ontkenning

Op verschillende websites heeft de Arabisch Europese Liga Nederland (AEL) een cartoon geplaatst, waarop twee mannen met een keppeltje op, lichamelijke restanten bestuderen bij een bordje waarop staat: 'Auswitch'. De ene man zegt: 'I don't think they are Jews.' De andere man zegt: 'We have to get to the 6.000.000 somehow.'

Zowel tegen de AEL als de tekenaar, die tevens voorzitter is van de AEL, is strafvervolg ingesteld.

De Rechtbank Utrecht is van oordeel dat de cartoon op zichzelf beschouwd beledigend is in de zin van art. 137c van het Wetboek van Strafrecht (Sr). De suggestie wordt gedaan dat Joden de Holocaust voor hun eigen gewin hebben verzonnen. De AEL voert aan dat zij zich wilde mengen in het publieke debat, dat was ontstaan na publicatie van de als zodanig bekend geworden 'Deense cartoons' over de profeet Mohammed. Volgens de AEL is sprake van een dubbele moraal in de media en in het publieke debat: enerzijds wordt gesteld dat moslims niet begrijpen hoe de vrijheid van meningsuiting werkt bij cartoons over onderwerpen die voor hen gevoelig zijn en anderzijds

worden cartoons over onderwerpen die in de westerse samenleving gevoelig liggen niet geaccepteerd. De AEL heeft bij het plaatsen van de cartoon steeds aangegeven dat haar bedoeling was de dubbele moraal aan de orde te stellen en heeft onder meer verklaard dat men de Holocaust als historisch feit niet ontkent. Gelet op deze specifieke context is het naar het oordeel van de rechtbank in dit geval niet noodzakelijk het recht op vrijheid van meningsuiting te beperken. Zowel de AEL als de tekenaar worden vrijgesproken door de rechtbank.

Het OM heeft daarna hoger beroep ingesteld tegen de vrijpraak van de AEL. Op dit beroep heeft het Gerechtshof Arnhem geoordeeld dat op basis van het jurisprudentiële beslissingsschema in relatie tot de regelingen van artt. 137c en 137e Sr, een afsluitende toets afgelegd moet worden indien het op zichzelf beledigende karakter aan een uiting, als waarvan in dit geval sprake is, wordt ontnomen vanwege de context waarin de uiting is gedaan. Deze afsluitende toets is de vraag of de uiting onnodig grievend is. Dit laatste is volgens het hof zonder meer het geval. De suggestie in de gewraakte cartoon, dat de Holocaust, nota bene door de slachtoffers, op slinkse wijze zou worden verzonnen of overdreven, is buitengewoon krenkend voor de slachtoffers en hun nabestaanden. Veroordeling is in dit geval volgens het hof wel noodzakelijk. Het oordeel bevat een schuldigverklaring en veroordeling tot een geldboete van € 2.500,-.

Het hof overweegt ten overvloede dat het misschien behulpzaam kan zijn als het strafrechtelijk afwegingsschema eenduidiger en voor niet-ingewijden begrijpelijker wordt. Bijvoorbeeld door de laatste twee stappen van het genoemde beslissingsschema samen te voegen in een rechtvaardigingsgrond, zoals voorzien in artt. 261 en 266 Sr. Dan wordt voorkomen dat een en dezelfde grievende tekst nu eens beledigend wordt geoordeeld en dan weer, afhankelijk van de context, niet. Of toch weer wel, als hij onnodig grievend is. Voor deze zaak had het volgens het hof niet uitgemaakt.

Vindplaats: LJN BM1984 en LJN BM1987 (vonnissen rechtbank), LJN BN4204 (arrest gerechtshof); zie ook: *Mediaforum*

2010-5, nr. 14 m.nt. A. J. Nieuwenhuis respectievelijk *Mediaforum* 2010-9, nr. 25 m.nt. H. Cannie.

Persbericht 'Cartoons strafbaar, Nekschot niet vervolgd' van het Arrondissementsparket Amsterdam van 21 september 2010

Zeven cartoons en twee teksten van cartoonist Gregorius Nekschot zijn naar het oordeel van het Openbaar Ministerie (OM) strafbaar, maar het OM heeft besloten de cartoonist niet te vervolgen voor discriminatie. Dit omdat de cartoonist na zijn aanhouding een dag en een nacht in voorlopige hechtenis gezeten heeft, de strafbare cartoons en teksten niet meer online staan, er sinds de aangifte een aanzienlijk tijdsverloop is geweest en er geen nieuwe klachten of aangiften over de website binnengekomen zijn bij het OM.

De aangifte tegen Nekschot dateert van april 2005. Het onderzoek is op 29 juli 2010 afgesloten. Dit lange tijdsverloop, zo verklaart het persbericht, heeft onder meer te maken met een gerechtelijk vooronderzoek waarin de rechter-commissaris op verzoek van de raadsman een aantal personen heeft gehoord waaronder een cartoondeskundige en een arabist.

Alle cartoons waar het onderzoek zich op richtte zijn in mei 2008 op verzoek van het OM van de website van Nekschot verwijderd en er daarna ook niet meer op verschenen. Ook de losse teksten die het OM strafbaar acht, zijn van de site weggehaald. *Vindplaats:* <www.om.nl>.

3.3.4 Bedreiging en opruiing

Journalist Bert Brussen verhoord in verband met online citeren bedreigende tweet

Bert Brussen, columnist, schrijver en oprichter van discussie- en opiniesite *De Jaap*, heeft op zijn website een bericht van de Twitterpagina van Mohamed Ghabri op zijn eigen site weergegeven, met toevoeging van de kop 'Wilders bedreigen doe je zo.' Het twitterbericht bevatte de volgende tekst: 'Rijkelijke beloning

voor diegene die Wilders z'n keel doorsnijdt. Liefst van rechts naar links, maar van links naar rechts is ook ok!', waaronder de volledige naam van Ghabri stond. Brussen is gehoord door het Team Bedreigde Politici. Hij is vrijwillig verschenen.

Tweede Kamerleden Van der Ham (D66), Hennis-Plasschaert (VVD) en Dibi (GroenLinks) hebben aan de minister van Justitie en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kamervragen gesteld over het verhoor van Brussen.

De ministers verwezen in eerste instantie naar een persbericht van het Openbaar Ministerie (OM) waarin naar buiten is gebracht dat de verdenking tegen de journalist bedreiging en opruiing betreft. Over het lopende onderzoek en de hantering van bestaande beleidslijnen, wilden de ministers zich niet uitspreken, maar ze stelden wel in het algemeen voorop dat het journalisten vrij staat te berichten over het feit dat dit soort bedreigingen aan het adres van politici gewoon op internet te vinden zijn, ook als ze daarbij de bedreiging citeren, mits de journalist zich daarbij aan de grenzen van de wet houdt.

Op de vraag of behoefte is aan specialisatie, met name bij uitingsdelicten en privacy-inbreuken, antwoordden de ministers dat de Nederlandse strafwetgeving ook van toepassing is op het gebruik van internet. Daar komt bij dat de gebruiksregels (inclusief de grenzen van de uitingsvrijheid) en het modereergedrag per weblog, forum of chatroom sterk kunnen verschillen. De vraag of specifieke gedragingen strafbaar zijn, zal steeds moeten worden gezien tegen de achtergrond van het geldend recht, de gebruikersvoorwaarden van het individuele communicatiemedium, de mate waarin uitingen openbaar zijn en hetgeen in de maatschappij als onbetamelijk wordt ervaren.

Het OM werkt aan het verbeteren van het inzicht en de kennis van het gebruik van nieuwe media. Het gebruik van nieuwe media leidt in dat verband voortdurend tot rechtsvragen, die door het OM ter beoordeling aan de rechter kunnen worden voorgelegd. Het is aan de rechter om waar nodig het normenkader verder in te vullen. De onderhavige materie kwalificeert volgens de Raad voor de Rechtspraak (RvdR) niet als specialistisch of bijzonder ingewikkeld waardoor naar mening van de

RvdR specialisatie, met name bij uitingsdelicten en privacy-inbreuken, niet nodig is.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nrs. 65 t/m 67 (Kamervragen ingezonden 13 augustus en 7 september 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

3.3.5 Privacy en Eer en goede naam

- *Beschuldigingen, misstanden, smaad, laster en belediging*

Vzr. Rb. Amsterdam 19 maart 2010, (N. Brink c.s. t. E. Smit en Uitgeverij Prometheus) – ongeautoriseerde biografie met foto op de cover

Prometheus heeft op 5 maart 2010 het boek *NINA De onweersaanbare opkomst van een power lady* (hierna: het boek) uitgebracht. Smit is de auteur van het boek, een ongeautoriseerde biografie van Brink. Op de cover van het boek is een foto van Brink afgedrukt, die op 17 maart 2000, de dag van de beursgang van World Online, op de voorpagina van *De Volkskrant* heeft gestaan. Op de cover bevindt zich tevens een rode balk waarin in witte hoofdletters het woord ONGEAUTORISEERD is vermeld.

Al reeds op 11 februari 2010 heeft Brink bij dezelfde rechtbank als die heeft geoordeeld in het onderhavige vonnis, een bodemprocedure aanhangig gemaakt tegen Smit en Prometheus. Bij die aanhangig making is gevorderd – samengevat weergegeven – voor recht te verklaren dat het boek onrechtmatig is jegens Brink, voor recht te verklaren dat de methodes die Smit heeft gebruikt bij de totstandkoming van het boek in strijd zijn met de ‘Ethics of Journalism’, zoals geformuleerd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, een schadevergoeding op te maken bij staat en een verbod gebruik te maken van het portret van Brink. In de bodemprocedure heeft Brink tevens een provisionele vordering ingesteld, inhoudende dat het Smit en Prometheus verboden moet worden het boek (verder) te (doen) publiceren, primair tot de rechtbank in de bodemprocedure heeft geoordeeld over de rechtmatigheid ervan, subsi-

diar tot twee maanden nadat Brink in het bezit is gesteld van het manuscript van het boek. Tevens is gevorderd Smit en Prometheus te verbieden voor de duur van de bodemprocedure gebruik te maken van het portret van Brink.

In de onderhavige kortgedingprocedure komen dezelfde aspecten aan de orde, weliswaar meer toegespitst op de versie die ondertussen op 5 maart was gepubliceerd. Samen met een ex-echtgenoot en een dochter, maakt Brink c.s. in het kort geding niet het gehele boek van 400 pagina's tot onderwerp, maar richten ze hun vorderingen op drie onderdelen van het boek, te weten op twee beschuldigingen die betrekking hebben op het zakelijke verleden van Brink en haar ex-echtgenoot (de kwesties 'A-Line' en 'Newtron') en op één onderdeel dat betrekking heeft op het privéleven van de dochter. Het betreft vorderingen tot rectificatie, een inlegvel in het boek en een verbod om het portret van Brink te gebruiken.

De rechter oordeelt dat sprake is van schending van de persoonlijke levenssfeer van de dochter. Een dergelijke schending leent zich echter slecht voor een rectificatie, die immers is gericht op het 'rechtzetten' van onjuiste feiten. Bovendien hebben Smit en Prometheus toegezegd dat zij de passage uit de vierde en volgende drukken van het boek zullen verwijderen. Met het rechterlijk oordeel dat de passage onrechtmatig is en deze toezegging, wordt volgens de rechter voldoende aan de belangen van de dochter en Brink tegemoetgekomen.

De conclusie met betrekking tot de kwesties A-Line en Newtron is dat de beschuldigingen aan het adres van Brink en de ex-echtgenoot zoals vervat in de gewraakte onderdelen naar het oordeel van de voorzieningenrechter voldoende steun kunnen vinden in het bronnenmateriaal waarover Smit beschikt. In de door Brink c.s. aangespannen bodemprocedure die zich – anders dan een kort geding – wél leent voor een nader onderzoek naar de feiten, zal verder moeten worden uitgezocht of Smit tegenover het tegenbewijs van Brink en de ex-echtgenoot daadwerkelijk over voldoende bewijsmateriaal beschikt om de beschuldigingen te kunnen staven. Een belangenafweging valt in dit kort geding dan ook in het voordeel uit van Smit en

Prometheus. Zij handelen niet onrechtmatig jegens Brink en de ex-echtgenoot en een inperking op de vrijheid van meningsuiting van Smit en Prometheus zou niet voldoen aan de eisen

Zakenvrouw Nina Storms en haar man Pieter voor de rechtbank in Utrecht na het kort geding op 29 juli 2010. ...En op dezelfde locatie hun tegenstander journalist/schrijver Eric Smit (foto's ANP).

die art. 10, tweede lid, van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens hieraan stelt. De vorderingen die zien op de rectificatie en op het inlegvel worden dan ook worden afgewezen.

Afhankelijk van de omstandigheden van het geval moet worden geoordeeld of aan het beginsel van hoor en wederhoor voldoende invulling is gegeven. Dit beginsel is niet absoluut. De voorzieningenrechter oordeelt dat het sturen van de vragenlijst door Smit in dit geval als een passende vorm van hoor en wederhoor kan worden aangemerkt. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen dat tussen Brink en Smit een aantal juridische procedures aanhangig is (geweest) en dat niet te verwachten was dat het bieden van wederhoor ertoe zou leiden dat zij het met elkaar eens zouden worden over de inhoud van het boek. In het kader van hoor en wederhoor komt Brink overigens geen recht toe om voorafgaand aan publicatie van het boek inzage te krijgen in het manuscript. Prometheus heeft hierover terecht aangevoerd dat voor een dergelijke verplichting geen rechtsgrond bestaat.

Op een biografie – ook wanneer die ongeautoriseerd is – is een portret van de hoofdpersoon gebruikelijk en functioneel. De desbetreffende foto heeft bovendien in het verleden op de voorpagina gestaan van *De Volkskrant* en niet weersproken is dat die krant in een oplage van 300.000 stuks is verspreid. Tot slot kan niet worden gezegd dat Brink in dit geval beschikt over ‘verzilverbare populariteit’ op grond waarvan zij zich tegen gebruikmaking van haar portret op het boek zou kunnen verzetten. Met het portret op de cover van het boek wordt in eerste instantie beoogd onmiddellijk aan te geven over wie het boek gaat.

Vindplaats: LJN BL8075.

Beslaglegging bezittingen Eric Smit door Nina Brink en Kamervragen conservatoir beslag

In verband met het in maart 2010 uitgegeven boek *NINA De onweerstaanbare opkomst van een power lady* van onderzoeks-

journalist Eric Smit, heeft Nina Brink na toestemming van de Rechtbank Utrecht beslag laten leggen op Smits huis, bankrekeningen en vorderingen uit zijn werkzaamheden voor het mediabedrijf Follow The Money, alsook op de toekomstige inkomsten van de verkoop van zijn succesvolle boek bij uitgever Prometheus. In de zomer van 2010 zijn deze beslagleggingen opgeheven als gevolg van een schikking in verband met een kort geding bij de Rechtbank Utrecht.

Kamerlid Van der Steur (VVD) heeft schriftelijke vragen gesteld aan de minister van Justitie over het leggen van conservatoir beslag naar aanleiding van een nieuwsbericht over een onderzoek in opdracht van de Raad voor de Rechtspraak (RvdR) onder de titel 'Conservatoir beslag in Nederland: zekerheid en pressiemiddel' dat in 2010 is gepubliceerd. De hoofdvraag was: 'Deelt u de daarin verwoorde meningen dat de voorstellen van de onderzoekscommissie van de Raad voor de Rechtspraak tot wijziging van het beslagrecht niet ver genoeg gaan, en dat ons beslagrecht meer in overeenstemming zou moeten worden gebracht met het beslagrecht in de ons omringende landen?'

De minister licht toe dat het hier een onderzoek betreft dat de Universiteit Utrecht in opdracht van de RvdR heeft gedaan naar de vraag of de belangen van de partijen die betrokken zijn bij een conservatoir beslag op een evenwichtige manier worden gewaarborgd. Het conservatoir beslag is bedoeld als middel om vooruitlopend op een procedure activa veilig te stellen die anders wellicht aan het verhaal van de eiser onttrokken zouden kunnen worden gedurende die procedure. Er vindt vooraf een rechterlijke toetsing plaats omdat de gevolgen voor de beslagene ingrijpend kunnen zijn. De rechter is hierbij echter uitsluitend aangewezen op de informatie van de kant van de beslaglegger. Deze eenzijdigheid wordt in enige mate gecompenseerd door de mogelijkheid om via een kort geding opheffing te krijgen van een beslag, en met een risicoaansprakelijkheid van de beslaglegger in geval van een onterecht gelegd beslag.

Het onderzoek is aanleiding geweest voor het Landelijk Overleg Voorzitters van de Civiele sectoren om, kort na de presentatie in mei 2010, een werkgroep in te stellen die zich buigt over

de mogelijkheid om via een wijziging van de zogenaamde beslag-syllabus het rechterlijk beleid aan te passen, bijvoorbeeld ten aanzien van de substantiërings- en bewijsplicht in het beslag-rekest. De minister acht het een goede zaak dat de aanbevelingen uit het onderzoek direct weerklank in de rechtspraktijk hebben gevonden, maar wil de bevindingen van deze werkgroep eerst afwachten alvorens een standpunt te bepalen.

Bron: Villamedia; bericht van 9 juli 2010 op <www.ftm.nl>;
Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 3158 (Kamervragen ingezonden 26 juli 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

- *Onderzoeksmethode*

Gerechtshof 's-Gravenhage 16 maart 2010, (Leefbaar Delft, M. Stoelinga en restauranteigenaar D. tegen C. Baljé) – willekeurig opgenomen gesprekken

Van Baljé, een oud-wethouder van de gemeente Delft, zijn beeld- en geluidsopnamen gemaakt tijdens een bezoek aan een restaurant door de betreffende eigenaar, die zijn vastgelegd op dvd en videoband. Vanuit de politieke partij Leefbaar Delft is door gemeenteraadslid en fractievoorzitter Stoelinga op de website <www.leefbaar-delft.nl> in verschillende webcolumns gepubliceerd over vermeende corruptie van Baljé, refererend aan de beelden.

In de onderhavige rechtszaak oordeelt het Gerechtshof 's-Gravenhage op het hoger beroep tegen het vonnis van de Rechtbank 's-Gravenhage van 25 juli 2007 (*Vindplaats:* LJN BB0333). Evenals de rechtbank is het hof van oordeel dat de restauranteigenaar met de vorenstaande openbaarmaking jegens Baljé onrechtmatig heeft gehandeld. Ook indien de opnamen niet bewust zijn gemaakt, dan nog heeft de restauranteigenaar, naar hij zelf bij de rijksrecherche heeft verklaard, deze opnamen welbewust bewaard. Vervolgens heeft de restauranteigenaar op een moment waarop hem dat gunstig uitkwam de bandopnames naar buiten gebracht, kennelijk met een ander doel – het alsnog afdwingen van door de wethouder beloofde

subsidie – dan waarvoor die opnames in zijn eigen stellingen zijn gemaakt. Dit alles gebeurde terwijl de restauranteigenaar wist dan wel kon weten dat Baljé door het in de publiciteit brengen van deze opnames beschadigd zou kunnen worden. Voorts acht de rechtbank het door de restauranteigenaar achterhouden dan wel het – naar zijn eigen stellingen – op dezelfde dag waarop de opnames aan de pers waren getoond, vernietigen van de opnames, onrechtmatig jegens Baljé. Immers, doordat de opnames niet meer ter beschikking van Baljé stonden kon hij zich niet, althans niet optimaal verdedigen tegen de publiekelijk geuite beschuldigingen van corruptie.

Wat betreft de webcolumns die aan Stoelinga kunnen worden toegeschreven, oordeelt het hof, anders dan de rechtbank, dat Stoelinga niet onrechtmatig heeft gehandeld jegens Baljé. Het hof stelt daarbij voorop en overweegt daarbij nadrukkelijk dat het onderhavige geval zich kenmerkt door het feit dat het gaat om publicaties en andere uitlatingen van een lid van de oppositie aangaande het optreden van een openbaar bestuurder. In een dergelijk geval is, in het belang van het goed functioneren van de democratie, de grootst mogelijke terughoudendheid geboden bij het als onrechtmatig kwalificeren van dergelijke uitingen. Het hof verwijst in dit verband met name naar de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), dat bescherming biedt aan het recht op vrije meningsuiting. Die vrijheid beschouwt het EHRM als één van de fundamentele pijlers van een democratisch bestel, in het bijzonder als het gaat om het waarborgen van de vrijheid van meningsuiting van een volksvertegenwoordiger in het ‘politieke debat’.

Vindplaats: LJN BL7588.

Vzr. Rechtbank Amsterdam 2 en 9 april 2010, (K. Hertogs t. SBS Broadcasting en Endemol Nederland) – beperkt uitzendverbod verborgencamera-beelden van veroordeelde in tbs-kliniek

Vzr. Rechtbank Amsterdam 16 april 2010, (K. Hertogs t. SBS Broadcasting, Endemol Nederland en Peter R. de Vries) – verhoging dwangsommen i.v.m. beperkt uitzendverbod eerder vonnis

Hertogs verblijft in een tbs-kliniek, waar hij levenslang tot is veroordeeld. Peter R. de Vries heeft een oude jeugdvriend bij bezoeken aan Hertogs beeldmateriaal met een verborgen camera laten maken. De Vries was voornemens om een drieluik over Hertogs uit te zenden in zijn programma *Peter R. de Vries. Misdaadverslaggever*.

Hertogs heeft in kort geding een uitzendverbod gevraagd bij de voorzieningenrechter ten aanzien van de heimelijk gemaakte beelden. Wegens spoedeisend belang heeft de voorzieningenrechter op 2 april 2010 in een tussenvonnis met het oog op enkel de voor 4 april 2010 geplande uitzending over de verdere van Hertogs geoordeeld. Peter R. de Vries heeft in eerste instantie verklaard dat in die uitzending de zonder toestemming van Hertogs gemaakte beeld- en/of geluidsopnamen niet zouden worden vertoond. Ook zou daarin niet worden geciteerd, direct noch indirect, uit de op die beelden of geluidsopnamen voorkomende concrete uitlatingen van Hertogs. Hierop afgaande oordeelde de rechter dat niet aannemelijk was dat het uitzenden van deze aflevering een zodanige onrechtmatige schending van de persoonlijke levenssfeer van Hertogs zou opleveren dat die tot rechterlijk ingrijpen noopte. Voor een verbod tot uitzending bestond op dat moment geen grond.

Op 9 april 2010 heeft dezelfde voorzieningenrechter in een eindvonnis over alle drie voorgenomen uitzendingen geoordeeld. Hierbij geldt dat het SBS c.s. in beginsel is toegestaan de door haar verkregen informatie naar buiten te brengen. Dit betekent echter niet dat SBS c.s. geen grenzen in acht dient te nemen,

met het oog op de bescherming van de rechten van Hertogs. De manier waarop de informatie is verkregen is een omstandigheid die bij de beoordeling daarvan wordt meegewogen.

Het verbod zoals door Hertogs gevorderd komt erop neer dat SBS c.s. in het geheel niet zou mogen verwijzen naar de uit de contacten tussen Hertogs en de jeugdvriend verkregen informatie en daaraan geen enkele aandacht mag besteden. Een zo vergaande voorziening kan echter volgens de voorzieningenrechter niet worden getroffen. Anders dan Hertogs heeft betoogd, is wel degelijk aannemelijk dat de uit de gesprekken met Hertogs verkregen informatie een bijdrage kan vormen aan het publieke debat en een nieuw licht kan werpen op de misdrijven waarvoor hij is veroordeeld, op onopgeloste misdrijven waarbij hij (mogelijk) betrokken is geweest, op misstanden in de tbs-kliniek waarin hij verblijft of daarmee samenhangende onderwerpen. Daarnaast is aannemelijk dat de betrokken informatie niet op andere wijze dan via de heimelijke registratie van vertrouwelijke gesprekken boven water heeft kunnen komen. Al deze omstandigheden in aanmerking genomen, wegen de belangen van Hertogs bij bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer en bij de verdere humane tenuitvoerlegging van zijn detentie, in dit geval niet op tegen de belangen bij openbaarmaking van deze informatie, ondanks de gehanteerde methode bij het vergaren daarvan.

Hertogs heeft afgezien van de vraag of de inhoud van de gesprekken naar buiten zou mogen komen, ook ernstige bezwaren geuit tegen het uitzenden van de opnamen zelf, waarbij hij herkenbaar in beeld wordt gebracht, waarop zijn leefomgeving te zien is en/of waarop zijn stem te horen valt.

Tegen de achtergrond van het hanteren van de verborgen camera in de besloten kliniek, die tevens de woon- en behandelomgeving is van Hertogs, waarin hij mocht verwachten tot op zekere hoogte in zijn privacy beschermd te zijn, is onder de geschetste omstandigheden een dergelijke aantasting van zijn persoonlijke levenssfeer niet gerechtvaardigd volgens de voorzieningenrechter. Voldoende aannemelijk is dat uitzending van de opnamen een negatieve invloed kan hebben op de wijze van

tenuitvoerlegging van zijn straf, de mogelijke behandeling van zijn psychische problemen en de bejegening door medegegedetineerden. Voor zover hij herkenbaar in beeld komt, vormt uitzending van de beelden tevens een schending van het portretrecht van Hertogs. Op grond van het voorgaande heeft Hertogs een redelijk belang om zich daartegen te verzetten. Al met al wegen deze belangen van Hertogs dermate zwaar, dat een verbod tot het uitzenden van de opnamen zelf gerechtvaardigd wordt geacht. Het belang dat SBS c.s. heeft aangevoerd om de opnamen met herkenbare beelden van Hertogs wel uit te zenden, zodat de kijkers zelf (de mimiek van) Hertogs kunnen zien om te kunnen oordelen over zijn geloofwaardigheid, weegt daar niet tegen op.

Bij dit eindvonnis is aan SBS c.s. uiteindelijk een beperkt uitzendverbod opgelegd, namelijk in die zin dat SBS c.s. de uit de contacten tussen Hertogs en de jeugdvriend verkregen informatie wel mag gebruiken. Tevens mag SBS c.s. Hertogs letterlijk citeren en zijn brieven in beeld brengen. Het wordt SBS c.s. verder verboden zonder voorafgaande toestemming van Hertogs (enig onderdeel van) de heimelijk gemaakte beeld- en geluidsopnamen van of over Hertogs, gemaakt in de kliniek, uit te zenden of anderszins openbaar te maken, en eveneens verboden enig andere beeld- en geluidsopnamen van of over Hertogs, voor zover niet gemaakt in het kader van gewone nieuwsgaring, zonder volledig onherkenbaar maken van Hertogs, uit te zenden of anderszins openbaar te maken. Als dwangsom verbond de rechter aan deze verboden een bedrag van € 15.000,-.

SBS c.s. heeft zich niet aan het vonnis van 9 april 2010 gehouden, de beelden van Hertogs in het programma van Peter R. de Vries van 11 april 2010 toch uitgezonden en in dezelfde periode aangekondigd (nieuwe) beelden van hem ook te zullen gaan gebruiken in een daaropvolgende uitzending. Bij vonnis van 16 april heeft de voorzieningenrechter in navolging van het vonnis van 9 april 2010 geoordeeld dat SBS c.s. de heimelijk gemaakte beeld- en geluidsopnamen niet mag uitzenden.

Bij dit laatste vonnis heeft de rechter expliciet overwogen dat in het civiele recht in beginsel geen gebruik mag worden ge-

maakt van heimelijke opnamen van privégesprekken, tenzij daarbij bijvoorbeeld misstanden aan de orde worden gesteld die op geen andere wijze openbaar kunnen worden gemaakt. Dan kan een uitzondering worden gemaakt op dit verbod. Zoals in het vonnis van 9 april is geoordeeld is het aan SBS c.s. toegestaan de door hen gestelde onthullingen te openbaren door gebruik te maken van de informatie die Hertogs aan zijn jeugdvriend heeft gegeven. Om de door gedaagden gestelde misstanden aan de kaak te stellen is het tonen van het beeldmateriaal en het laten horen van geluidsopnamen echter in beginsel niet nodig.

Ten aanzien van twee portretfoto's van Hertogs die op de website van Peter R. de Vries te zien waren, heeft de rechter echter een uitzondering gemaakt. Deze portretten zijn niet afkomstig uit de verborgen camera actie maar zijn in een beginstadium van de contacten tussen Hertogs en zijn jeugdvriend door Hertogs toegezonden. De portretten zijn te zien geweest in de eerste uitzending die in het tussenvonnis van 2 april 2010 door de voorzieningenrechter is toegestaan. Nadien zijn de portretten in andere media vrij gebruikt. Zo heeft een van de foto's 'ongebalkt' op de voorpagina van *De Telegraaf* gestaan en is in verschillende actualiteitenrubrieken getoond. In aanmerking wordt genomen dat Hertogs er zelf voor heeft gekozen deze foto's naar zijn jeugdvriend te sturen. Daarmee heeft hij het risico genomen dat de foto's ook ter beschikking van derden – en gezien zijn achtergrond ook van de media – zouden komen. Nu de foto's bovendien inmiddels bij het publiek bekend zijn en zich reeds in het publieke domein bevinden, geldt het verbod niet langer voor deze twee foto's. In die zin wordt een andere beslissing gegeven dan in het vonnis van 9 april 2010.

De aan de verboden verbonden dwangsommen zijn bij het vonnis van 16 april 2010 verhoogd tot € 500.000,-. De voorzieningenrechter overweegt daarbij expliciet dat bij het bepalen van de dwangsom de rechtbank er tot voor kort altijd vanuit is gegaan dat de media veroordelende vonnissen nakomen. De dwangsom werd dan ook meer beschouwd als een onderstreping van de veroordeling dan als een prikkel tot nakoming. In-

middels is gebleken dat er bij SBS c.s. niet zondermeer vanuit kan worden gegaan dat de veroordeling wordt nagekomen. Dat leidt ertoe dat een zware prikkel aan de veroordeling dient te worden verbonden.

(NB: op 8 maart 2011 heeft het Gerechtshof Amsterdam uitspraak gedaan (*Vindplaats*: LJN BP6989) op het hoger beroep van SBS Broadcasting en Endemol Nederland tegen de hierboven toegelichte vonnissen. In dit arrest gaat het hof in op de door de voorzieningenrechter in de afweging betrokken elementen en het daaraan door de voorzieningenrechter gegeven gewicht. Uiteindelijk komt het hof tot de conclusie dat er geen reden is om het door de voorzieningenrechter gegeven verbod onjuist te achten.)

Vindplaats: LJN BM0001 (tussenvonnis 2 april), LJN BM0564 (eindvonnis 9 april), LJN BM1482 (vonnis 16 april), LJN BM1465 (proces-verbaal 16 april).

Vzr. Rb. Amsterdam 14 mei 2010, (Paardenhandelaarster tegen SBS Broadcasting, Noordkaap T.V. Producties en Alberto Stegeman)

Gerechtshof Amsterdam 21 mei 2010, (hoger beroep SBS Broadcasting, Noordkaap TV Producties en Alberto Stegeman tegen Paardenhandelaarster) – zorgvuldigheid verborgencamera-beelden

SBS c.s. was voornemens om in het programma *Undercover in Nederland* met presentator Alberto Stegeman beeldmateriaal uit te zenden, dat onder andere was opgenomen met een verborgen camera. Hierop is de paardenhandelaarster te zien, die in de onderhavige rechtszaken als eisende respectievelijk verwerende partij optreedt. Te zien is onder andere hoe zij paarden verzorgt en een confrontatie van haar met Stegeman op de openbare weg bij het hek van haar bedrijf.

De voorzieningenrechter stelt in het onderhavige vonnis van 14 mei 2010 voorop dat het heimelijk maken van beeld- en geluidsopnamen van een persoon in beginsel in strijd is met de maatschappelijke zorgvuldigheid. Dit geldt zowel voor opnamen

van privé-gesprekken als voor opnamen van een zakelijke deal. Onder omstandigheden kan hierop een uitzondering worden gemaakt wanneer met de beelden misstanden aan de orde worden gesteld die op geen andere wijze openbaar kunnen worden gemaakt. Daarbij speelt de ernst van de misstand een rol. De voorzieningenrechter verbiedt uitzending van het heimelijk gemaakte beeld- en geluidsmateriaal, nu verklaringen van personen, die beweren gedupeerd te zijn door de paardenhandelaarster, afdoende geacht worden om ruchtbaarheid te geven aan die beweerde misstand. De opnamen van de confrontatie zijn openlijk gefilmd. Evenwel geldt naar het oordeel van de voorzieningenrechter ook voor deze opnamen dat het uitzenden van deze beelden niet noodzakelijk is om de door SBS c.s. gestelde misstanden aan de kaak te stellen. De paardenhandelaarster heeft bij die confrontatie duidelijk te kennen gegeven niet gefilmd te willen worden en haar portretrecht dient in dit geval het zwaarst te wegen. SBS c.s. mag wel voor het overige een programma over de handelspraktijken van de paardenhandelaarster uitzenden, zonder de paardenhandelaarster en/of haar paardenstallen in beeld te brengen en mits zij de advocaat van de paardenhandelaarster op behoorlijke wijze gelegenheid biedt tot weerwoord. Tegen dit vonnis is SBS c.s. bij het Gerechtshof Amsterdam in hoger beroep gekomen.

Het hof oordeelt in het arrest van 21 mei 2010 dat SBS c.s. op grond van de destijds beschikbare informatie, in samenhang gezien, mocht menen dat in het geval van de paardenhandelaarster mogelijk sprake was van een ernstige maatschappelijke misstand. In dit geval waren andere middelen dan de verborgen camera om hier nadere opheldering over te verkrijgen niet voorhanden. Onder die omstandigheden is het inzetten van dit middel op zichzelf voorshands niet ontoelaatbaar. Het hof acht de zeggingskracht van deze opnamen groot en functioneel voor het aan de kaak stellen van de gesignaleerde misstand. Wat betreft de vraag of gehele of gedeeltelijke uitzending (of het anderszins openbaar maken) van het gewraakte programma moet worden verboden, oordeelt het hof dat het niet noodzakelijk is om de voorgenomen uitzending onder de voorwaarden zoals door de

voorzieningenrechter gesteld te verbieden. De confrontatie door Stegeman in de uitzending en het ondertussen apart opgenomen weerwoord van (de advocaat van) de paardenhandelaarster voldoen aan de vereiste zorgvuldigheid. SBS c.s. is wel opgedragen, naast de reeds aangebrachte vervaging van het ge-laat van de paardenhandelaarster, om ook haar stem in de voorgenomen uitzending te vervormen.

Vindplaats: LJN BM4297 respectievelijk LJN BM8273.

- *Citeren, parafraseren, interviews en hoor en wederhoor*

**Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 februari 2010,
(Uitgeversmaatschappij De Limburger, J. Bouten en
R. Mevissen tegen B. van Heest) – Bewijslast juistheid citaat**

Op 25 augustus 2005 is in *Dagblad De Limburger* een door Bouten en Mevissen geschreven artikel op de voorpagina geplaatst, met de volgende kop: 'Bewoners: raadslid "terrorist" in wooncomplex.' Van Heest is het in de kop genoemde raadslid, en ook in een aantal vervolgartikelen over hetzelfde onderwerp is hij op basis van citaten van medebewoners van het betreffende wooncomplex op soortgelijke wijze getypeerd.

Eerder heeft de Rechtbank Maastricht geoordeeld dat De Limburger c.s. door het gebruik van de woorden terrorist en psychologisch terrorist onrechtmatig heeft gehandeld. De rechtbank heeft een immateriële schadevergoeding ten bedrage van € 750,- toegewezen.

Anders dan de rechtbank oordeelt het gerechtshof bij het onderhavige arrest dat De Limburger c.s., alle van invloed zijnde omstandigheden overwegende, niet onrechtmatig heeft gehandeld jegens Van Heest, op voorwaarde dat de medebewoners van Van Heest daadwerkelijk de genoemde typering hebben gebruikt. Dat dit laatste het geval zou zijn geweest stond ten tijde van de rechtszaak echter niet vast. Nu Van Heest de toedracht van de beweringen gemotiveerd heeft betwist, dient De Limburger c.s. feiten en omstandigheden te bewijzen die de conclusie rechtvaardigen dat – vóórdat de krant tot publicatie overging – de geciteerde bewoners de gewraakte termen hebben gebruikt,

dan wel dat De Limburger c.s. er niet lichtvaardig vanuit ging dat dit het geval was.

Het gerechtshof overweegt expliciet dat deze bewijsopdracht afwijkt van de wettelijke regel uit art. 150 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Voor het gerechtshof is er voldoende aanleiding voor een – in het algemeen met terughoudendheid en slechts onder bijzondere omstandigheden toe te passen – uitzondering op de hoofdregel. Immers is in het algemeen wenselijk dat degene die een diffamerende bewering openbaar maakt, – bij tegenspraak – in rechte aantoon over voldoende aanknopingspunten voor de (feitelijke) juistheid van een dergelijke bewering te beschikken, dan wel anderszins niet lichtvaardig te hebben gehandeld.

Vindplaats: LJN BL6579.

- *Portretrecht*

Rb. Amsterdam 14 juli 2010, (Eiseres tegen GS Media) – online filmpje dronken studente

Eiseres is een studente Nederlands recht. Zij wordt in februari 2007 in de Leidsedwardsstraat in Amsterdam in een vanwege dronkenschap beschamende situatie gefilmd door een voor haar onbekende.

Studenten-TV heeft het filmpje op hun homepage gezet. Hierna heeft GS Media (Geenstijl) het op haar beurt geplaatst op haar website *dumpert.nl*, waarnaar via *geenstijl.nl* kan worden doorgelinkt. In 2009 is in kort geding bij de Rechtbank Amsterdam (*Vindplaats:* LJN BK1859) het plaatsen van het filmpje onrechtmatig jegens eiseres bevonden. Ondertussen was op de website *campus.tv* onder de titel “preases” klaagt GeenStijl aan’ een bericht geplaatst over het aanhangig maken van de onderhavige bodemprocedure in deze rechtszaak. GeenStijl heeft het filmpje expliciet in verband met de bodemprocedure opnieuw op haar site *dumpert.nl* geplaatst met daarbij het gezicht van eiseres voorzien van een zwarte balk.

De conclusie in de onderhavige bodemprocedure is dat GeenStijl met beide openbaarmakingen van het filmpje, met de

begeleidende teksten inbreuk heeft gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van eiseres. Eiseres heeft een redelijk belang zich tegen openbaarmaking te verzetten. Het filmpje is honderdduizenden malen bekeken en heeft geleid tot honderden commentaren. In algemene zin heeft wellicht te gelden dat, gelijk GeenStijl stelt, een secundaire openbaarmaking minder impact heeft dan een primaire openbaarmaking. GeenStijl gaat er echter aan voorbij dat middels het plaatsen van het filmpje op haar websites (met 1,6 miljoen bezoekers per maand) feitelijk een veel groter publiek wordt bereikt dan middels plaatsing van het filmpje op *studententv.nl*, alsmede aan de hiervoor genoemde teksten die door haar bij het filmpje zijn geplaatst. Nu GeenStijl zonder toestemming van eiseres tot openbaarmaking is overgegaan, heeft zij onrechtmatig, want in strijd met het portretrecht zoals vervat in art. 21 van de Auteurswet gehandeld jegens eiseres. Hieraan kan niet afdoen dat, zoals door GeenStijl is benadrukt, de opnames in het openbaar zijn gemaakt, eiseres niet zou hebben aangegeven dat zij niet gefilmd wilde worden en zij actief aan het filmpje zou hebben meegewerkt. Nog daargelaten dat hieruit niet kan worden afgeleid dat eiseres heeft ingestemd met openbaarmaking van het filmpje, heeft te gelden dat GeenStijl uit de door haar gestelde feiten, gelet op de kenmerkende staat van dronkenschap van eiseres, niet gerechtvaardigd mocht afleiden dat eiseres haar recht op privacybescherming heeft prijsgegeven. De rechtbank verklaart voor recht dat GeenStijl aldus onrechtmatig heeft gehandeld en veroordeelt GeenStijl aan eiseres de als gevolg van het hiervoor bedoelde onrechtmatig handelen geleden schade te vergoeden, nader op te maken bij staat.

Vindplaats: LJN BN4359.

Vzr. Rb. Amsterdam 1 oktober 2010, (Eiseres tegen SBS Broadcasting & Eyeworks) – proceskosten na onderhandse toezegging omtrent afzien publicatie

Eiseres is er door haar burens op geattendeerd dat zij te zien is geweest in een vooraankondiging van het door Eyeworks gepro-

duceerde en door SBS uitgezonden programma *De leukste verborgen cameragrap van Nederland*. Een medewerker van het programma heeft zich voorgedaan als politieambtenaar belast met de controle op gestolen fietsen en in die rol met eiseres op straat een gesprek gevoerd. Eiseres heeft vervolgens per e-mail contact opgenomen met SBS. In de hierop volgende correspondentie heeft SBS toegezegd de beelden niet te zullen uitzenden.

In de onderhavige rechtszaak gaat het om de vraag of de door eiseres gevorderde (proces)kosten nodeloos zijn aangewend of veroorzaakt. De voorzieningenrechter oordeelt dat SBS in dit geval bewust het risico heeft genomen dat eiseres zich op het standpunt zou stellen dat zij een redelijk belang heeft om zich tegen (verdere) uitzending van haar portret te verzetten en een advocaat zou inschakelen om haar ongenoegen over die opname en uitzending kenbaar te maken. Het is in beginsel dan ook redelijk dat de kosten, die het gevolg zijn van de werkwijze van SBS c.s., voor zover het Nederlands procesrecht in zaken die geen betrekking hebben op industriële eigendom dat mogelijk maakt, worden gedragen door SBS c.s.

Vindplaats: op <www.boek9.nl> (B9 9151).

- *Publiek figuur*

Kamervragen over Zembla-uitzending Wilders, profeet van de angst

Kamerlid Bosma (PVV) heeft aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap schriftelijke vragen gesteld naar aanleiding van de aankondiging van het Zembla-programma *Wilders, profeet van de angst*. Zijn eerste vraag is letterlijk: 'is het de taak van de staatsomroep een sfeer van haat en geweld te organiseren door een gekozen politicus weg te zetten als nazi?'

De staatssecretaris neemt afstand van de interpretatie van Bosma en stelt vast dat we in Nederland geen staatsomroep hebben maar een onafhankelijke publieke omroep met een wettelijk vastgelegde taak. Het toezicht op de uitvoering van de taak is onafhankelijk geregeld via het Commissariaat voor de Media.

Indien een omroep de wet overtreedt, is het aan de rechter om een oordeel te vellen. Als Wilders zich onheus bejegend voelt, kan hij een klacht indienen bij de Raad voor de Journalistiek of zich tot de rechter wenden wegens belediging, zo benadrukt de staatssecretaris.

Verder benadrukt de staatssecretaris dat de verantwoordelijkheid voor de vorm en inhoud van de programmering altijd een zaak blijft van de omroep zelf. Als wettelijk kader reguleert de Mediawet en het grondwettelijke verankerde recht op vrijheid van meningsuiting dat de Publieke Omroep een pluriform en gevarieerd programma-aanbod verzorgt dat de interesses van de gehele Nederlandse samenleving weerspiegelt. De staatssecretaris ziet in de uitzending over Wilders geen aanleiding te twijfelen aan de werking van het wettelijk kader.

Ook ziet de staatssecretaris geen aanleiding om, zoals Bosma voorstelt, de VARA te herinneren welke kant VARA-oprichter Gerrit Jan Zwertbroek koos toen Nederland in 1940 bezet werd door de (nationaal) socialisten en hoelang zijn gevangenisstraf was; niet relevant en niet haar taak.

Vindplaats: Aanhangsel handelingen II, 2009/10, nr. 2700 (Kamervragen ingezonden 6 mei 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

- *Verdachten, veroordeelden, getuigen, slachtoffers en 'trial by media'*

Vzr. Rb. Amsterdam 23 maart 2010, (Eiseres c.s. t. AWA c.s.) – belang slachtoffer bij verbod op verdere aandacht door veroordeelde rapper

Gedaagde, 'AWA', is veroordeeld tot tbs omdat hij in 2004 eiseres, zijn toenmalige vriendin, tot tweemaal toe in brand heeft gestoken en vervolgens met een mes zijn naam in haar borst heeft gekerfd. In 2004 heeft hij een eerste rap over dit misdrijf gemaakt en in 2009 een tweede rap tijdens muziektherapie in de tbs-kliniek. Deze tweede rap is uit de kliniek gesmokkeld en voorzien van een videoclip die o.m. krantenkoppen toont die refereren aan het misdrijf. AWA heeft een interview gegeven aan

Nieuwe Revu en was voornemens de tweede rap via Apple's iTunes uit te brengen.

De voorzieningenrechter verbiedt publicatie van beide raps en de videoclip. Gewogen in het licht van art. 10 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens weegt het belang van eiseres om met rust gelaten te worden zolang de tbs duurt en niet geconfronteerd te worden met het misdrijf, zwaarder dan het belang van AWA de tweede rap uit te brengen, al gaat die niet over het misdrijf maar het tbs-systeem. AWA staan andere wegen open om te klagen over tbs. Gezien de herleefde publiciteit over het misdrijf heeft eiseres ook belang bij een verbod tot publicatie van de videoclip en de eerste rap.

Vindplaats: op <www.boek9.nl> (B9 8706).

Rb. Zwolle 28 april 2010, (Onterecht verdachte c.s. t. Politie Flevoland, Stichting Regionale Omroep Flevoland en Bonovox Producties) – onterechte verdachtmaking in filmpje in online archief

Middels een bij een geldautomaat geplaatste beveiligingscamera is een opname gemaakt van eiseressen in de onderhavige rechtszaak, die gebruikt is in het programma *Bureau Flevoland*. Toen eiseressen de opname op de website <www.omroepflevoland.nl> hadden bekeken en zichzelf herkenden, hebben zij zich bij Politie Flevoland gemeld. Bonovox, producent van het programma, heeft de beelden op verzoek van de politie van de website <www.bureauvlevoland.nl> verwijderd en contact opgenomen met Omroep Flevoland met het verzoek hetzelfde te doen ten aanzien van de eerstgenoemde website. Doordat de uitzending nog na dit verzoek te bekijken was, waarover Bonovox door de politie tweemaal op de hoogte is gesteld, stellen eiseressen in hun eer en goede naam te zijn aangetast en vorderen zij hoofdelijke veroordeling van Politie Flevoland, Bonovox en Omroep Flevoland tot betaling van immateriële schadevergoeding.

De rechtbank is van oordeel dat eiseressen onvoldoende feiten en omstandigheden hebben aangevoerd waaruit het onrechtmatig handelen van Bonovox zou moeten volgen. Het en-

kele feit dat Politie Flevoland, Bonovox en Omroep Flevoland naar elkaar wijzen is, wat daar ook van zij, hiervoor niet voldoende. Niet gesteld of gebleken is dat de relatie tussen Politie Flevoland en Omroep Flevoland van dien aard was dat Politie Flevoland aan Omroep Flevoland had kunnen opdragen om voor verwijdering van de beelden zorg te dragen. De rechtbank ziet dan ook niet in wat Politie Flevoland nog meer had moeten en kunnen doen. De rechtbank is verder van oordeel dat te weinig feiten en omstandigheden zijn aangevoerd om het causale verband tussen het beschikbaar houden van de uitzending door Omroep Flevoland en de gestelde schade aan te nemen. De vorderingen worden afgewezen.

Vindplaats: LJN BN0341.

Kamervragen over afspraken uitzenden opsporingsberichten

Naar aanleiding van een bericht in *De Telegraaf* hebben Tweede Kamerleden Van Raak (SP) en Hennis-Plasschaert (VVD) schriftelijke vragen gesteld aan de minister van Veiligheid en Justitie over contractuele afspraken tussen het Openbaar Ministerie (OM) en Nederlandse media over het verspreiden van beelden van bewakingscamera's en compositietekeningen, en de hieraan gerelateerde *Aanwijzing opsporingberichtgeving van het College van procureurs-generaal* (*Vindplaats:* Staatcourant 2009, 51, hierna: de Aanwijzing).

Volgens de minister moet van geval tot geval worden bekeken welke media moeten worden ingezet. Er zijn geen standaardafspraken die de opsporing van strafbare feiten belemmeren. Bij het maken van afspraken met mediapartners zijn de normen die zijn opgenomen in de Aanwijzing altijd leidend.

Volgens de Aanwijzing kunnen politie en het OM in beginsel met elke mediapartner expliciete afspraken maken over het plaatsen of uitzenden van opsporingberichtgeving, mits duidelijk is vastgelegd dat de regie over het opsporingsbericht volledig bij de politie en het OM ligt. Het kan daarbij gaan om een structurele overeenkomst, dan wel een overeenkomst voor één concreet geval. Andere belangrijke afspraken die gemaakt moe-

ten worden zijn bijvoorbeeld afspraken over het omgaan met vertrouwelijke informatie, de wijze van ontvangst en het doorsturen van binnengekomen tips en het verwijderen van het opsporingsbericht indien dit noodzakelijk is.

Opsporingsberichtgeving moet dan ook niet worden verward met publieksvoorlichting over de opsporing van strafbare feiten en berichtgeving in de media op grond van vrije nieuwsgaring. Zo dient de informatie die vergezeld gaat van in het kader van opsporingberichtgeving vrijgegeven beeldmateriaal (zoals compositietekeningen, beelden van bewakingscamera's en inbeslaggenomen voorwerpen) zuiver zakelijk te zijn en dient strikt te worden geregisseerd welke informatie wanneer en op welke wijze bij de burger terecht komt. Een van de risico's van het vrijgeven van beeldmateriaal is dat het beeldmateriaal dan vergezeld zou kunnen gaan van onjuiste informatie hetgeen de opsporing juist kan schaden. Een ander risico is gelegen in het feit dat, indien er sprake is van een schending van de in de Aanwijzing neergelegde beginselen, dit een afbreukrisico kan vormen voor de vervolging van de verdachte.

Het maken van exclusieve afspraken met een mediapartner is niet in het belang van de politie en het OM. Ten aanzien van het programma *Opsporing Verzocht* is een contract afgesloten, gelet op de langdurige structurele samenwerking. Deze afspraak houdt echter niet in dat *Opsporing Verzocht* exclusieve rechten heeft op het uitzenden van opsporingberichtgeving.

In de Aanwijzing is rekening gehouden met de enorme vlucht die het aantal beschikbare mediavormen (waaronder internet) de laatste jaren heeft genomen. Daardoor zijn de mogelijkheden voor opsporingsberichtgeving vergroot. In de Aanwijzing is tevens tot uitdrukking gebracht dat het belangrijk is een mediavorm te kiezen niet alleen met de bedoeling om zoveel mogelijk mensen te bereiken, maar ook gericht op specifieke doelgroepen.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2010/11, nrs. 642 en 643 (Kamervragen ingezonden 22 oktober 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

Gerechtshof Amsterdam 30 november 2010, (Het Parool & P. Vugts tegen plastisch chirurg) – noemen personalia getuige strafzaak

Een grootschalig opsporingsonderzoek, medio 2006 aangevangen onder de projectnaam ‘Sneep’, heeft gevoerd tot een rechterlijk vonnis van 11 juli 2008 waarbij Saban B., een van de hoofdverdachten, tot straf is veroordeeld wegens onder meer de in de artt. 250a (oud), 273a (oud) en 273f van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde misdrijven, kort gezegd het door (bedreiging met) geweld, feitelijkheden of misbruik van overwicht een ander ertoe bewegen zich voor de prostitutie beschikbaar te stellen en het voordeel trekken uit die prostitutie. De bewezenverklaring van dit feit heeft betrekking op verschillende vrouwen, waaronder zekere X. Ten aanzien van deze vrouw is in de bewezenverklaring opgenomen dat zij is bewogen een borstvergrotende operatie te ondergaan, waarbij Saban B. bepaalde hoe groot de borstomvang moest worden.

Het onderhavige arrest van het gerechtshof op het hoger beroep van Het Parool en Vugts tegen het vonnis van de Rechtbank Amsterdam van 15 april 2009 (*Vindplaats*: LJN BI0904), betreft een artikel over het ‘Sneep’-onderzoek. In het artikel wordt verwezen naar een Vlaamse plastisch chirurg, wiens praktijk het vaste adres zou zijn geweest voor borstvergrotingen die de pooiers ‘hun’ vrouwen oplegden. Volgens de rechtbank ontbrak het aan voldoende feitelijke grondslag voor de beweringen in het artikel.

Het hof vernietigt het vonnis overwegende dat het Parool c.s. voldoende zorgvuldig heeft gehandeld in het licht van (de meest) recente rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Met alles dat bekend was uit het ‘Sneep’-onderzoek en uit Vugts eigen waarneming, bezien in de context van de publicatie en de aard van het verwijt aan de chirurg, merkt het hof diens naam en vestigingsplaats aan als ter zake doende gegevens. Het nadeel van de chirurg bij publicatie hiervan is niet onevenredig groot. Hoor en wederhoor had niets toegevoegd.

Met hun publicatie en de daarin genoemde feiten zijn Het Parool c.s. niet doorgedrongen tot in het privéleven van de chirurg.
Vindplaats: LJN BO5417.

- *Bevel tot verwijdering berichtgeving van website/internet*

Vzr. Rb. Alkmaar 8 april en 3 juni 2010, (dochter en vader tegen moeder en echtgenoot, en J. Aalders (h.o.d.n. de Kinderombudsman)) – feitelijk onjuiste beschuldigingen op internet

Het betreft hier drie vonnissen. Twee van deze, met als eisende partij de dochter respectievelijk de vader, beiden gewezen op 8 april 2010, bevatten het oordeel dat de moeder samen met haar toenmalige echtgenoot onrechtmatig jegens eisers hebben gehandeld door het uiten van beschuldigingen van vermeend seksueel misbruik door de vader van zijn dochter en zijn kinderen.

Deze beschuldigingen zijn opgenomen in een door de moeder en haar echtgenoot als ‘autobiografie’ getypeerd boek opgesteld in het kader van een gerelateerde aangifte bij de politie. Deze ‘autobiografie’ is onder de aandacht van verschillende instanties gebracht. Ook zijn op internet publicaties geplaatst waarbij aandacht werd gevraagd voor het niet adequaat handelen van aangewezen instanties. J. Aalders heeft teksten met de beschuldigingen op zijn website opgenomen en erop gereageerd.

Aan het genoemde oordeel van de voorzieningenrechter omtrent onrechtmatigheid ligt met name ten grondslag dat de beschuldigingen op geen enkele wijze enige steun vinden in (aanvullend) bewijsmateriaal. Bij de twee vonnissen uit april 2010 zijn de moeder en echtgenoot, en de Kinderombudsman apart voor zover de onrechtmatig bevonden beschuldigingen integraal op zijn website zijn geplaatst, bevolen om een aantal internetpublicaties, met alle daarbij behorende op de website van de Volkskrant B.V. te vinden reacties, te verwijderen en verwijderd te houden, in zoverre dat deze artikelen op geen enkele wijze meer via welke zoekopdracht dan ook op het internet zijn terug

te vinden. Verder moeten de moeder en echtgenoot immateriële schadevergoeding betalen, en zich onthouden van het doen van uitlatingen dan wel het uiten van beschuldigingen van vermeend seksueel misbruik door de vader van zijn dochter en zijn kleinkinderen, zulks in de breedste zin van het woord. Alle bevelen zijn gewezen op straffe van verbeurte van dwangsommen.

Het vonnis van 3 juni betreft een executiegeschil omtrent de in april 2010 aan de moeder en echtgenoot gewezen bevelen in de zaak tussen hen en de vader. Zij vorderen bij de rechter dat de opgelegde dwangsommen (gedeeltelijk) worden opgeheven. Het geschil gaat ook over de vraag of er reeds dwangsommen zijn verbeurd. De voorzieningenrechter ziet geen aanleiding de in het vonnis aan de verschillende veroordelingen verbonden dwangsommen op te heffen, te meer niet nu de moeder en echtgenoot ter zitting nog duidelijk hebben laten blijken zich nog altijd 'grote zorgen te maken omtrent het welzijn van de dochter en de kleindochters.' Om die reden wordt geoordeeld dat het nog altijd van belang is de vastgestelde dwangsommen te handhaven. Niet aannemelijk is gemaakt dat zij zich inderdaad schuldig hebben gemaakt aan het opnieuw plaatsen van hun artikel op enkele door de vader aangedragen blogs, waaronder de *VKblog*, waar de moeder een gebruikersnaam had. De enkele vermelding van de bewuste gebruikersnaam van de moeder is naar het oordeel van de voorzieningenrechter onvoldoende grond om aan te nemen dat zij zelf die artikelen heeft geplaatst. Verder licht de rechter toe dat het bevel omtrent de internetpublicaties niet zo uitgelegd moet worden dat deze veroordeling tevens ziet op eventuele treffers via een zoekmachine, die verwijzen naar een pagina waarvan de inhoud inmiddels is verwijderd. De moeder en echtgenoot handelen uitsluitend in strijd met het vonnis van 8 april 2010 voor zover een treffer op internet via een zoekmachine daadwerkelijk doorgelinkt kan worden naar de tekst (inhoud, de content) van (een van) de bewuste artikelen.

Vindplaats: LJN BM0477, LJN BM0482, LJN BM6719 (executiegeschil).

Rechtbank Rotterdam 30 juni 2010 (executiegeschil stichting Sociale Databank Nederland (SDN) c.s. tegen H.F.C. Kuijpers en D.A. Harff) – 102.000 euro aan verbeurde dwangsommen

SDN c.s. beheert de website <www.sdn.nl>. Voorafgaand aan de onderhavige rechtszaak, heeft de voorzieningenrechter van de Rechtbank te 's-Hertogenbosch bij vonnis van 11 juli 2008 (*vindplaats*: LJN BD6945) geoordeeld dat openbaarmaking en/of verspreiding van een video-interview gestaakt moet worden, nu daarin door een geïnterviewde jegens Kuijpers en Harff op zodanige wijze wordt geopperd dat zij zich in collusie schuldig zouden hebben gemaakt aan het organiseren van een bende, valse aangiftes, valsheid in geschrifte, manipulaties, rechtsverdraaiing, rechtsmisbruik, smaad, laster en doodprocederen, dat verspreiding ervan onrechtmatig is. Naast een gebod tot rectificatie heeft de genoemde voorzieningenrechter SDN c.s. bevolen het video-interview en gerelateerde documenten van de website te verwijderen en diverse internetzoekmachines op te dragen alle sporen te verwijderen die naar dat interview leiden.

De rechtbank in het onderhavige executiegeschil stelt vast dat SDN c.s. het kortgedingvonnis van 11 juli 2008 in twee opzichten niet heeft nageleefd, namelijk vanwege het gedurende enkele dagen na het vonnis in 2008 beschikbaar houden van verschillende gerelateerde documenten, en het niet indienen van een schriftelijk verzoek bij de exploitanten van de zoekmachines Google <www.google.nl> en Vindex <www.vindex.nl> tot het verwijderen en verwijderd houden van alle zoekresultaten, ook uit het cachegeheugen, waarin melding wordt gemaakt van de titel en/of delen van het door SDN c.s. op *www.sdn.nl* gepubliceerde video-interview.

De rechtbank oordeelt dat vaststaat dat SDN c.s. 102.000 euro aan dwangsommen heeft verbeurd.

Vindplaats: LJN BN4210.

- *Aansprakelijkheid forumbeheerders en moderators*

Gerechtshof Amsterdam 27 juli 2010, (P.V. Schuld en J.C. Dubos t. Stichting Maroc-NL) – kopie nieuwsartikel op forum maroc.nl

Schuld, beroepsfotograaf en journalist, is als maker van een foto van de minderjarige dochter van Dubos, auteursrechthebbende. Beiden komen op tegen de plaatsing op het bezoekersforum van de website van de Stichting Maroc-NL (de Stichting) van een artikel over kinderlokken op internet afkomstig van de website *Telegraaf.nl* dat de betreffende foto bevat.

In 2009 is bij een vonnis van de kantonrechter van de Rechtbank Amsterdam geoordeeld dat van een forumbeheerder als de Stichting een alerte houding kan worden verwacht in het tegengaan van dit soort plaatsingen op het forum. Een forumbeheerder moet ongewenste bijdragen als waarvan hier sprake is op eerste aanmaning verwijderen en het doen van dit soort aanmaningen faciliteren. Ook moet een forumbeheerder medewerking verlenen bij het achterhalen van de identiteit van de werkelijke plaatser van auteursrechtelijk beschermd materiaal. Volgens de kantonrechter was overigens niet gebleken dat de Stichting hierin in gebreke is gebleven.

Het onderhavige geval, zo stelt het Gerechtshof Amsterdam vast, betreft de plaatsing van een artikel met bijbehorende foto, overgenomen uit (de site van) een dagblad waarin de desbetreffende foto rechtmatig openbaar is gemaakt, zulks in het kader van een discussie over het in het artikel besproken (actuele) onderwerp, op het internetforum van *Maroc.nl*. Het hof is van oordeel dat deze plaatsing, in de gegeven context als (toelaatbaar) citaat in de zin van art. 15a van de Auteurswet (Aw) moet worden beschouwd. Het (relatief korte) artikel wordt immers in het kader van een discussie op het internetforum van commentaar voorzien. De (sterk verkleinde) bijbehorende foto speelt daarbij een rol die functioneel van aard is (als volgt: de foto vergroot immers de zeggingskracht van het artikel en verbeeldt op doeltreffende wijze het schrijnende karakter van het in de discussie aangesneden onderwerp). Nu een citaat ingevolge

het bepaalde in art. 15a Aw niet als inbreuk op het auteursrecht op een werk wordt beschouwd brengt het voorgaande mee dat in het midden kan blijven of Maroc in de gegeven omstandigheden voldoende heeft gedaan om te voorkomen dat op haar site zodanige inbreuken worden gepleegd.

Het bestaan van een redelijk belang om daarmee op basis van het portretrecht (verder) openbaarmaking in dit geval tegen te gaan, is niet aannemelijk gemaakt. Dit geldt temeer nu de dochter op de foto niet duidelijk herkenbaar in beeld is gebracht, en in ieder geval op de verkleinde foto niet aanstonds zodanig herkenbaar was dat aan te nemen valt dat de verschijning op de site van Maroc (op relevante schaal) tot herkenning door derden zal hebben geleid. De foto is overigens op de wijze waarop deze in het dagblad en op de site van De Telegraaf met toestemming is verschenen (sterk verkleind, tezamen met het bewuste artikel) op de site van Maroc geplaatst.

Vindplaats: LJN BN3065.

- *Online archief*

Vzr. Rb. Amsterdam 19 februari 2010, (Eiseres tegen Wegener Media mede h.o.d.n. Eindhovens Dagblad) – verzoek tot verwijdering artikel uit internetarchief en google-links

Eiseres in de onderhavige rechtszaak is opleidingsdirecteur geweest bij de Technische Universiteit Eindhoven. In maart 2009 is zij op non-actief gesteld. Op 2 april 2009 heeft het universiteitsblad hierover bericht waarin onder andere stond: 'Volgens decaan [...] van de faculteit betreft het "een gevoelige personele kwestie" waarop hij niet nader wil ingaan.' Op 2 april 2009 heeft het *Eindhovens Dagblad* op zijn website en op 3 april 2009 in zijn papieren editie een bericht hierover geplaatst, met in het bijzonder ook aandacht voor de geciteerde verwijzing naar de opmerking van de decaan. Op 9 april 2009 heeft het universiteitsblad bericht dat de non-actiefstelling is opgeheven en omgezet in buitengewoon verlof. Hier is geen bericht aan gewijd in het *Eindhovens Dagblad*. In de periode rond deze rechtszaak

werd op Google met de naam van de opleidingsdirecteur als zoekterm, aanvankelijk als eerste en later als tweede vermelding verwezen naar het bericht in het *Eindhovens Dagblad* dat zij op non-actief is gesteld.

Zij vordert dat het *Eindhovens Dagblad* zijn website zo inricht dat het zoekresultaat niet langer wordt weergegeven.

De voorzieningenrechter overweegt dat het bericht van 2 april 2009 aanvankelijk niet onjuist was en niet onrechtmatig. De opname hiervan in de archieven van de webpagina van het *Eindhovens Dagblad* kan ook niet worden aangemerkt als een nieuwe publicatie, zodat niet om die reden kan worden gesproken van een onrechtmatige publicatie.

De vraag is volgens de rechter evenwel of het *Eindhovens Dagblad* het gewraakte bericht had moeten (laten) verwijderen uit zijn archieven, het Google cache archief en de Google-link, nadat de opleidingsdirecteur hierom had verzocht en had gewezen op de voor haar schadelijke gevolgen. Eiseres heeft in dit verband onder meer verwezen naar de Zwartepoorte-uitspraak van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Amsterdam van 13 mei 2009 (*Vindplaats*: LJN BJ1595), stellende dat verwijdering voor het *Eindhovens Dagblad* een kleine ingreep is, terwijl eiseres veel schade ondervindt van het feit dat het bericht via Google telkens weer prominent naar voren komt. Het *Eindhovens Dagblad* wil evenwel uit principiële overwegingen geen (gepubliceerde) berichten verwijderen uit zijn archief.

In de Zwartepoorte-zaak was volgens de rechter in die zinsprake van een andere kwestie dat – blijkens de overwegingen in dat vonnis – door een ongelukkige samenvoeging door Google van twee op zichzelf staande teksten op de webpagina bij een groot aantal mensen via het Google-resultaat de indruk kon worden gewekt dat Zwartepoorte failliet zou worden verklaard, terwijl dit ongelukkige gevolg door een kleine ingreep, zonder de teksten op de website zelf inhoudelijk te wijzigen, ongedaan kon worden gemaakt. De maatregelen die eiseres verzoekt strekken veel verder. Het nadeel van eiseres is volgens de rechter onvoldoende om het *Eindhovens Dagblad* te verplichten het bericht uit de archieven c.q. de Google-links te (laten) verwijderen. Het

had eerder op de weg van eiseres gelegen om aanvulling of rectificatie van het aanvankelijk juiste artikel te vorderen. Dit heeft zij niet gedaan.

Vindplaats: LJN BL5458, *Mediaforum* 2010-4, nr. 9 m.nt. J. van den Brink.

Rechtbank Amsterdam 31 maart 2010, (E. Luzac tegen De Volkskrant)

Rechtbank Amsterdam 31 maart 2010, (E. Luzac tegen VPRO) – nieuwsarchief als secundaire functie pers

Luzac heeft omstreeks het jaar 2000 de onderneming Odian opgericht met als doel het bij Nederlandse zorginstellingen detacheren van werknemers uit de Filipijnen. Eind 2002 is Odian failliet gegaan.

In *De Volkskrant*, een van de gedaagden in de onderhavige rechtszaken, zijn in 2002 tot 2005 de volgende artikelen over Luzac verschenen: 'Werver van verplegers failliet', 'Ex relaties betichten zorgbedrijf Luzac van geknoei bij bankroet', 'Een koffer vol verpleegsters', 'Samengepropt in een dure flat, zonder werk, zonder geld', en 'Een innemende gentleman met een heel donker kantje'. Genoemde artikelen worden bewaard in het gedigitaliseerde archief van *De Volkskrant*. Voorts zijn de artikelen op internet te vinden, wanneer op zoekmachine Google de naam Luzac wordt ingetypt.

In een uitzending in 2003 van het radioprogramma *Argos* van de VPRO, eveneens door Luzac voor de rechtbank gedaagd, is ook aandacht besteed aan Luzac en zijn failliete bedrijf. De uitzending was nog altijd via *vpro.nl* en *deochtenden.nl* te beluisteren. Op de website van de VPRO is als titel van de uitzending vermeld: 'Luzac en zijn slagveld aan schulden.'

In beide rechtszaken komt Luzac op tegen het nog altijd beschikbaar zijn van de genoemde berichtgeving. Luzac heeft gesteld dat zijn belang erin is gelegen dat hij niet, jaren na publicatie van de artikelen, geconfronteerd wenst te worden met de negatieve gevolgen hiervan. De *Volkskrant* en de VPRO hebben een beroep gedaan op het algemene belang van een betrouw-

bare en integere online archivering. De Volkskrant heeft bijkomend ook een beroep gedaan op haar economische belangen, die erin zijn gelegen om hoge kosten die gemoeid zouden zijn met de verplichting om negatieve verhalen na verloop van tijd uit haar archief te verwijderen, te voorkomen.

De rechtbank stelt bij de afweging van deze belangen in beide zaken voorop dat Luzac de rechtmatigheid van de artikelen in deze procedure niet heeft betwist. Dat betekent dat van de rechtmatigheid van de artikelen wordt uitgegaan. Dat neemt niet weg dat artikelen, zelfs als de rechtmatigheid hiervan niet in geding is, door het internet en zoekmachines als Google, jaren na publicatie daarvan nog altijd negatieve gevolgen kunnen hebben voor de betrokken personen. Daar staat echter tegenover dat de samenleving moet kunnen vertrouwen op een volledige en integere (online) archivering. Media hebben bij het dienen van dit publieke belang een belangrijke taak. De pers heeft namelijk de primaire rol van publieke waakhond, maar een belangrijke secundaire functie is het beschikbaar maken van nieuws in archieven. Daarmee is een verplichting tot het verwijderen van artikelen, die op zichzelf rechtmatig zijn, uitsluitend vanwege een negatieve lading, niet goed te verenigen. De archivering zou dan geen betrouwbare getuigenis van het verleden meer vormen. De belangen afwegend, is de rechtbank van oordeel dat het belang van Luzac bij bescherming van zijn eer en goede naam niet opweegt tegen het recht op vrijheid van meningsuiting aan de zijde van de Volkskrant en de VPRO.

Vindplaats: LJN BM4462 respectievelijk op <www.mediareport.nl>.

Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State 8 september 2010, (Eiser tegen College van bestuur van Rijksuniversiteit Groningen) – belang representatief en betrouwbaar archief Universiteitskrant

Eiser in deze rechtszaak heeft in 2003 zijn medewerking verleend aan een artikel van het Hoger Onderwijs Persbureau (HOP) over een juridisch conflict dat hij destijds had met de

Informatie Beheer Groep. Het artikel is in augustus 2003 gepubliceerd in een aantal bij het HOP aangesloten hogeschool- en universiteitskranten. In het artikel wordt eiser met zijn voor- en achternaam genoemd. Het artikel is ook te vinden in het online archief van de *Universiteitskrant Groningen*, op de website van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Eiser heeft het college van bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen (hierna: het college) verzocht om zijn persoonsgegevens te verwijderen. Het college heeft hem verwezen naar de Stichting Universiteitsblad als degene die de inhoud van het betreffende deel van de website bepaalt en dus de verantwoordelijke voor de verwerking van de betreffende persoonsgegevens is.

De onderhavige rechtszaak betreft het hoger beroep van eiser tegen het vonnis van de Rechtbank Den Haag van 28 oktober 2009 (*Vindplaats*: LJN BK1467). Evenals de rechtbank in dit vonnis, is de Afdeling van oordeel dat de verwerking van de persoonsgegevens van eiser in het krantenbericht heeft plaatsgevonden voor journalistieke doeleinden. Zij betreft daarbij dat het artikel is geschreven door een persbureau, dat het is verschenen in verscheidene hogeschool- en universiteitskranten, dat in het artikel een onderwerp van maatschappelijke strekking aan de orde wordt gesteld en dat na de publicatie de mogelijkheid bestond op het artikel te reageren. Derhalve is op deze verwerking art. 3, eerste lid, van de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) van toepassing.

Art. 3, eerste lid, Wbp is ook van toepassing op verdere verwerkingen die plaatsvinden in bibliotheken en archieven, mits de exploitatie een journalistiek doeleinde dient. Het onlinearchief van de *Universiteitskrant* bevat alle artikelen die in die krant zijn gepubliceerd. Evenals de rechtbank is de Afdeling van oordeel dat de plaatsing van het krantenbericht in het onlinearchief op de site van de *Universiteitskrant* aan te merken is als een verwerking van persoonsgegevens voor journalistieke doeleinden als bedoeld in deze wetsbepaling.

De Afdeling vernietigt echter het genoemde vonnis, omdat de beslissing op het verzoek van eiser, anders dan de rechtbank

had geoordeeld, wel een besluit betreft waarover de bestuursrechter dient te oordelen.

Vervolgens stelt de Afdeling vast dat de domeinnaam waarop de verwerking van de persoonsgegevens van eiser heeft plaatsgevonden eigendom is van de RUG. Daarnaast heeft het college in zijn verweerschrift erkend dat de universiteit hosting provider is, en dat van het college verwacht mag worden aan de Stichting Universiteitsblad opdracht te geven om gegevens te verwijderen als deze evident onrechtmatig zijn. Bovendien worden ingevolge de statuten van de Stichting Universiteitsblad het bestuur van deze stichting, de redactieraad, de hoofdredacteur/directeur en de redactiesecretaris benoemd door het college en kan een bestuurslid te allen tijde worden ontslagen door het college. De Afdeling is op grond hiervan van oordeel dat het college het doel en de middelen kan bepalen voor de verwerking van persoonsgegevens en als verantwoordelijke in de zin van art. 1, aanhef en onder d, Wbp dient te worden aangemerkt. Het college heeft zich derhalve ten onrechte op het standpunt gesteld dat het niet aan het verzoek van eiser kan voldoen omdat het niet de verantwoordelijke is voor de verwerking van zijn persoonsgegevens.

De Afdeling laat echter de rechtsgevolgen van het besluit van het college in stand. Gezien de beperkte aard van de mededelingen die over eiser met zijn instemming in het betreffende artikel in de *Universiteitskrant* zijn gedaan, weegt zijn belang niet zodanig zwaar dat het zou moeten prevaleren boven de belangen van de vrijheid van meningsuiting en de betrouwbaarheid en representativiteit van het archief. Het college heeft derhalve in redelijkheid het verzoek om verwijdering kunnen afwijzen.

Vindplaats: LJN BN6172, *Mediaforum* 2010-11/12, nr. 31 m.nt. T. Schiphof.

Kamervragen over het publiceren van historische stukken door de Koninklijke Bibliotheek

De Koninklijke Bibliotheek (KB) bouwt aan een digitaal krantenarchief, dat na gereedkoming via internet toegankelijk wordt.

Het Ministerie van Justitie heeft volgens berichtgeving in de media een negatief advies uitgebracht over de toegankelijkheid van nazistische kranten uit de Tweede Wereldoorlog, die ook in dit archief zouden worden opgenomen. De KB heeft in augustus over dit vraagstuk een expertbijeenkomst georganiseerd.

Tweede Kamerleden Van der Ham (D66) en Hennis-Plasschaert (VVD) hebben hierover schriftelijke vragen gesteld aan onder andere de minister van Justitie.

De minister laat in de antwoorden weten dat in januari van 2010 zijn departement door de KB benaderd is met enige vragen over de auteursrechtelijke status van landsverraderlijke publicaties uit de Tweede Wereldoorlog. Verdere contacten tussen de verschillende betrokken departementen (Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Justitie) en de KB concentreerden zich op eventuele strafrechtelijke aspecten van online openbaarmaking van bepaalde discriminerende publicaties uit de periode 1940–1945. Op initiatief van de KB heeft op 27 april 2010 een overleg tussen de KB en medewerkers van de genoemde departementen plaatsgevonden, waarbij laatstgenoemde kwestie centraal stond. De al bestaande mogelijkheid om bij de KB de originele exemplaren van deze publicaties in te zien, stond niet ter discussie. Tijdens dit overleg hebben medewerkers van zijn departement hun eerste inschatting gegeven. Deze hield in dat online openbaarmaking van mogelijk discriminerende teksten strijdig zou kunnen zijn met art. 137e van het Wetboek van Strafrecht (Sr) en zou kunnen resulteren in vervolging.

Het Openbaar Ministerie (OM) gehoord hebbende stelt de minister zich op het volgende standpunt. De KB beoogt de mogelijk discriminerende teksten ten behoeve van zakelijke berichtgeving via het internet openbaar te maken. Een dergelijke online openbaarmaking, ervan uitgaande dat deze met de nodige zorgvuldigheidswaarborgen is omgeven, is niet strafbaar, omdat het openbaar maken van discriminerende uitingen volgens art. 137e Sr alleen strafbaar is als dit ‘anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving’ geschiedt. De uitzonderingsgrond voor zakelijke berichtgeving is door de wetgever ingevoegd

om voorlichting over dergelijke teksten mogelijk te maken en buiten de strafbaarstelling te houden. Vanzelfsprekend is het in een concreet geval aan de rechter om hierover te oordelen.

In verband met de hierboven aangehaalde zorgvuldigheidswaarborgen was de minister in overleg met de KB over de uitwerking van de door de KB toegezegde technische voorzieningen om misbruik van discriminerende teksten te voorkomen en ongebreidelde digitale verspreiding tegen te gaan. Daarbij gaat het onder andere om een voorafgaande waarschuwing aan online gebruikers over de aard van de teksten en het mogelijk strafbare karakter van verdere verspreiding daarvan en, voor zover technisch realiseerbaar, om het aanbrengen van een voorziening om het downloaden van teksten te belemmeren.

De minister acht het buiten kijf dat zekere historische teksten, waaronder die uit kranten uit de Tweede Wereldoorlog, kunnen bijdragen aan het creëren en in stand houden van historisch besef. Het is aan het OM om op basis van de feiten te bezien of gedragingen in aanmerking komen voor strafrechtelijke vervolging. Ook in die gevallen geldt dat het aan de rechter is om daarover te oordelen.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 3220 (Kamervragen ingezonden 17 augustus 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

- *Overige zaken*

In de jurisprudentielijst van dit boek staat onder het kopje ‘Niet besproken jurisprudentie’ een opsomming van rechterlijke uitspraken waarin vergelijkbare rechtsvragen aan de orde komen als behandeld in deze subparagraaf (3.3.5). Kenmerkend is een afweging tussen enerzijds het belang van de betreffende journalistieke media of daarmee vergelijkbare personen om informatie te verschaffen over actuele gebeurtenissen, meningen en ideeën en anderzijds het belang van slachtoffers bij bescherming van hun persoonlijke levenssfeer en hun eer en goede naam. Bij deze afweging wordt gelet op alle omstandigheden van het geval.

- *Rechtsgang*

Satire geen onderwerp voor de Raad voor de Journalistiek

Na in schriftelijke Kamervragen van Tweede Kamerlid Van der Vlies (SGP) op een uitspraak van de Raad voor de Journalistiek over een klacht van de Bond Tegen Het Vloeken te zijn gewezen, heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap toegelicht niet van mening te zijn dat het wenselijk is uitingen met een satirisch of amuserend karakter in de statuten van de Raad voor de Journalistiek op te nemen, nu journalistieke principes als hoor en wederhoor niet van toepassing zijn op dergelijke uitingen.

De minister heeft ook uitgelegd een onafhankelijke klachtenfunctie voor commerciële media, of dit nu televisiestations, boeken of internetmagazines zijn, niet wenselijk te vinden, evenals een ruimere bevoegdheid van de Raad voor de Journalistiek. Het staat in Nederland eenieder vrij om zich te uiten op zijn of haar manier, of om te reageren op een mening die als kwetsend of aanstootgevend wordt ervaren. Wel wil de overheid bevorderen dat de media in Nederland zich bewust zijn van hun invloedrijke positie in de samenleving, en verantwoordelijk met deze rol omgaan. De minister verwijst naar het stelsel van zelfregulering, zoals het NICAM met de Kijkwijzer ter bescherming van de jeugd tegen schadelijk audiovisueel materiaal. De Raad voor de Journalistiek is de instantie waar mensen terecht kunnen met klachten over journalistieke activiteiten. En zowel de publieke als de commerciële omroepen hebben een gedragscode ontwikkeld die meehelpt aan een verantwoordelijke en transparante manier van programma's maken. Dat vindt de minister voldoende. Mensen hebben ook een eigen verantwoordelijkheid in hun omgang met de media.

Vindplaats: Aanhangsel Handelingen II 2009/10, nr. 1330 (Kamervragen ingezonden 13 januari 2010), op <<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>>.

EVALUATIE

4 Blikvangers van 2010

In de vorige hoofdstukken hebben we een groot aantal gebeurtenissen rond de persvrijheid zonder commentaar weergegeven. Nu is het moment gekomen enkele hoofdlijnen te onderscheiden en de Nederlandse praktijk te toetsen aan internationale normen. Aan het slot van de vorige monitor, betrekking hebbend op het jaar 2009, selecteerden wij drie 'blikvangers': de skifoto's van Willem-Alexander, de bronbescherming van journalisten en de openbaarheid van overheidsinformatie. Deze drie voorbeelden illustreerden hoe de vrijheid van de pers in het gedrang kan komen: te veel prioriteit voor de privacy, te veel prioriteit voor de opsporing van strafbare feiten en te weinig transparantie bij de overheid. Ruimer geformuleerd: risico's voor de persvrijheid kunnen voortvloeien uit maatregelen ten behoeve van een particulier belang, maatregelen ten behoeve van een publiek belang en het achterwege blijven van maatregelen. Omwille van de vergelijkbaarheid zullen we de blikvangers van het jaar 2010 wederom in drie categorieën indelen.

4.1 Persvrijheid en privacy

Vermelding verdient het voorontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering, dat het ministerie van Justitie op 28 juli 2010 openbaar maakte. Het voorstel wordt aangeduid als Wet versterking bestrijding computercriminaliteit (zie 2.2.4 hierboven). Op twee manieren beoogt het wetsvoorstel de privacy te beschermen. In de eerste plaats wordt voorgesteld de strafbaarheid van het heimelijk opnemen van gesprekken te verruimen. Tot op heden is alleen het aftappen en opnemen van een gesprek waar de dader zelf niet aan deelneemt strafbaar. Het wetsontwerp wil nu ook het heimelijk opnemen van een gesprek door één van de deelnemers strafbaar stellen, zelfs als de opname alleen voor eigen gebruik is gemaakt. In de tweede plaats wordt voorgesteld om de strafbaarheid van 'heling' en 'verduistering', misdrijven die van oudsher

betrekking hebben op tastbare goederen, uit te breiden naar gegevens. De toelichting merkt hierover het volgende op:

‘Zo wordt de persoon strafbaar die rechtmatige toegang heeft tot in een computer opgeslagen persoonlijke gegevens betreffende een bekende Nederlander, en die deze gegevens kopieert. Voorts worden personen strafbaar die uit de computer van anderen onvreemde gegevens tot hun beschikking hebben en/of op het internet plaatsen, zoals het geval was bij de digitale naaktfoto’s van een bekende presentatrice. Hiermee zal ook degene die zich erop beroept deze gegevens niet zelf te hebben onvreemd, maar van een derde te hebben verkregen, strafbaar zijn. Daardoor worden ook gedragingen strafbaar die kunnen worden beschouwd als ‘heling’ van computergegevens’.

Beide voorstellen kunnen een probleem worden voor journalisten. Laten we beginnen met de strafbaarheid van het heimelijk opnemen van een gesprek waaraan men zelf deelneemt. Natuurlijk is het fatsoenlijk een geïnterviewde van te voren te vragen of hij of zij bezwaar heeft tegen het opnemen van het interview. Er zijn echter uitzonderingen, zoals de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek erkent. Een journalist kan volgens de Leidraad van de fatsoensregel afwijken ‘als hem geen andere weg open staat om een ernstige misstand aan het licht te brengen of een zaak van maatschappelijk belang scherper te belichten, mits de werkwijze geen onevenredige inbreuk maakt op de privacy en de veiligheid van betrokkenen’.¹

Het ministerie had bovendien onderscheid moeten maken tussen verschillende doeleinden waarmee wordt opgenomen. Is het doel om vast te leggen wat de geïnterviewde precies heeft gezegd? Of is het doel een integrale uitzending via de televisie? Illustratief is het civiele kort geding tegen SBS, Endemol en Peter R. de Vries over het uitzenden van een heimelijk opgenomen gesprek in een tbs-kliniek (hierboven 3.3.5). Het uitzenden van de beelden mocht niet, letterlijk citeren uit het opgenomen materiaal wel. Als de opgenomen beelden of geluidsopnamen niet

¹ Artikel 2.1.6 van de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.

worden verspreid en worden gewist zodra zij niet meer nodig zijn, is de schade voor de privacy minder groot. Schade aan de privacy moet in ieder geval worden afgewogen tegen het belang dat een journalist erbij heeft over bewijsmateriaal te beschikken wanneer hij in rechte wordt aangesproken. In september 2010 heeft de Raad voor de Journalistiek dan ook besloten de Leidraad aan te vullen met een bepaling die het opnemen van telefoongesprekken zonder toestemming mogelijk maakt, ‘wanneer dit nodig is om een onbetwistbare en zo adequaat mogelijke weergave van het besprokene te kunnen publiceren’.²

Het ministerie van Justitie (sinds kort: Veiligheid en Justitie) had wel enig oog voor het belang van de persvrijheid. Het aflopen of opnemen wordt alleen strafbaar wanneer dit ‘wederrechtelijk’ is. In de toelichting staat dat deze wederrechtelijkheid ontbreekt ‘in het uitzonderlijke geval dit noodzakelijk is om misstanden aan de kaak te stellen en dit belang zwaarder weegt dan de belangen die gemoeid zijn met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de deelnemers aan de communicatie’. Dit voorbehoud is echter te mager. Gewoonlijk heeft het woord ‘wederrechtelijk’ de betekenis van ‘zonder toestemming van de rechthebbende’. In dit geval is het ontbreken van toestemming van de gesprekspartner het belangrijkste bestanddeel van het strafbare feit. Bescherming van de persvrijheid vergt daarnaast een uitdrukkelijke bepaling in de wet zelf, zodat men niet gedwongen is telkens de memorie van toelichting te raadplegen. Bovendien is het criterium in de toelichting te restrictief. Dat een journalist kan bewijzen dat hij correct heeft geciteerd, is niet alleen in ‘uitzonderlijke’ gevallen belangrijk.

Dan het tweede voorstel: de bepalingen tegen het verduisteren en helen van informatie. Het verbod om wederrechtelijk gegevens over te nemen uit een computer waartoe men rechtmatig toegang heeft verkregen (verduistering), kan worden toegepast tegen potentiële bronnen die een misstand willen melden. Journalisten kunnen wegens heling worden gestraft wanneer zij wisten of

² Artikel 2.1.7 van de Leidraad

redelijkerwijs konden vermoeden dat de bron wederrechtelijk handelde. De jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens heeft echter laten zien dat zowel klokkenluiders als journalisten die gelekke informatie doorgeven, in principe beschermd worden door artikel 10 EVRM.³ Vreemd genoeg besteedt de memorie van toelichting geen aandacht aan dit grondrechtelijke aspect. Ons advies aan de wetgever zou zijn een uitzondering toe te voegen, zoals bij de strafbaarstelling van smaad. Artikel 261, derde lid, Wetboek van Strafrecht luidt: 'Noch smaad, noch smaadschrift bestaat voor zover de dader heeft gehandeld tot noodzakelijke verdediging, of te goeder trouw heeft kunnen aannemen dat het te last gelegde waar was en dat het algemeen belang de telastlegging eiste.'

4.2 Persvrijheid en openbare orde

Eén van de opvallendste blikvangers was het arrest van de Grote Kamer van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens van 14 september 2010 in de zaak *Sanoma tegen Nederland* (zie paragraaf 2.3.2). Nederland werd met zeventien stemmen tegen nul veroordeeld wegens schending van artikel 10 EVRM. Het systeem van artikel 96a Wetboek van Strafvordering blijkt niet te deugen. Volgens deze bepaling kan een opsporingsambtenaar zonder rechterlijke machtiging bevelen dat een voorwerp ter inbeslagneming wordt uitgeleverd. Problemen ontstaan wanneer een dergelijk bevel gegeven wordt aan een journalist en wanneer het voorwerp de politie zou kunnen helpen de identiteit van een bron te achterhalen. Bekend is dat het recht om bronnen geheim te houden beschermd wordt door artikel 10 EVRM, al kan in zeer bijzondere gevallen dit recht opzij worden gezet ten behoeve van een nog zwaarder wegend algemeen belang ('an overriding requirement in the public interest'). Is een opsporingsambtenaar de juiste instantie om vast te stellen of sprake is van een 'bron' en of

³ Voor klokkenluiders zie EHRM (Grote Kamer) 12 februari 2008, no. 14277/04, *Guja vs Moldavië*. Voor het via de radio uitzenden van een afgetapt telefoongesprek tussen twee politici zie EHRM 19 december 2006, no. 62202/00, *Radio Twist vs Slowakije*.

een uitzondering mag worden gemaakt op de hoofdregel van bronbescherming? De vraag stellen is al bijna hem beantwoorden.

Bij de gewone kamer van het EHRM was Nederland in 2009 nog aan een veroordeling ontsnapt doordat de kamer er rekening mee hield dat in het concrete geschil rond het tijdschrift *Autoweek* wel degelijk een rechter was ingeschakeld. Dat was echter zonder wettelijke basis gebeurd en de rechter kon formeel alleen een advies geven. De Grote Kamer is op dit punt strenger dan de gewone kamer. De 17 rechters overwogen dat artikel 10, tweede lid, EVRM onder meer een eis van rechtsstatelijkheid omvat. Er moeten 'adequate procedural safeguards' zijn. Voor het EHRM is het essentieel dat een onafhankelijke instantie alle belangen afweegt voordat de overheid toegang krijgt tot de gewenste informatie. Het Openbaar Ministerie is niet geschikt om deze taak over te nemen omdat het 'partij' is in de zaak en belangen moet verdedigen die haaks staan op het belang van journalistieke bronbescherming. De omstandigheid dat in de *Autoweek*-zaak op informele basis een rechter was ingeschakeld, was voor de Grote Kamer niet relevant. Het Openbaar Ministerie had het advies van de rechter naast zich neer kunnen leggen. Ook de mogelijkheid van een beroepsprocedure achteraf vormde geen rechtvaardiging, omdat het Openbaar Ministerie in de tussentijd de gegevens al had kunnen inzien.

De vraag is nu of dit arrest consequenties moet hebben voor het wetvoorstel bronbescherming in strafzaken, dat nog steeds niet bij de Tweede Kamer is ingediend. Moet artikel 96a Wetboek van Strafvordering worden gewijzigd? Volgens Harm Brouwer, voorzitter van het College van Procureurs-Generaal, zou een interne aanwijzing, inhoudende dat officieren van justitie voortaan eerst toestemming moeten vragen aan een rechter-commissaris, volstaan. Naar onze mening is dat onvoldoende. In de eerste plaats moet volgens r.o. 96 van het *Sanoma*-arrest sprake zijn van een harde verplichting. De aanduiding 'richtsnoer', die tijdens de NVJ/VMC-studiedag op 11 november 2010 werd gehanteerd, suggereert dat een officier van justitie in bijzondere gevallen mag besluiten om toch geen voorafgaande toestemming te vragen. In de tweede plaats is een oordeel van de rechter-com-

missaris zonder wettelijke basis niet meer dan een advies. Dat wordt afgekeurd in r.o. 97 van het arrest. Het Hof voegt daaraan toe dat elk van beide gebreken op zichzelf al tot strijd met artikel 10 EVRM leidt. Een wijziging van artikel 96a Wetboek van Strafvordering lijkt ons daarom onvermijdelijk.

De gevolgen van het Sanoma-arrest strekken echter verder dan het terrein van de bronbescherming. Het arrest onderstreept dat beperkingen van de persvrijheid moeten voldoen aan de eisen van de rechtsstaat. Voorafgaande inschakeling van een rechter kan noodzakelijk zijn. Dat brengt ons terug bij het voorontwerp van Wet versterking bestrijding computercriminaliteit. Het voorontwerp bevat namelijk naast de zojuist besproken bepalingen over privacy een derde voorstel. Het Openbaar Ministerie zou de bevoegdheid krijgen complete websites en communicatiediensten af te sluiten als dat nodig is om toekomstige strafbare feiten te voorkomen. Dit doet sterk denken aan het opleggen van een publicatieverbod voor een tijdschrift. Het minste wat men daarover kan zeggen is dat een rechterlijke toetsing meer garanties biedt. Ook een rechterlijk verbod komt echter in de gevarenzone. Volgens vaste jurisprudentie bij artikel 7 van de Grondwet mag een rechter alleen een publicatieverbod opleggen wanneer hij nauwkeurig omschrijft wat de veroordeelde moet nalaten. Recente arresten van het EHRM geven aan dat het Hof in Straatsburg een vergelijkbare uitleg geeft aan artikel 10 EVRM.⁴

4.3 Persvrijheid en transparantie

Wat betreft het recht op toegang tot overheidsinformatie zijn zowel positieve als negatieve ontwikkelingen te signaleren. Negatief is dat de regering geen stappen heeft gezet om de Wet openbaarheid van bestuur te moderniseren. Zoals in de vorige monitor besproken, heeft het EHRM in het jaar 2009 twee arresten tegen Hongarije gewezen waaruit men kan afleiden dat ook de

⁴ B.J. Koops, 'Tijd voor Computercriminaliteit III', *NJB* 2010, afl. 38, p. 2461-2466 en A.W. Hins, 'Computercriminaliteit en historisch besef', *Mediaforum* 2010-10, p. 309.

Nederlandse wetgeving inzake openbaarheid tekort schiet.⁵ Bovendien heeft de regering geen aanstalten gemaakt het Verdrag van Tromsø van 18 juni 2009 – the Council of Europe Convention on Access to Official Documents – alsnog te ondertekenen.

In opdracht van de NVJ hebben onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen een empirisch onderzoek verricht naar de ervaringen van journalisten met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie. Een samenvatting van hun rapport is als bijlage achter deze monitor opgenomen. De stand van zaken zoals die uit het Groningse onderzoek blijkt, kan men zowel positief als negatief waarderen. Eén van de conclusies luidt dat de kwaliteit van de primaire besluitvorming bij Wob-verzoeken niet goed is. Er worden significant meer bezwaarschriften gegrond verklaard dan in andere zaken. Het maken van bezwaar loont dus. In ruim de helft van de gevallen kregen de ondervraagde journalisten alsnog de gewenste documenten. Positief is dat de overheid zichzelf weet te corrigeren, maar het zou nog beter zijn wanneer de informatie meteen was verstrekt. 'News is a perishable commodity and to delay its publication, even for a short period, may well deprive it of all its value and interest', zo overwoog het EHRM in het arrest *Sanoma tegen Nederland* van 14 september 2010 (r.o. 70). Een trage afhandeling van Wob-verzoeken ondermijnt daarom de bedoeling van de wet, zoals die te vinden is in de considerans: 'een goede en democratische bestuursvoering'.

We eindigen deze monitor met een positief geluid. Enkele rechterlijke uitspraken waren goed nieuws voor de persvrijheid. Om te beginnen de uitspraken over het doorberekenen van kosten in verband met de behandeling van een Wob-verzoek (2.4.1). Zowel de rechtbank 's-Gravenhage op 28 april 2010 als de rechtbank Dordrecht op 22 december 2010 bepaalden dat heffen van leges voor de ambtelijke werkzaamheden niet is toegestaan. De wettelijke achtergrond is artikel 229, eerste lid, aanhef en onder b, van de Gemeentewet. Volgens beide rechtbanken is de ver-

⁵ EHRM 14 april 2009, *NJ* 2010, 209 m.nt. E.J. Dommering (*Társaság a Szabadságjogokért vs Hongarije*) en EHRM 26 mei 2009, *NJ* 2009, 589 m.nt. P.J. Boon (*Kenedi vs. Hongarije*).

strekking van informatie krachtens de Wob geen 'dienst' in de zin van de Gemeentewet, omdat daarvoor vereist is dat de werkzaamheden van de gemeente liggen buiten het gebied van de publieke taakuitoefening en de dienstverlening gericht is op een individueel belang. De Wob eist echter dat de overheid het algemene belang van openbaarheid van informatie in acht neemt. Wordt besloten dat een bepaald document openbaar is, dan is dit openbaar voor iedereen. De tijd die ambtenaren besteden aan de voorbereiding van een beslissing krachtens de Wob vloeit dus voort uit de algemene publieke taakuitoefening. Hooguit kunnen de kosten van gemaakte fotokopieën worden doorberekend, want deze papieren worden slechts aan de aanvrager verstrekt.

Een ander lichtpuntje is de uitspraak van de voorzieningenrechter te Utrecht van 11 november 2010 in de zaak Capgemini tegen de ministers van VROM en EZ. De omroepvereniging KRO fungeerde in deze procedure als derde belanghebbende. In afwijking van de traditionele jurisprudentie over de Wob overwoog de rechter in Utrecht dat bij de afweging van het algemene belang van openbaarheid en het specifieke belang van Capgemini bij geheimhouding, gelet moest worden op het journalistieke belang van in de eerste plaats de KRO. Het journalistieke belang speelde bovendien een rol bij de vraag of openbaarmaking nog even kon wachten. Nee, zo oordeelde de voorzieningenrechter, die uitdrukkelijk wees op 'het belang van KRO Reporter, die in verband met de nieuws waarde belang heeft bij spoedige openbaarmaking van actuele informatie'. Het lijkt erop dat de voorzieningenrechter artikel 10 EVRM en de twee arresten tegen Hongarije in het achterhoofd had. Dat is echter speculatie, want de uitspraak zegt er niets over. De eerste uitdrukkelijke erkenning dat artikel 10 EVRM een rol moet spelen bij de behandeling van Wob-aanvragen zou pas komen in een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 19 januari 2011.⁶ Maar dat is een zaak voor de volgende monitor!

⁶ ABRvS 19 januari 2011, Stichting Ontmoetingsruimte De Linkse Kerk vs B&W van Leiden, Mediaforum 2011-4, nr. 11 m.nt. A.W. Hins.

BIJLAGE

Journalisten maken weinig gebruik van Wob

*M. Herweijer, A.M. Klingenberg en K. Spanninga**

Inleiding

De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) heeft de vakgroep Bestuursrecht & Bestuurskunde (RuG) opdracht gegeven om in kaart te brengen welke ervaringen journalisten hebben met het verkrijgen van toegang tot nieuwswaardige overheidsinformatie. Daartoe zijn in totaal 45 vragen voorgelegd aan de leden van de NVJ alsmede aan de leden van de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ). 12% van de doelgroep heeft de enquête bekeken, uiteindelijk heeft 3% (274 respondenten) de enquête helemaal ingevuld. Het onderzoek werd uitgevoerd door Michiel Herweijer en Aline Klingenberg.

Tegelijkertijd werd er op de vakgroep Bestuursrecht & Bestuurskunde een onderzoek verricht door student-assistent Karlijn Spanninga, in het kader van haar Honoursopleiding. Zij onderzocht aan de hand van de op *rechtspraak.nl* gepubliceerde jurisprudentie over de jaren 2008, 2009 en 2010 de gemiddelde doorlooptijd van de juridische procedures over Wob verzoeken.

Dit is een samenvatting van de uitkomsten van beide onderzoeken. Een uitgebreide versie staat op <www.villamedia.nl> en <www.persvrijheidsfonds.nl>.

* Over de auteurs:

Dr. M. (Michiel) Herweijer is als universitair docent verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij is gespecialiseerd in (evaluatie)-onderzoek naar de werking van bestuursrecht, de uitvoering van beleid, wetsevaluatie en rekenkameronderzoek.

Mr. dr. A.M. (Aline) Klingenberg is als docent verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij doceert bestuursrecht en informatiegrondrechten en is onlangs gepromoveerd op het proefschrift 'Bestuursrecht, e-mail en internet'.

K. (Karlijn) Spanninga is student aan de faculteit Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen. Zij verrichtte in het kader van haar Honoursopleiding het Wob-jurisprudentieonderzoek.

Kennis van de Wob onder journalisten

Gelet op het lage percentage van de doelgroep dat de enquête daadwerkelijk invulde, is aannemelijk dat sprake is van een gemotiveerde respondentengroep. Daarbij valt op dat 41% aangeeft op de hoogte te zijn van de Wob. 32% is enigszins op de hoogte, en 27% niet tot helemaal niet. 29% weet niet hoe zij een bezwaarschrift moeten opstellen. Gelet op de (zelf)selectie die heeft plaatsgevonden bij het invullen van de vragenlijst is de kennis van journalisten over de Wob niet hoog. Respondenten die goed op de hoogte zeggen te zijn van de Wob, dienen vaker een bezwaarschrift in; respondenten die deels op de hoogte zijn van de Wob kiezen vaker voor een rappel wanneer een antwoord op het eerste Wob verzoek uitblijft. Respondenten die in het geheel niet op de hoogte zijn, zullen vaker afzien van actie en berusten in het zwijgen van de overheid.

Verhouding journalist-overheid

In zijn algemeenheid is de verhouding tussen journalist en overheid niet slecht. Ruim driekwart van de respondenten stelt door voorlichters serieus te worden genomen. Wel zijn de journalisten overwegend van mening dat overheidsvoorlichters weinig oog hebben voor het belang van actualiteit. Medewerkers die in vaste dienst van een nieuwsmedium zijn stellen vaker dat zij door overheidsfunctionarissen serieus genomen worden dan freelancers.

Journalisten geven ook te kennen meer te verwachten van een goed persoonlijk contact met de voorlichter (54%) dan van het doen van een formeel Wob verzoek. Slechts 18% vindt dat hij of zij meer heeft aan het indienen van een Wob verzoek dan aan persoonlijk contact met de communicatiemedewerker.

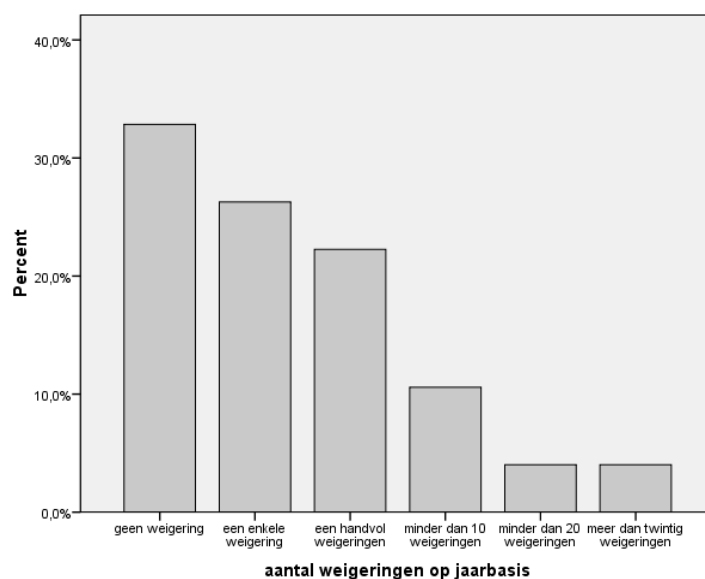
De helft van de journalisten stelt dat ze informatie van de overheid meestal wel krijgt (49%). Een kleine minderheid (5%) is heel positief en zegt altijd de gevraagde informatie te krijgen. Een even kleine minderheid (5%) zegt de gevraagde informatie

meestal niet of zelfs nooit te ontvangen. 41% zegt de informatie soms of vaak met enige vertraging te krijgen.

Aantal weigeringen

De 274 journalisten die de enquête hebben ingevuld werden in 2010 twee keer per jaar – dit is de mediane waarde – met een weigering geconfronteerd. Negentig respondenten stellen dat zij in 2010 alle informatie kregen die zij van de overheid vroegen, dit is de modale situatie, de meest voorkomende. Slechts een klein aantal wordt vaak met weigeringen geconfronteerd.

Figuur 1

Zoals te verwachten uit de aard van hun werk, worden onderzoeksjournalisten het vaakst met een weigering geconfronteerd:

Figuur 2

Primaire taak	Mediaan percentage gevallen waarin een verzoek om informatie geweigerd werd	Aantal respondenten
verslaggever	5%	119
bureauredacteur	1%	30
onderzoekjournalist	15%	41
fotograaf, cameraman	0%	15
hoofredacteur, eindredacteur	5%	36
overig	11%	21
Totaal	5%	262

Ontbrekende waarnemingen 12

In de enquête is twee keer naar de door de overheid aangevoerde weigeringsgronden gevraagd. Eerst bij de vragen over de ervaringen in heel 2010, daarna bij de vragen over de laatste, meest recente weigering. Beide keren bleek de bescherming van de privacy de meest gebruikte weigeringsgrond. Wat betreft de meest recente weigering werd deze door 26% van de respondenten aangevoerd. Een andere weigeringsgrond, documenten voor intern beraad die persoonlijke beleidsopvattingen bevatten, werd in 22% van de gevallen ingeroepen. Als derde werd door de respondenten opgegeven dat de overheid geen reden aangaf, 15%. De weigeringsgrond opsporing strafbare feiten en toezicht werd door 10% genoemd.

Ook is gevraagd naar de ‘werkelijke’ reden. Dat is een moeilijke vraag, omdat de journalist niet in de keuken van de weigerachtige overheid kan kijken. Meer dan de helft van de respondenten (51%) geeft hier aan dat geweigerd werd omdat de zaak gevoelig lag, een politieke reden dus. Bijna een derde geeft een organisatorische reden aan (29%). De organisatie van de overheid zit niet goed in elkaar, men werkt langs elkaar heen. Slechts 10%, dus één op de tien respondenten, is van mening

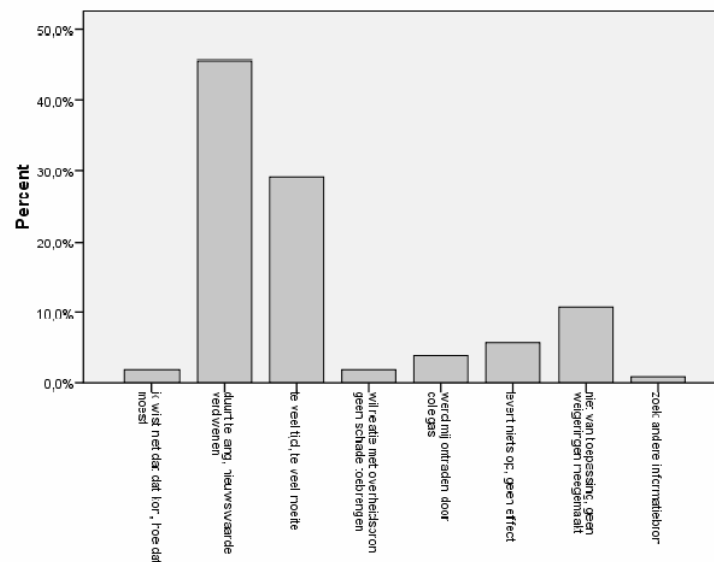
dat de juridische grond die de overheid aanvoert bij de weigering, de werkelijke reden is.

Op de vraag aan de journalisten, hoe ze op de hoogte raakten van het feit dat het laatste verzoek niet ingewilligd zou worden antwoordde 11% dit door middel van een besluit te hebben vernomen. Een andere 11% kreeg een mail met de mededeling dat de informatie niet verstrekt zou worden. In het algemeen, en ook in dit onderzoek, wordt e-mailverkeer als de informele weg gezien hoewel het heel goed een formeel besluit kan zijn. 37% kreeg per telefoon te horen dat de informatie niet verstrekt zou worden en 29% hoorde, soms ook na herhaalde verzoeken, niks. Bij een telefonische weigering zou de verzoeker op de mogelijkheid moeten worden gewezen de weigering op schrift te laten zetten zodat bezwaar gemaakt kan worden. Er is de journalisten niet gevraagd of dit ook gebeurt, wel is gevraagd of de journalisten de overheid verzoeken de weigering op schrift te zetten. Slechts 3% van de respondenten gaf aan dit te doen.

Het voeren van procedures

Journalisten hebben een voorkeur voor het volgen van de informele weg. Na een weigering (dit blijkt in een derde van de gevallen in te houden dat men niks hoort van de overheid) is de eerste reactie om nog eens te rappelleren, per e-mail of per telefoon. Een bezwaarschrift indienen tegen een weigering is niet het eerste waar journalisten aan denken. Slechts een op de vijf (19%) heeft ooit een bezwaarschrift ingediend. In het jaar 2010 heeft 12% een bezwaarschrift ingediend, terwijl tweederde van de respondenten zegt in 2010 met een weigering te zijn geconfronteerd. Het indienen van een bezwaarschrift is dus beslist uitzonderlijk. Waarom zien journalisten af van het indienen van bezwaar? 53% vindt dat het te lang duurt, de nieuws waarde van de informatie is dan al verdwenen. 33% vindt dat de procedure te veel tijd of moeite kost:

Figuur 3

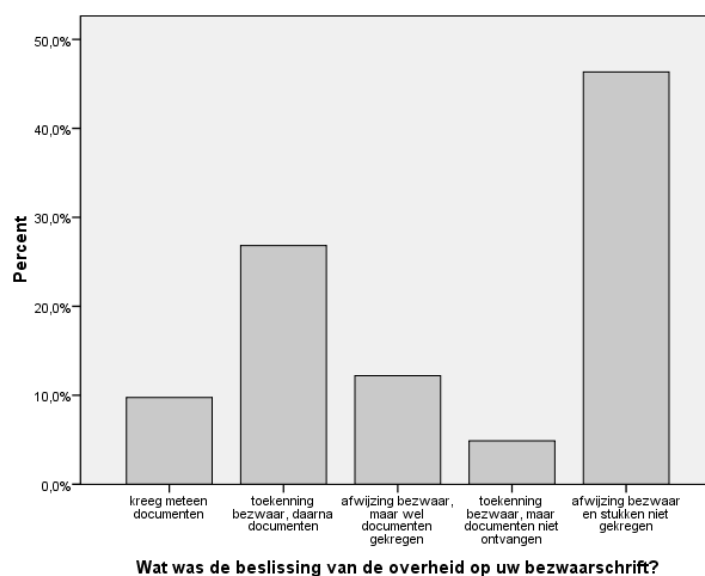

Waarom zien journalisten af van het maken van bezwaar?

Op de vraag of de Wet dwangsom, die per 1 oktober 2009 in de Awb is opgenomen effectief is, antwoordt 43% dat zij dit niet kunnen beoordelen. 9% vindt dat informatie makkelijker verstrekt wordt. 48% vindt daarentegen dat sinds de invoering van de dwangsom bij niet-tijdig beslissen de informatie niet eerder verstrekt wordt. Slechts 6% van de respondenten zet het middel daadwerkelijk in als drukmiddel. Dit is dus een uitzonderlijke reactie.

Het maken van bezwaar heeft zeker zin. Op de vraag, hoe de in 2010 gevoerde bezwaarschriftprocedures afliepen, bleek dat in iets minder dan de helft van de bezwaren deze actie succes opgeleverd heeft. Het bezwaarschrift werd gegrond verklaard en de documenten werden verstrekt. In 6% van de gevallen werden, ondanks een ongegrondverklaring, de documenten alsnog verstrekt. In ruim de helft van de gevallen levert het maken van bezwaar dus alsnog de documenten op.

Figuur 4

Dit leidt tot de conclusie dat in meer dan de helft van de gevallen het primaire besluit kennelijk voor verbetering vatbaar was.

Ter vergelijking: uit onderzoek naar bezwarenprocedures door de Universiteit Tilburg (B.W.N. de Waard e.a., *Ervaringen met bezwaar*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p. 123) blijkt dat gemiddeld 21% van de bezwaarmakers gelijk krijgt. In Wob-zaken leidt het indienen van een bezwaarschrift dus significant vaker tot gegrondverklaring.

Termijnen

Hoe lang moeten journalisten wachten op de gevraagde stukken? De maximale wachttijd was 150 weken, bijna drie jaar. Maar dit was een uitschieter. De gemiddelde wachttijd bedroeg 15 weken, ruim drie maanden. De mediane waarde, die bij zulke

scheve verdelingen beter aangehouden kan worden, komt op zes weken, 42 dagen.

Dit is korter dan de termijnen die werden gevonden in het jurisprudentieonderzoek: in 2008 duurde het – in de zaken die uiteindelijk aan de rechter zouden worden voorgelegd – gemiddeld 83 dagen van verzoek tot primair besluit, in 2009 51 dagen en in 2010 89 dagen. Dit terwijl in 2008 en gedurende het grootste deel van 2009 de wettelijke beslistermijn twee weken bedroeg. Vanaf 1 oktober 2009 werd de beslistermijn vier weken.

Ook de procedures bij rechtbanken duren lang. Tussen het indienen van een beroepschrift en het ter zitting behandelen daarvan, zaten in 2008 gemiddeld 286 dagen, in 2009 261 dagen en in 2010 gemiddeld 368 dagen. Het starten van een bestuursrechtelijke spoedprocedure, een voorlopige voorziening aanvragen, duurt ook relatief lang. Dit duurde in 2008 89 dagen, in 2009 81 dagen en in 2010 95 dagen, geteld vanaf het verzoek voor het primaire besluit. Kortom aan het voeren van een formele procedure (beroep, hoger beroep) hangt wel een tijdskaartje.

Conclusies en aanbevelingen

Door de journalisten wordt niet vaak geprocedeerd. Er wordt relatief weinig gebruik gemaakt van juridische middelen als de dwangsom en het bezwaar maken tegen een ‘fictieve weigering’ (overheid laat niets van zich horen).

Kennis van de Wob loont: journalisten die op de hoogte zijn, dienen vaker een bezwaarschrift in. Het indienen van bezwaar is relatief succesvol. Door geen beroep te doen op de aanspraken van de Wob, laten journalisten informatie liggen.

Dat er niet vaak geprocedeerd wordt door journalisten is, zo blijkt uit het jurisprudentieonderzoek, begrijpelijk. Procedures duren te lang. Overschrijding van de redelijke termijn uit art. 6 EVRM (vijf jaar!), die analoog wordt toegepast op Wob procedures, wordt echter niet vaak gevonden. Het is echter aanmerkelijk dat een journalist, die in 2010 gemiddeld ruim een

jaar bij de rechtbanken moest wachten op de behandeling van een beroepschrift, het erbij laat zitten. De nieuwswaarde van de gevraagde informatie (het grootste belang) zal dan immers al lang vervlogen zijn.

De kwaliteit van de besluitvorming van de overheid in Wob zaken moet omhoog. In ruim de helft van de gevallen waarin bezwaar is ingediend, bleek het primaire besluit voor verbetering vatbaar. De (buitenwettelijke) weigeringsgrond die op drie staat in dit onderzoek is: geen reden. In ruim een derde van de gevallen liet de overheid niks van zich horen.

Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- investeren in kennis van de Wob loont. Journalisten met kennis van de wet dienen vaker een bezwaarschrift in en het indienen van bezwaarschriften tegen weigeringen is relatief succesvol.
- ook de overheid moet investeren in kennis van de Wob: de kwaliteit van de primaire besluitvorming bij verzoeken om informatie is niet goed. In Wob zaken worden significant meer bezwaarschriften gegrond verklaard dan in andere bezwaarprocedures.
- overheidsorganen moeten voldoen aan hun verplichting om te reageren op informatieverzoeken, redenen op te geven voor weigeringen en te beslissen binnen de beslistermijnen.
- het toezicht op een weigerachtige of stilzittende overheid moet effectiever.
- rechterlijke procedures duren te lang. Langdurige procedures staan een effectieve controle op informatieweigeringen in de weg en zijn daardoor een gevaar voor de persvrijheid.
- vaker kiezen voor de informele weg: even overleggen ‘in de schaduw’ van de rechtsmiddelen van de Wob, de Awb (bezwaar en dwangsom).

Jurisprudentieregister

- *Besproken jurisprudentie*

EHRM 19 december 2006, *application no.* 62202/00 (Radio Twist t. Slowakije) *p.* 128

EHRM (Grote Kamer) 12 februari 2008, *application no.* 14277/04 (Guja t. Moldavië) *p.* 128

EHRM 14 april 2009, *NJ* 2010, 209 m.nt. E.J. Dommering (Társaság a Szabadságjogokért t. Hongarije) *p.* 131

EHRM 26 mei 2009, *NJ* 2009, 589 m.nt. P.J. Boon (Kenedi t. Hongarije) *p.* 131

EHRM 14 september 2010, *application no.* 38224/03, *NJB* 2010, p. 2476-2477; *Mediaforum* 2010-11/12, nr. 29 met artikel G.A.I. Schuijt (p. 346-350) (Sanoma t. Nederland) *p.* 16

HR 26 oktober 2010, *LJN BM2422* (strafrechtelijke veroordeling Tilburgs gemeenteraadslid) *p.* 79

ABRvS 17 februari 2010, *LJN BL4132*, *AB* 2010, 91 m.nt. P.J. Stolk (RTL Nederland t. Minister van Algemene Zaken) *p.* 27

ABRvS 4 mei 2010, *LJN BM3240*, *AB* 2010, 213 m.nt. P.J. Stolk (X t. Minister van Algemene Zaken) *p.* 35

ABRvS 8 september 2010, *LJN BN6172*, *Mediaforum* 2010-11/12, nr. 31 m.nt. T. Schiphof (Eiser t. College van bestuur van Rijksuniversiteit Groningen) *p.* 116

ABRvS 8 september 2010, *LJN BN6188* (X t. Korpsbeheerder Politieregio Amsterdam-Amstelland) *p.* 43

ABRvS 19 januari 2011, *Mediaforum* 2011-4, nr. 11 m.nt. A.W. Hins (Stichting Ontmoetingsruimte De Linkse Kerk t. B&W van Leiden) *p.* 132

Gerechtshof Amsterdam 17 februari 2010, *LJN BL4528* (strafzaak columnist Havana) *p.* 82

Gerechtshof Amsterdam 21 mei 2010, *LJN BM8273* (SBS Broadcasting, Noordkaap TV Producties en Alberto Stegeman t. Paardenhandelaarster) *p.* 98

- Gerechtshof Amsterdam 27 juli 2010, *LJN BN3065* (P.V. Schuld en J.C. Dubos t. Stichting Maroc-NL) *p. 112*
- Gerechtshof Amsterdam 30 november 2010, *LJN BO5417* (Het Parool & P. Vugts t. plastisch chirurg) *p. 108*
- Gerechtshof Arnhem 19 augustus 2010 (hoger beroep strafzaak AEL) *p. 83*
- Gerechtshof 's-Gravenhage 16 maart 2010, *LJN BL7588* (Leefbaar Delft, M. Stoelinga en restauranteigenaar D. t. C. Baljé) *p. 92*
- Gerechtshof 's-Gravenhage 28 september 2010, *LJN BO0124* (AD Nieuwsmedia t. werknemer) *p. 76*
- Gerechtshof 's-Hertogenbosch 16 februari 2010, *LJN BL6579* (Uitgeversmaatschappij De Limburger, J. Bouten en R. Mevissen t. B. van Heest) *p. 100*
- Rb. Amsterdam 23 maart 2010, *LJN BM2767* (X namens de redactie van het televisieprogramma *Reporter* t. Minister van AZ) *p. 29*
- Rb. Amsterdam 31 maart 2010, *LJN BM4462* (E. Luzac t. De Volkskrant) *p. 115*
- Rb. Amsterdam 31 maart 2010, niet gepubliceerd (geraadpleegd op <www.mediareport.nl>) (E. Luzac t. VPRO) *p. 115*
- Rb. Amsterdam 14 juli 2010, *LJN BN4359* (Eiseres t. GS Media) *p. 101*
- Rb. Amsterdam 7 december 2010, *LJN BP2182* (RTL Nederland t. Minister van Algemene Zaken) *p. 49*
- Rb. Arnhem 14 april 2010, *LJN BM1897* (strafzaak doodsb bedreiging journalisten De Gelderlander) *p. 9*
- Rb. Arnhem 26 augustus 2010, *LJN BN5180*, AB 2010, 251 m.nt. H. Peters (Brenno de Winter t. VNG) *p. 38*
- Rb. Dordrecht 22 december 2010, *LJN BP0235* ([naam] B.V t. Gemeente Leerdam) *p. 52*
- Rb. 's-Gravenhage 3 maart 2010, *LJN BL9751* (X t. Minister van BZK en Minister van Defensie) *p. 57*
- Rb. 's-Gravenhage 28 april 2010, *LJN BM4074*, AB 2010, 258 m.nt. H. Peters (Brenno de Winter t. Gemeente Kaag en Braassem) *p. 32*

- Rb. 's-Gravenhage 20 mei 2010, *LJN BM5127* (Media Groep Limburg t. griffier rechtbank 's-Gravenhage) p. 66
- Rb. Groningen 24 juni 2010, *LJN BM9821* (strafzaak kogelbrief aan RTL-presentatrice Margreet Beetsma) p. 10
- Rb. Haarlem 29 april 2010, *LJN BM3074 en BM3106* (strafzaak *Undercover in Nederland* Schiphol) p. 13
- Rb. Haarlem 14 juli 2010, *LJN BN1195 en BN1191* (vrijspraak ex medewerkers AIVD) p. 22
- Rb. Haarlem 30 september 2010, *LJN BN8727* (strafzaak aanslagpleger Cor van Hout) p. 24
- Rechtbank Rotterdam 30 juni 2010, *LJN BN4210* (executie-geschil stichting Sociale Databank Nederland (SDN) c.s. t. H.F.C. Kuijpers en D.A. Harff) p. 111
- Rb. Utrecht 22 april 2010, *LJN BM1984* (strafzaak AEL) p. 83
- Rb. Utrecht 22 april 2010, *LJN BM1987* (strafzaak bestuurder AEL) p. 83
- Rb. Zwolle 10 februari 2010, *LJN BM3696* (De Nederlandse Dagbladpers c.s. t. Provincie Flevoland) p. 80
- Rb. Zwolle 28 april 2010, *LJN BN0341* (Onterecht verdachte c.s. t. Politie Flevoland, Stichting Regionale Omroep Flevoland en Bonovox Producties) p. 105
- Vzr. Rb. Alkmaar 8 april en 3 juni 2010, *LJN BM0477, LJN BM0482 en LJN BM6719* (dochter en vader t. moeder en echtgenoot, en J. Aalders (h.o.d.n. de Kinderombudsman) p. 109
- Vzr. Rb. Amsterdam 4 februari 2010, *LJN BL2836, Mediaforum* 2010-3, nr. 7 m.nt. D. Griffiths (auteur artikel t. Elsevier) p. 72
- Vzr. Rb. Amsterdam 19 februari 2010, *LJN BL5458, Mediaforum* 2010-4, nr. 9 m.nt. J. van den Brink (Eiseres t. Wegener Media mede h.o.d.n. Eindhovens Dagblad) p. 114
- Vzr. Rb. Amsterdam 19 maart 2010, *LJN BL8075* (N. Brink c.s. t. E. Smit en Uitgeverij Prometheus) p. 87
- Vzr. Rb. Amsterdam 23 maart 2010, niet gepubliceerd (*boek9: B9 8706*) (Eiseres c.s. t. AWA c.s.) p. 104

- Vzr. Rb. Amsterdam 2 april 2010, *LJN BM0001*, (K. Hertogs t. SBS Broadcasting en Endemol Nederland) *p. 94*
- Vzr. Rb. Amsterdam 9 april 2010, *LJN BM0564*, (K. Hertogs t. SBS Broadcasting en Endemol Nederland) *p. 94*
- Vzr. Rb. Amsterdam 16 april 2010, *LJN BM1482*, *LJN BM1465* (K. Hertogs t. SBS Broadcasting, Endemol Nederland en Peter R. de Vries) *p. 94*
- Vzr. Rb. Amsterdam 14 mei 2010, *LJN BM4297* (Paardenhandelaarster t. SBS Broadcasting, Noordkaap T.V. Producties en Alberto Stegeman) *p. 98*
- Vzr. Rb. Amsterdam 24 juni 2010, *LJN BM9450* (Uitgeversmaatschappij De Telegraaf t. nep-Telegraafjournalist) *p. 74*
- Vzr. Rb. Amsterdam 1 oktober 2010, niet gepubliceerd (*boek9*: B9 9151) (Eiseres t. SBS Broadcasting & Eyeworks) *p. 103*
- Vzr. Rb. Utrecht 12 mei 2010, *LJN BM4200*, *Mediaforum* 2010-7/8, nr. 20 m.nt. P. Kreijger en S.A. Hoogcarspel, *AMI* 2010-6, nr. 19 m.nt. K.J. Koelman (ROOS c.s. vs. Eredivisie c.s.) *p. 59*
- Vzr. Rb. Utrecht 11 november 2010, *LJN BO4703*, *Mediaforum* 2011-3, nr. 7 m.nt. A.M. Klingenberg (Capgemini Nederland t. Ministers van VROM en EZ en KRO) *p. 45*
- Ktr. Rb. Amsterdam 12 mei 2010, niet gepubliceerd (*boek9*: B9 8843) (Stichting Nijmeegse Stadskrant c.s. t. GS Media) *p. 81*

- *Niet besproken jurisprudentie*¹

Beschuldigingen, misstanden, smaad, laster en belediging

Hof 's-Gravenhage 12 januari 2010, *LJN BL0043* (Omroepvereniging Vara t. Pretium Telecom)

* De hier vermelde uitspraken hebben betrekking op de afweging van het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op privacy en eer en goede naam. Om niet te verdrinken in een eindeloze casuïstiek volstaan wij met het noemen van de vindplaatsen. Zie ook het slot van subparagraaf 3.3.5.

Hof 's-Gravenhage 12 januari 2010, *LJN BL0045* (Omroepvereniging Vara en R. Veenstra t. Pretium Telecom).

Rb. Amsterdam 14 april 2010, *LJN BO1091* (D. Rijaard t. Voetbal International c.s.).

Rb. Amsterdam 1 december 2010, *LJN BO9417* (Stichting SOBI en P. Lakeman t. Uitgeversmaatschappij Telegraaf c.s.).

Rb. Middelburg 27 oktober 2010, *LJN BO9540* (parodie carnavalskrant).

Vzr. Rb. Amsterdam 8 april 2010, *LJN BM0483* (P. Lakeman t. M. Bontekoe).

Vzr. Rb. 's-Gravenhage 5 maart 2010, *LJN BL6667* (Burgemeester en Wethouder Gemeente Leiden t. HDC Media h.o.d.n. Leidsch Dagblad c.s.).

Onderzoeksmethode

Gerechtshof Amsterdam 28 december 2010, niet gepubliceerd (geraadpleegd op <www.mediareport.nl>) (De Volkskrant c.s. t. Erfgenamen Noorani Siddiqui en Stichting World Islamic Mission).

Vzr. Rb. Amsterdam 25 oktober 2010, *LJN BO1668* (Quality Investments c.s. t. De Pers c.s.).

Vzr. Rb. Amsterdam 18 november 2010, *LJN BO6713* (Binck Bank t. Reed Business).

Citeren, parafraseren, interviews en hoor en wederhoor

Vzr. Rb. Roermond 30 december 2010, *LJN BO9628* (Kleinzoom geïnterviewde c.s. t. Boekhandel en Drukkerij Van den Munckhof en EO).

Portretrecht

Gerechtshof Arnhem 5 oktober 2010, *LJN BN9329* (Stichting Behoud de Eemvallei t. beschuldigde boer c.s.).

Gerechtshof 's-Gravenhage 24 augustus 2010, *LJN BN5095* (Geportretteerde Turks dansfeest t. fotograaf).

Gerechtshof Leeuwarden 4 mei 2010, *LJN BM3169* (strafzaak plaatser naaktbeelden internet).

Rb. Amsterdam 24 februari 2010, *LJN BM0133* (T. Voerman t. TROS).

Rb. Amsterdam 14 april 2010, *LJN BN6392*, *Mediaforum* 2010-6, nr. 16 m.nt. J.D. Holthuis en *Auteurs-, Media- en Informatierecht* 2010-6, nr. 16 m.nt. J.C.S. Pinckaers (J. Cruijff en Stichting Interclarion t. Tirion Uitgevers c.s.).

Rb. Amsterdam 6 oktober 2010, *LJN BP6075* (Fotograaf t. RTL Nederland c.s. en geïnterviewd model).

Rb. Rotterdam 10 maart 2010, niet gepubliceerd (*boek9*: B9 8680) (Geportretteerden erotisch maandblad t. RVP Benelux h.o.d.n. Uitgeverij Rosie).

Vzr. Rb. Amsterdam 7 april 2010, niet gepubliceerd (*boek9*: B9 8762) (Autohandelaar t. RTL Group Beheer c.s.).

Verdachten, veroordeelden, getuigen, slachtoffers en 'trial by media'

HR 1 oktober 2010, *LJN BN5662* (M. de Hond t. M. de Jong c.s.).

Rb. Amsterdam 7 oktober 2009, *LJN BK0999* (Onterecht verdachte t. Regiopolitie Amsterdam/Amstelland).

Rb. Amsterdam 29 december 2010, *LJN BP5172* (Rex de P. t. Het Parool c.s.).

Vzr. Rb. Amsterdam 7 januari 2010, *LJN BK8630* (Sytze van der V. t. RTL Nederland).

Vzr. Rb. 's-Hertogenbosch 13 september 2010, *LJN BN7249* (M Laboratory t. Regiopolitie Brabant Zuid-Oost en Staat der Nederlanden).

Vzr. Rb. Rotterdam 25 juni 2010, *LJN BM9349* (Majoer K. t. NRC Handelsblad).

Ruchtbaarheid op persoonlijke website, internetfora en in chatgesprekken

Gerechtshof Amsterdam 12 januari 2010, niet gepubliceerd (geraadpleegd op <www.hansmelchersfonds.com>) (K. van Oosten t. Utrechtse ambtenaren).

Gerechtshof Amsterdam 23 februari 2010, *LJN BL6050* (Beschuldiging pedofilie op Hyves).

Rb. Amsterdam 18 augustus 2010, *LJN BN6426* (X t. De Nederlandse Letselstichting c.s.).

Rb. Rotterdam 20 januari 2010, *LJN BL3232* (X t. H.F.C. Kuijpers en D.A. Harff).

Rb. Utrecht 14 juli 2010, *LJN BN1212* (X t. Stichting Platform Aandelenlease).

Vzr. Rb. Almelo 24 december 2010, *LJN BO9104* (X t. Y).

Vzr. Rb. Amsterdam 28 januari 2010, B9 8563 (Reliance Media-works t. Stichting Cross Cultures).

Vzr. Rb. Arnhem 18 juni 2010, *LJN BM8242* (X t. Stichting Dimitri).

Vzr. Rb. Arnhem 29 oktober 2010, *LJN BO3981* (Stichting Katholieke Universiteit c.s. t. X).

Vzr. Rb. Assen 18 februari 2010, *LJN BL4444* (De Uitgeversgroep t. Blue 2 Blond).

Vzr. Rb. Breda 23 maart 2010, *LJN BL8517* (Vereniging Noloc t. Y en Stichting De Bestemming).

Vzr. Rb. 's-Hertogenbosch 16 juni 2010, *LJN BM7956* (X c.s. t. Y c.s.).

Vzr. Rb. 's-Hertogenbosch 5 november 2010, *LJN BO3655* (Vereniging voor Latijnse Liturgie en X t. Y c.s.).

Vzr. Rb. Utrecht 20 januari 2010, *LJN BK9825* (persoonsgegevens X i.v.m. Stichting Jep en veroordeelde pedofiel Sytze van der Velde).

Vzr. Rb. Utrecht 24 maart 2010, *LJN BL8577* (Martijn V. t. Chris Hölsken).

Vzr. Rb. Utrecht 15 december 2010, *LJN BO7295* (Veroordeelde pedofiel t. Chris Hölsken).

Vzr. Zutphen 1 juni 2010 LJN BM6266 (forum Deventer moordzaak).

Rectificatie d.m.v. advertentie in krant

Vzr. Rb. Amsterdam 18 februari 2010, LJN BL4402 (Klaas de Jong t. Maarten Spanjer).

Vzr. Rb. 's-Gravenhage 2 augustus 2010, LJN BN3469 (Beschuldigde projectontwikkelaar t. eigenaresse Hotel De Branding).

Vzr. Rb. Maastricht 22 december 2010, LJN BK7318 (X. c.s. t. De Gemeente Maastricht).

Vzr. Rb. Zwolle 16 december 2010, LJN BO8015 (Winplus en X t. Y).

Bevel tot verwijdering berichtgeving van website/internet

Vzr. Rb. Dordrecht 18 februari 2010, LJN BL4339 (X t. Beijerlands Initiatief (BINT)).

Vzr. Rb. Maastricht 21 april 2010, LJN BM1980 (Y. van Hertum t. Leon Paalman).

Vzr. Rb. Utrecht 23 juni 2010, LJN BM9448 (Medisch specialist UMC Groningen t. voorzitter stichting/belangengroep 'Slachtoffers Iatrogene Nalatigheid').

Over de auteurs

Prof. dr. A.W. (Wouter) Hins is als hoogleraar mediarecht verbonden aan het Centrum eLaw@Leiden van de Universiteit Leiden. Tevens verricht hij onderzoek binnen het Instituut voor Informatierecht (IViR) van de Universiteit van Amsterdam

Mr. dr. M.M. (Marga) Groothuis is universitair docent aan de Universiteit Leiden en fellow van het E.M. Meijers Instituut, het onderzoeksinstituut van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van deze universiteit. Zij is gespecialiseerd in staats- en bestuursrecht en ICT en publiceerde diverse artikelen en boeken over de elektronische overheid en mensenrechten.

Mr. C. (Chris) Wiersma is promovendus/assistent bij de Universiteit van Gent op het gebied van auteurs- en mediarecht en journalistieke deontologie bij de vakgroep Communicatiewetenschappen.

